

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine

“AUTHORITY AND SOCIETY

(History, Theory, Practice)“

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)“

№ 3 (23) 2012

ღია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

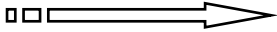
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ბ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქოჩორაძე

მთავარი რედაქტორის მოადგილე

ოთარ ბალათურია

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ეგვენი ბარათაშვილი, გიორგი ბალათურია, ოთარ ბალათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიციკი, ვახტანგ გურული, შოთა დოღონაძე, ელუნ დრაკე, ჰარალდ ვერტცი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რინარდ მაასი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანიანი, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მათა ჩხეიძე, ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,
I სართული, ტელ. 236-45-14,
77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.
Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გაფორმება: დავით ბალათურია
ჟურნალის ელექტრონული ვერსია გამოქვეყნებულია ვებგვერდზე:
<http://www.odageorgia.ge/page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ზ ო

თეორია

ნინო კერესელიძე, ოთარ ქოჩორაძე
ხალხის კეთილდღეობა – უზენაესი კანონია:
დემოკრატია და არჩევნებზე (ინგლისურად) -----5

შოთა დღღონაძე
სახელმწიფო და დიპლომატიური პროტოკოლის
საერთაშორისო პრაქტიკა და საქართველოს პროტოკოლის
სამსახურის თავისებურებანი-----16

ნათია ქოიავა, ზაზა ქოიავა
საქართველო, მენეჯმენტის უახლესი გამოწვევების წინაშე---31

ნუნუ ოესიანიკოვა, თამარ თვალჭრელიძე
პერსონალის მართვის ზოგიერთი ასპექტი-----41

ისტორია

ცისანა ქუთათელაძე
ნოე უორდანიასა და იოსებ ჯულაშვილის ურთიერთობები
მე-20 საუკუნის დასაწყისში-----49

მანანა დარჩაშვილი, გიორგი ჩხიკვიშვილი
ქართული პრესის როლი პოლიტიკურ კონფლიქტში-----55

მერაბ ცომაია
პოსტსაბჭოთა პერიოდის რუსეთის საგარეო პოლიტიკა-----64

საზოგადოება

ლაშა ცაიშვილი
ვაჟა და ბუნება -----77

ციცინო ბუკია
მედისის მოვალეობა და პრიორიტეტები-----98

პრაქტიკა

მარიამ ვარდიაშვილი

პოლიტიკური გადაწყვეტილების მასშედის მეშვეობით
რეალიზების ზოგიერთი თავისებურება-----106

მ ე მ რ ი ს

Nino Kereselidze and Otar Kochoradze ***Salus Populi Suprema Lex Esto: Democracy and Elections***

Limited participation in politics and government elections raises concern about the vital aspects of human existence – democracy and governance. In a democratic society protection of human rights to life is responsibility of those who exercise governance – statesmen, government, and the state. Governments often not appear to fully assume this responsibility. The article endeavors to explore how democratic governments should ensure human rights and security. In this attempt, the article first examines the essence of politics and power in political science. The work then discusses democracy and political system with a focus on opposition, elections, and voting. The article concludes by proposing the ways for improving competencies of government to ensure human rights.

Politics and Power

Politics is a ubiquitous phenomenon in human existence and an integral part of power. Governors often become those who have less knowledge and moral principles, but who strive for power. Benign actions are unlikely to be emanating from their governance, and they ultimately tend to keep their power for decades. These people wield power not by coincidence. Certain circumstances and possibilities most likely empower them. People on their part entrust their future to such governments. This section sheds more clarity to the two closely related social facts – politics and power.

‘The sceptre makes not the king and princes; and governors are not they who the dignitaries have selected; and nor those who have established themselves by fraud or force, but they who know how to command’.

Socrates (2009: 259)

Politics is the part of both science and art. Politics is the form of human interaction, and necessary means for mutual coexistence. Human necessities can be met only in the process of interaction with others. Politics is revealed in state and public governance, and encompasses social, economic, cultural, cognitive, national, and other areas. Entire human activity and the standards

of living depend on home and foreign policy conducted by government. This is universal vital meaning of politics which is true even to those placing themselves beyond politics. We live and from here follows that we exist in the domain of politics. This circumstance requires conscious political participation. Participation in politics obviously does not mean making politics vocational to all.

Several definitions of politics complete each other and suggest deeper understanding of the concept which transcends the strict set of definitions. Hence, politics is the total of relations and interaction among people, entities, and social groups connected to individual, societal, state, and power relations. Hardly any powerful phenomenon can be found other than politics.

‘Politics has been existing since the human existence. Each significant development is the consequence of politics. It was the very power of the political phenomenon that inspired the evil to rebel against God’.

Alexander Amilakhvari (1991: 5)

The notion of power has a special niche in political science. Scholars have been exploring phenomenon of power, power relations, and political systems. Government is empowered to make an impact on people’s future and can recourse to enforcement with relevant means and methods. Various institutions of political system function in power structure. These are political, social, and economic institutions with respective resources and reserves. State is the most powerful system of governance and power relations. Confucius (551 BC-479 BC) referred to power and state as the two climaxes which exist to regulate human lives. Government has necessary resources to create dignified living conditions and protect human rights to life. The Creator bestowed mankind liberty and natural right to equality which leads to creation of power.

The primary responsibility of government is service to people and the source of power is people. Statesmen, government, and people should always keep this in mind. The United States Declaration of Independence declares people’s right to change or abolish any form of government that fails to secure their unalienable rights to life, liberty and the pursuit of happiness endowed by the Creator.

‘We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to

secure these rights, Governments are instituted among Men, deriving their just powers from the consent of the governed, That whenever any Form of Government becomes destructive of these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government...’.

The United States Declaration of Independence (1976)

Government that guards these rights is legitimate and legal. Civic awareness, and participation can hold governments accountable and make them more responsible to people. The utmost responsibility of the government is service to people.

Democracy

Democracy, government by the people, is an important and frequently used term in international relations and politics. People in its entirety apparently cannot govern, albeit public participation in election of government is of utmost importance. People’s involvement conditions their wellbeing. The concept ‘government by the people’ seems to allude to an ideal. As Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) noted:

‘If we take the term in the strict sense, there never has been a real democracy, and there never will be. It is against the natural order for the many to govern and the few to be governed. It is unimaginable that the people should remain continually assembled to devote their time to public affairs’.

Jean-Jacques Rousseau (2008: 69)

The notion of democracy is a subject of debate. A brief overview of history unveils broader understanding of democracy, politics, and governance. Democracy dates back to the democracy of the ancient world. Socrates (469 BC-399 BC) disapproved Athens’s democratic party for a general practice of casting votes. He maintained that a government should be elected based on virtues, abilities, and merit. He regarded justice, moderation, and courage as virtues in conjunction with moral and knowledge. Their existence predetermined ability of an individual to fulfil state and public affairs. In public discussions Socrates argued that appointing captains, carpenters and flautists by lot was inappropriate (Socrates 1996: 37). His followers shared his perspective. Antisthenes (446 BC-366 BC) ridiculed the voting practices of Athens telling his citizens that they might as well vote to call donkeys ‘horses’. As they refused to do so he exclaimed: ‘It is contemptuous that similarly you can create ignorant leaders and generals by

using a ballot' (Antisthenes 1997: 89). In modern times it is also possible to become a strategist without prerequisites, and to be 'wise in other's battle' (Rustaveli 1912: 162). Socrates was brought to justice, and among other accusations was his critique of Athenian democracy on the practice of elections by lot. He was found guilty and was sentenced to death and despite suggestion of his friends to flee Socrates accepted the sentence. Plato (428 BC-348 BC) opined that Socrates accepted this sentence because he believed in eternal life. Plato shared Socrates ideas about democracy and was critical of democracy as power of 'mob' and 'ignoble demos' (Plato 1997). Plato considered that democracy was unpredictable and may lead to tyranny. He longed for time when philosophers would govern the state. The works of Aristotle (2008) bring in original thoughts about the forms of government. He distinguishes three good and three bad forms of government. The three good forms are monarchy, aristocracy, and polity. The bad forms represent the deformed forms of the good ones: tyranny follows from a deformation of monarchy, oligarchy follows aristocracy, and polity is degraded into democracy.

In eighteenth century the US President John Adams (1735-1826) maintained that similar to aristocracy and monarchy democracy was not a desirable form of government. Government was to encourage human potential and development.

'I must study politics and war that my sons may have liberty to study mathematics and philosophy. My sons ought to study mathematics and philosophy, geography, natural history, naval architecture ... to give their children a right to study paintings, poetry, music'.

John Adams (2008: 26)

The German sociologist Robert Michels (1876-1936) argued that as an 'iron law', democracy would inevitably lead to oligarchy. Adverse characteristic of democracy may become constant zeal for power. In the mid twentieth century the Prime Minister of the United Kingdom Sir Winston Churchill (1874-1965) in his speech in the House of Commons pronounced:

'Many forms of Government have been tried, and will be tried in this world of sin and woe. No one pretends that democracy is perfect or all-wise. Indeed, it has been said that democracy is the worst form of Government except all those other forms that have been tried from time to time'.

Winston Churchill (1947: 206)

It has been often referred that no better form of government other than democracy has been advanced yet. People may think of other form of government, but depending on circumstances the form and substance of democracy have been subject to changes.

Democratic political system guarantees human rights and freedom. Some misunderstand these rights as an unlimited and unchecked behaviour and forget their responsibilities. As Leo Tolstoy (1828-1910) put it:

‘We all seek to get free from the responsibility to people next to us, whereas the sense of this very responsibility made us to human beings. If not this responsibility we would have resembled animals’.

Leo Tolstoy (1983: 110)

Unrestraint is revealed in willful behavior and violation of law. It can nurture violence and manipulation with people. Law and society should check unrestrained actions. Democracy does not presuppose abolishing laws, moral and ethical mores and norms of behaviour. Humanistic ideas must prevail in a democratic society. The milestone of such ideas is human, creativity, moral, peace, and justice. Humanism nurtures ethics, history, culture, traditions, and conventions. The absence of unified societal idea creates humanistic ideological vacuum.

Democratic formation is a complex political process that requires persistent efforts. An accomplishment of this process certainly depends on the appropriate democratic reforms. Talking democracy and mere declarations cannot substitute genuine reforms. This would be hypocritical and concentration of power may lie under this pretext. People rest their hopes on democracy for better future. They expect to see justice, good order, and positive changes. Notwithstanding, they frequently confront with injustice and indifferent attitudes. As a result, they get disappointed in democracy and lose their trust. Achievements of democracy must be acknowledged, but what remains to be done should also be considered. Illusion of welfare should not be misleading, and it is thus crucial to construct genuinely just and democratic society.

Political System

Political system of society is a basis of democracy and its consistent development. Unity and common efforts of political forces notably the government, parties, political and social organizations and associations, institutes, civic and economic structures create this system. They form

interrelated system which rests on the constitution and legislative and judiciary basis of the state. Political system of democracy enables legal and public function of an opposition. Such political system determines the nature and substance as well as the form of government.

The entire activity of the government is conducted on the basis and within the scope of political system. Vital activities of the state are also connected to this system which entails constitutional order and security of citizens, protection of human rights and freedoms; creating national economy, jobs, and addressing poverty; responding to the social problems of adults, elderly, disabled and other groups of people; harmonising human, social, and national interests; regulating societal life; and creating conditions for all other vital activities. These are obviously not all functions and challenges. In the process of addressing these challenges, initial results may be indicative to the progress of the democratic development. Without this indication it would be premature to speak about attainments of democracy.

The need for political parties exists in a democratic society. Parties represent interests of the entire or a particular part of society. In certain historical conditions political parties may represent and protect interests of the entire nation. Primary aim of the parties is to attain political power. This determines their role and importance in political life of society and formation of democracy. Parties are characterised with comprehensive activities. Due to their activities and the range of issues their functions include: protection of interests of society and people; active participation in election campaigns, and in the formation of the central and local governments; raising political awareness among the party members and supporters; political socialisation, and involvement of people in political processes. Once in power, party's activities, programmes, and statements are revealed. Parties are the moving forces of the democratic political processes.

Political system of democracy creates legal and social bases for an opposition to function. Opposition is certainly nonexistent in totalitarian or other undemocratic regimes. Opposition means an opposite political behaviour. In politics a person or group of people can position their politics and perspectives opposite to those of the majority. Opposition can exist within the government, and outside the government in parliament, party, community, and other entities. The most common is a government opposition. Opposition ought to be constructive and pursue good deeds. Whilst critically assessing the government activities, an opposition

proposes its own vision to deal with challenges in home and foreign policy. In this way an opposition is in a position to assist and warn the government against its faults and shortcomings.

‘He who will work aright must never rail, must not trouble himself at all about what is ill done, but only to do well himself. For the great point is, not to pull down, but to build up, and in this humanity finds more joy’.

Johann Wolfgang Goethe (1850: 180)

Dialogue is the main means to overcome divisions between the government and opposition. Agreement and compromise can be reached through justice and tolerance. Opposition can make an impact on government decisions with other constitutional means and forms. Actions of the opposition ought to stay within the scope of the constitution. Unconventional ways of political participation may entail unwanted consequences. An opposition may appeal to interim elections provided such a request is well-grounded corresponding to the people’s interests. Those who pretend to be in opposition but have nothing in common with the opposing political views and seek to win office with materialistic means usually create destabilising and chaotic environment. Opinion of people is decisive and people should decide whether the present government reflects their will adequately.

Elections and Voting

Democracy enables citizens to run in government elections. Among the election candidates are likely to be those who do not have relevant skills for state administration. Should such candidates win power government will inevitably fail. Power should therefore be delegated to the most deserving candidates.

Prior to elections information about candidates is often scarce and is available shortly before the elections. Communication between the election candidates and their constituencies is sometimes limited. Lack of information and vague knowledge about candidates’ virtues and vices raises a question as how to select the best candidate. Constituency must be provided with information about a candidate and his or her political programme in due course. Information about candidates can be acquired through biographical data, and tests. A candidate running for government elections should be required to be well educated, experienced, with good moral principles, political orientation and distinctive policy, and appeal to national identity. Election and reelection must be free, open, transparent,

just and fair. Government should be responsible for conducting such elections. Legislation regulating elections and voting is subject to amendments that ensures an elaborate election procedure. Reelection process should also be regulated and communication with constituency should be more intense.

Voting is a problematic part of elections. Faults and errors often take place during the voting process which creates opportunity for a fraudulent involvement. It is therefore important to duly provide, review and complete the lists of the electorate. The lists should be subject to constant checks. A government should create favourable conditions for citizens to register their choice. Any violation of elections must be strictly penalized. In the age of global technology the means and methods of casting votes seem to be obsolete. Methods of casting ballots with modern technologies are being explored and technological advancements in voting system may be introduced in the future.

People's increased participation in government elections and sensible attitude towards their elected government gives hope for the better future. People's choice of government, the requirements assigned and the extent of the checks to the elected government determines people's wellbeing.

Competencies of Government

This section examines competencies of a government in the context of democracy and proposes ways of improving comprehensive competencies of the three branches of government: legislative, executive, and judiciary.

- Government must ensure the rule of law which fundamental to democracy.
- Government ought to occasionally report about its completed home and foreign policy actions.
- People constitute central part in developing all areas of society. Knowledgeable staff should be recruited, and prepared for state and public offices. In doing so government should practice prudent merit-based human resource policy.
- Professional capacity in government requires adequate training at the specialized institutions of governance and public administration.
- Involvement of scientists and scholars in government activities should be encouraged. Their engagement can make an input to effective work of public and private offices.

- High level appointments and resignations should be transparent. Absence of such information can be subject of doubts and speculation.
- Legislative system must be independent and just. This is the milestone of democratic development.
- Small states do not need large parliaments.
- Public confidence in judiciary institutions is low. Confidence in judicial bodies should be restored.
- Meeting election pledges should be a matter of honour, contrary to the prevalent view that good pledge is decisive.
- While trusting the elected officials, people live in expectation for the better future. After elections, people shall be authorised to check government activities, including how well the pledges have been met.
- At the end of the tenure, results of the government activities should be released and subsequent privileges should be subject of public scrutiny.

The article offered insights into the essence of democracy and governance. Transition to democratic regime and free elections is an important step forward in human history. Government and people should strengthen and support the process of the democratic development. Enhanced public control should be involved in wider spectrum of political, economic and social areas. Yet there is always room for discourse, debates, critique, and proposals in political life. Such democratic oversight facilitates civil activity which is a yardstick to democratic development.

Bibliography

- Adams, J. (2008) In: D. McCullough, John Adams. New York: Simon & Schuster.
- Amilaxvari, Al. (1991) In: Rekhviashili I., J. Jaliashvili, and V. Khocholava (eds.), *Politology: A Supplementary Textbook*. Part I. Tbilisi: Iveria. (In Georgian).
- Antisthenes (1997) *Dictionary of World Biography. The Ancient World*. Vol. I. California: Salem Press.
- Aristotle (2008 [350]) *Politics*. Book III. H. Davis (ed.). New York: Cosimo.
- Churchill, W. (1947) Speech in the House of Commons. The Official Report, House of Commons (5th Series). Vol. 444:206-07.
- Declaration of Independence (1776) A Declaration by the Representatives of the United States of America. Congress.
- Goethe, J. W. (1850) *Conversations of Goethe with Eckermann and Soret*. Vol. II. London: Smith.

- Plato (1997 [380]) *Laws*. B. Jowett (trans.). New York: Cosimo.
- Rousseau, J. J. (2008 [1762]) *The Social Contract*. New York: Cosimo.
- Rustaveli Shota (1912 [1172]) *The Man in the Panther's Skin*. Marjory Scott Wardrop (Rend.). London: Royal Asiatic Society.
- Socrates (1996) In: L. Sanford, *Democracy: History, Theory, Practice*. Boulder: Westview Press.
- Socrates (2009 [469]) *The Memorable Thoughts of Socrates Xenophon*. Book 3. M. B. Kaplan (ed.). New York: Kaplan.
- Толстой, Л. (1983) См.: Р. Косолапов. *О самом главном*. Москва: Политиздат.

ნინო კერესელიძე, ოთარ ქორაძე
ხალხის კეთილდღეობა – უზენაესი კანონია:
დემოკრატია და არჩევნებზე

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია ადამიანის ცხოველმოქმედების პირობებისთვის აუცილებელი საკითხები პოლიტიკური მეცნიერების კუთხით. რამდენიმე თაობას არასრული წარმოდგენა აქვს დემოკრატია და ხელისუფლებაზე, პოლიტიკურ ცხოვრებასა და ხელისუფლების არჩევნებში მონაწილეობაზე. დემოკრატიული სახელმწიფოს პირობებში ხელისუფლება ვალდებულია იზრუნოს ადამიანის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალური უსაფრთხოებაზე.

სტატია იკვლევს თუ როგორ უნდა უზრუნველყოს დემოკრატიულმა ხელისუფლებამ ადამიანის უფლებები და მისი უსაფრთხოება. ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად სტატიაში განხილულია პოლიტიკა და ძალაუფლება, დემოკრატიის პირობებში არსებული პოლიტიკური სისტემის, ოპოზიციის, არჩევნებისა და ხმის მიცემის არსი. სტატიაში დასახულია ხელისუფლების კომპეტენციის დახვეწის გზები სახელმწიფოს მხრიდან ადამიანის ცხოვრების გაუმჯობესების მიზნით.

საკვანძო სიტყვები: დემოკრატია, არჩევნები, ხელისუფლება.

ნინო კერესელიძე, ოთარ კოჩორაძე
Благо народа – Высший Закон: О демократии и выборах

Резюме

В предлагаемой публикации рассматриваются некоторые жизненно важные проблемы человека с позиции политической науки. Несколько поколений не имеют полного представления об условиях жизнедеятельности человека: о политике, власти и демократии; об участии в политической жизни и выборах своей власти.

В публикации исследуется вопрос обеспечения политической и социальной безопасности человека властью. В связи с этим рассматриваются сущность политической системы, партий, оппозиции, выборов в условиях демократического государства.

Ключевые слова: демократия, выборы, власть.

შოთა დოლონაძე
სახელმწიფო და დიპლომატიური პროტოკოლის
საერთაშორისო პრაქტიკა და საქართველოს პროტოკოლის
სამსახურის თავისებურებანი

პროტოკოლი თითოეულ სახელმწიფოს საშუალებას აძლევს ორგანიზებულად წარმართონ საგარეოპოლიტიკური საქმიანობა, ეროვნული მთავრობების ფუნქციები. ასევე, აწესრიგებს საზღვარგარეთის ქვეყნების წარმომადგენლობების საქმიანობას თავიანთ ოფიციალურ სტატუსში, რომლებიც აკრედიტებულნი არიან მთავრობებთან (დიპლომატები, კონსულები, საერთაშორისო ოფიციალური პირები, მუდმივი ან დროებითი უცხოური მისიები და კერძო პირები). ცერემონიების ორგანიზაციის გარდა პროტოკოლი ასევე განსაზღვრავს მეთოდებს, ჩარჩოებს, ეტიკეტს და ადგენს ოფიციალური და პირადი მიმოწერის წესებს, ჩაცმულობას, ერთი სიტყვით, ყველაფერ იმას რაც აუცილებელია თითოეულის მიმართ პატივისა და ადგილის გამოხატვისათვის, მისი იმ ოფიციალური მდგომარეობის შესაბამისად, რაც აღიარებულია სხვა პოლიტიკური და ადმინისტრაციული ხელისუფლებისა და მთლიანად საზოგადოების მიერ. პირებს, რომლებსაც ოფიციალური თანამდებობები არ უჭირავთ და ესწრებიან რომელიმე ცერემონიას შესაძლებელია ადგილი განესაზღვროს თავისი ასაკის, რანგის ან საზოგადოებრივი მდგომარეობის მიხედვით.

დიპლომატიური წესები განკუთვნილია სახელმწიფოთა და საზღვარგარეთ მათ წარმომადგენელთა ნორმალური ურთიერთობებისათვის. ოფიციალურ დონისძიებაზე დამსწრეს უფლება აქვს იმ ადგილზე, რომელიც შეესაბამება მის რანგს, მაშინაც კი, როდესაც სხვა მონაწილეებმა შეიძლება მისი სტატუსის შესახებ არც იცოდნენ. ეს წესები ზუსტად უნდა იქნეს განსაზღვრული და დაცული. საფუძვლიანი მიზეზების გამო ისინი არ უნდა დაირღვეს. მაგრამ ამ შემთხვევაშიაც ზოგჯერ ძნელია თავის დაზღვევა, რამდენადაც ხელისუ-

ფაღნი, რომლებიც არ იცავენ წესებს ზოგჯერ ამბობენ უარს მასზე საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე.

ეტიკეტის ასეთი განზრახ დარღვევა ყოველთვის ფასდება, როგორც დემონსტრატიული უნდობლობა დიპლომატის მიმართ, რომელიც ამ აქციის მსხვერპლი ხდება და უდაოდ აისახება შესაბამისი სახელმწიფოების ურთიერთობებზე. წესების ნებისმიერი დარღვევა სირთულეებს უქმნის დამრღვევ მხარეს, რამდენადაც ის ვალდებული ხდება ბოდიში მოიხადოს და გამოძენოს შეცდომის გამოსწორების საშუალება.

პროტოკოლის წესები წმინდათაწმიდა არ არის და არ შეიძლება ის რელიგიურ რიტუალს შევადართო, რომლის დარღვევა უფლის რისხვას გამოიწვევს. მასში გაერთიანებულია ერთის მხრივ სურვილი სათანადო ყურადღება იქნეს გამოჩენილი გარკვეული პირების მიმართ, მეორე მხრივ თავიდან იქნეს აცილებული რაიმე გაუგებრობა. ეს წესები ეფუძნება ადგილობრივი ადათწესების პატივისცემას და მათ ამოცანას წარმოადგენს არა დადგენილი წესების დარღვევა, არამედ იმის განმტკიცება რამაც საყოველთაო აღიარება მოიპოვა. ზოგიერთ შემთხვევაში, როცა აუცილებლობა ჩნდება, ისინი შეძლება შეიცვალოს გარკვეული შესწავლისა და დაინტერესებულ პირებთან შეთანხმების შემდეგ. პროტოკოლი მოწოდებულია შექმნას მეგობრული და ძალდაუტანელი ატმოსფერო შეხვედრებზე და მიღებებზე, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყოს ურთიერთგაგებას და შეხვედრის შედეგიანობას.

საპროტოკოლო პრაქტიკაში არსებული დარღვევები და ვარიაციები იმაზე მიუთითებს, რომ ამ სახეიმო ვალდებულებებში, რომელსაც უამრავმა სახელოვანმა ადამიანმა "მოაწერა ხელი" მაინც რჩება ადგილი პირადი გრძნობებისათვის. აი ერთერთი მაგალითი: თურქეთის სულთანს, არ უნდოდა ავსტრიას, პრუსიასა და რუსეთს შორის პოლონეთის განაწილების აღიარება. ამიტომ მიღებებზე დიპლომა-ტიური კორპუსის მონაწილეობით, რომელზედაც ელჩები რიგრიგობით მიდიოდნენ სულთანთან და ესალმებოდნენ, როცა ჯერი პოლონეთის ელჩზე მიდგებოდა, სულთანთან არავინ მიდიოდა (თუმცა პოლონეთის ელჩი

მიღებაზე იყო) კამერგერი სულთანს მიმართავდა: „ელჩი წავიდა გასასეირნებლად და უამინდობის გამო შეყოვნდა“. ეს განცხადება კეთდებოდა წლის ნებისმიერ დროს ამინდის მიუხედავად.

ასეთი ნიუანსებისა და სხვა მრავალი საკითხის გადასაწყვეტად საჭიროა გამართული სამსახურებისა და პროფესიონალ მოხელეთა არსებობა, რომელთა უპირველეს საზრუნავს პროტოკოლის წესებისა და ეტიკეტის დაცვა, სხვადასხვა ცერემონიალის ჩატარების ორგანიზაცია წარმოადგენს.

პროფესიული საპროტოკოლო სამსახურს დიდი ხნის ისტორია აქვს. მაგალითისათვის ანტიკურ საბერძნეთში უცხოელების მიმართ სტუმართმოყვარეობის (პროქსენიის) გამოჩენის რეალიზაცია ევალებოდა კონკრეტულ პირებს.

საერთაშორისო კავშირებისა და საერთაშორისო სამართლის უძველესი ფორმა საბერძნეთში იყო „პროქსენია“, ე.ი. სტუმართ-მოყვარეობა. პროქსენია არსებობდა ცალკეულ პირებს, გვარებს, ტომებსა და სახელმწიფოებს შორის. მოცემული ქალაქის პროქსენი სხვა უხოელებთან შედარებით სარგებლობდა გარკვეული უფლებებითა და პრივილეგიებით ვაჭრობაში, გადასახადებში, სასამართლოში და სხვა პრივილეგიებით. თავის მხრივ პროქსენი თავის თავზე იღებდა იმ ქალაქისადმი მორალურ ვალდებულებებს, რომელშიაც სტუმართმო-ყვარეობით სარგებლობდა, იმაში რომ ყველანაირად შეუწყობდა ხელს მისი ინტერესების დაცვას, იქნებოდა შუამავალი მასსა და თავის ქალაქს შორის. პროქსენების საშუალებით მიმდინარეობდა დიპლომატიური მოლაპარაკებები, ქალაქში ჩამოსული ელჩობა ძირითადად თავის პროქსენებს მიმართავდნენ. პროქსენიის ინსტიტუტი, რომელიც გავრცელებული იყო საბერძნეთში საფუძვლად დაედო უძველესი მსოფლიოს ყველა საერთაშორისო კავშირს.

ითვლებოდა, რომ მოცემულ ქალაქში მცხოვრები ყველა უცხოელი, განდევნილნიც კი იმყოფებოდნენ სტუმართმოყვარეობის ღვთაების - ევსა-ქსენიის მფარველობის ქვეშ.

ანტიკურ რომში კი კავშირებსა და ტომებს შორის დავის დარეგულირებას ახორციელებდნენ ქურუმების კოლეგია "ფეციალები", მათ მიერ შემუშავებული იყო მშვიდობის მიღწევის, ომის გამო-ცხადების მოლაპარაკებების წარმოების საკმაოდ რთული ცერემონიალი. უფრო გვიანდელ რომში, კლასიციზმის ეპოქაში უკვე არსებობდა სპეციალური თანამდებობა - ცერემონიის მაგისტრის, რომელიც აწესრიგებდა უცხოელი ელჩობის მიღების პროცესს დადგენილი წესების შესაბამისად.

პროტოკოლის პროფესიონალიზაციის გაფურჩქნის ხანაა აბსოლუტეზმის განმტკიცების ეპოქა. მეფის კარზე ქცევების წესებმა და სტანდარტებმა იმ ხანად კანონის სახე მიიღო, რომელთა დარღვევაც დანაშაულად ითვლებოდა. ამასთან ძალიან ძნელი იყო ჩახლართული პროტოკოლურ-ეტიკეტური წესების, ცერემონიალებისა და ატრიბუტიკის სრული სახით ათვისება. ამიტომაც ნებისმიერ ეტიკეტურ სიტუაციას, განსაკუთრებით საერთაშორისო კონტაქტების დონეზე თანახლდა პროფესიონალთა მთელი შტატი: სპეციალური თანამდებობის პირები აკონტროლებდნენ პროტოკოლისა და ეტიკეტის წესების დაცვის საკითხებს. ამ ფუნქციებს ევროპელი მონარქების სამეფო კარზე, როგორც წესი, თავის თავზე იღებდნენ უმაღლესი არისტოკრატის წარმომადგენლები, თუნდაც ისეთი თითქმის კომიკურ თანამდებობასაც კი, როგორცაა "მეფის ჰალსტუხების ერჯერადი მცველი", ან "ოთახის ძაღლების კაპიტანი" (ლუდოვიკო XIV კარი საფრანგეთში). მეფის რუსეთში ცერემონიებისტერის შტატი განუკუთვნებოდა მაღალ მე-5 კლასს (სახელმწიფო მრჩეველი).

დასახელებული თანამდებობის პირთა მაღალი რანგი იმის მტკიცებლად შეიძლება გამოდგეს, რომ სახელმწიფო პროტოკოლის ორგანიზაციულ უზრუნველყოფას ადრეულ ხანებშიც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა. რამდენადაც XX საუკუნის დასაწყისამდე საერთაშორისო კონტაქტები უმთავრესად სამეფო კარის პრეროგატივას წარმოადგენდა სამეფო პროტოკოლურ სამსახურს ეკისრებოდა საერთაშორისო ურთიერთობების წარმოებაც.

ქართველი მწიგნობრები არა თუ იყვნენ პროტოკოლითა და ეტიკეტის საკითხებით დაინტერესებულნი, არამედ ძველ საქართველოში საგანგებო ტრაქტატებიც იწერებოდა, რომელთა უმრავლესობას ჩვენამდე არ მოუღწევია. მაგრამ ასეთი რამ რომ არსებობდა ჩანს 1908წ. ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ ნაპოვნი ქართული კულტურის ბრწყინვალე ძეგლის «ხელმწიფის კარის გარიგების» ტექსტიდან იგი დაწერილია დავით ნარინისა და მისი შვილის კონსტანტინეს მეფობისას – XIII ს. 90-იან წლებში ქუთაისში სამეფო კარის ერთ-ერთი ეჯიბის მიერ. «ხელმწიფის კარის გარიგება» ქართული სამართლის ძეგლად არ მიაჩნდა ექთაყაიშვილს, რომელიც აღნიშნავდა, რომ «კარის გარიგება საერთოდ ოფიციალური აქტი არ არის». ასეთივე აზრისა იყო ივ. ჯავახიშვილიც, რომელიც მიუთითებდა, რომ მას «ოფიციალური ხასიათი არა აქვს, კანონმდებლობის შედეგი არ არის, არამედ მოქმედ სახელმწიფო სამართლისა და წესის აღნუსხვაა». რამდენადაც მეცნიერთა დასკვნით ეს დოკუმენტი სამართლის ძეგლი არ არის იგი შედარებულია თანამედროვე დიპლომატიურ ურთიერთობებში მიღებულ «პროტო-კოლს». ასეთი ტიპის დოკუმენტების არსებობა იმაზე მიუთითებს, რომ საქართველს სამეფოშიაც არსებობდა პროტოკოლის წესები და შესაბამისი სამსახურები, რომლებიც ამ პროტოკოლს ახორციელებდნენ. ამ მხრივ საგულისხმოა მეფე ვახტანგ მეექვსის დასტურდამალი (სხსრს. დასტურ აღ-მა – ინსტრუქცია, გარიგება, მოქმედების წესი). ვახტანგ მეექვსემ 1707-1909 წლებში სისტემურად დააღაბა დასტურდამალების წიგნები და კრებულები. ძეგლი 2 მთავარი ნაწილისაგან შედგება - სამეფო დასტურდამალი და სადედოფლო დასტურდამალი, რომელიც თავდაპირველად მეგე გიორგი მეთერთმეტეს შეუდგენია. დასტურდამალი მნიშვნელოვან ცნობებს შეიცავს საქართველოს სახელმწიფოებრივი წყობისა და არსებული წესების შესახებ. მასში აღწერილია სასახლეში მიღებისა და ნადიმობის წესები.

საგულისხმოა, რომ დასტურდამალში დასახელებულნი არიან მმართველობის ცენტრალური და ადგილობრივი

აპარატის მოხელეები. ცენტრალური მმართველობა სემდეგი სახით წარმოგვიდგება: სამეურნეო-ადმინისტრაციული, საპოლიციო, სასამართლო, სამდივნო, სამონადირეო, სამეჯინბო, მეფის დაცვა. ადგილობრივი მოხელეების ფუნქციები ჰქონდათ სარდლებს, არაგვისა და ქსნის ერისთავებს, საერთოდ ფეოდალებს, მოურავებს, ნაცვლებსა და მამასახლისებს. როგორც ვხედავთ საქართველოში, ისევე როგორც ევროპულ მეფეთა კარზე საპროტოკოლო და სხვა გამგებითი ფუნქციები დიდგვაროვანებს ეკავათ.

XX საუკუნემ შეიტანა მნიშვნელოვანი ნოვაციები პროტოკოლში - სახელმწიფო სამსახურის ამ მნიშვნელოვან სფეროში, მაგრამ არ შეუცვლია მისი ტრადიციული როლი და ადგილი. უფრო მეტიც, საერთაშორისო ურთიერთობების ერთგვარმა დემოკრატიზაციამ, მის წარმოებაში ახალი სუბიექტების (პარტიული და საპარლამენტო სტრუქტურები, ეკონომიკური, სამეცნიერო და კულტურული ინსტიტუტები) ჩართვამ საგრძნობლად გაზარდა ეროვნული საპროტოკოლო სამსახურის ფუნქციები და მოქმედების არეალი, შესაბამისად გაჩნდა მათი ორგანიზაციულად განმტკიცების მწვავე აუცილებლობა.

ამჟამად მსოფლიოში დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად სახელმწიფო პროტოკოლი ხასიათდება მეტნაკლები ცენტრალიზაციით და მაკოორდინირებელი ფუნქციის არსებობით ან არარსებობით. მაკოორდინირებელი ორგანოს არსებობა დადებით როლს თამაშობს პროტოკოლის სინამდვილეში, საშუალებას იძლევა განხორციელდეს ერთიანი პოლიტიკა თანამდებობის პირთა, ხელისუფლების სხვადასხვა შტოს წარმომადგენელთა საერთაშორისო კონტაქტებში მონაწილეობის საპროტოკოლო მომსახურების თვალსაზრისით.

მაგალითად საფრანგეთში ეს საგარეო საქმეთა სამინისტროს პროტოკოლის დეპარტამენტია, რომელიც იმავდროულად პრეზიდენტსაც ემსახურება. მისი დირექტორი თან ახლავს სახელმწიფოს მეთაურს საზღვარგარეთის ყველა ვიზიტის დროს. პროტოკოლის დეპარტამენტის სამსახურს მიმართავენ: ყველა სამინისტრო და კერძო პირებიც კი,

როდესაც საქმე ეხება უცხოელი მაღალი რანგის პერსონის ან დელეგაციის მიღებას. დეპარტამენტის დირექტორის დაქვემდებარებაშია რამდენიმე განყოფილება, მათ შორის ცერემონიალის განყოფილებაც.

იტალიაში პრეზიდენტის დეკრეტით დაწესებულია რესპუბლიკის პროტოკოლის შეფის თანამდებობა. მის ფუნქციებში შედის სახელმწიფოს უმაღლეს თანამდებობის პირთა საერთაშორისო საქმიანობის უზრუნველყოფა. პროტოკოლის შეფს მინიჭებული აქვს ფართე უფლებამოსილებები უცხო სახელმწიფოების მეთაურებთან, დაინტერესებულ უწყებებთან კონტაქტების დამყარების საქმეში.

ამასთან ერთად, უმრავლეს მონარქიებში ფართე გავრცელება ჰპოვა საპროტოკოლო სამსახურის სხვა მოდელი. ის ეფუძნება სხვადასხვა სტრუქტურებში პროტოკოლის ფუნქციების გადანაწილებას. იქნება ეს მონარქის კანცელარია, პარლამენტის ან პრეზიდენტის აპარატი, მინისტრთა კაბინეტი, ფედერალურ სახელმწიფოებში ფედერაციის სუბიექტებშიაც კი. ასეთი მიდგომა შეესაბამება ხელისუფლების სხვადასხვა შტოს შორის ფუნქციებისა და კომპეტენციების გადანაწილების პრინციპს, საშუალებას ქმნის ყოველდღიურ საქმიანობაში უკეთ იქნეს გათვალისწინებული მათ წინაშე მგარი სპეციფიკური პრობლემები და საკითხები. ასე მაგალითად, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში ფუნქციონირებს პროტოკოლის სამსახურები: ფედერალური პრეზიდენტის, კანცლერის, ბუნდესტაგის, საგარეო საქმეთა სამინისტროსა და სხვა სამინისტროების, ასევე მიწების სამსახურების. საგულისხმოა, რომ ნორმატიულ დოკუმენტებში მკაცრად არის განსაზღვრული სამსახურების ურთიერთქმედების პრინციპები უმაღლესი დონის დონისძიებებისა და ცერემონიალების ჩატარების დროს. ასეთივე პრინციპები უდევს საფუძვლად აშშ, დიდი ბრიტანეთის, იაპონიისა და შვეიცარიის პროტოკოლის სამსახურის საქმიანობას. პროტოკოლის სამსახურის ორგანიზაციული აგების ორივე მიდგომა (რომელთა შორის განსხვავება ფაქტობრივად პირობითია)

გამოირჩევა თავისი მნიშვნელოვანი უპირატესობებით, რაც მრავალწლიანი პრაქტიკითაა განპირობებული. არჩევანი მათ შორის ნაკარნახევია სხვადასხვა ფაქტორით: სახელმწიფო მართვის ფორმა, ეროვნული ტარადიციები, საპროტოკოლოლ ეერარქიის თავისებურებები და სხვა.

ახალგაზრდა სახელმწიფოების წინაშე, რომლებიც შეიქმნა საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად, დადგა ეროვნული პროტო-კოლების შექმნის საკითხი. საბჭოთა კავშირიდან მემკვიდრეობით მათ ერგო საგარეო უწყების პროტოკოლის ხელში კონცენტრირებული ცენტრალიზებული ფუნქციები. ეს მოდელი შეესაბამებოდა მაშინდელ იდეოლოგიასაც და სახელმწიფო პოლიტიკასაც.

სსრკ-ს მემკვიდრეებმა პროტოკოლის სამსახურის ორგანიზაციის სხვა კონცეფცია აირჩიეს. რომელსაც საფუძვლად ედო სახელმწიფო პროტოკოლის ფუნქციების გადანაწილება სახელმწიფო მართვის სხვადასხვა შტოს შორის. ასე შეიქმნა საქართველოში სახელმწიფო პროტოკოლი სახელმწიფო კანცელარიაში (პრეზიდენტის მაშინდელი ადმინისტრაცია), პროტოკოლის სამსახური პარლამენტში და დიპლომატიური პროტოკოლი საგარეო საქმეთა სამინისტროში.

მიღებულ იქნა შესაბამისი ნორმატიული აქტები და დამტკიცდა დებულებები, მას შემდეგ პროტოკოლის სამსახურების არაერთი სტრუქტურული ცვლილება განხორცი-ელდა, მაგრამ ფუნქციების დანაწილების პრინციპი უცვლელი დარჩა.

ამჟამად საქართველოს საპროტოკოლოლ სამსახური კვლავაც არ არის გაერთიანებული და ცენტრალიზებული, ხელისუფლების უმაღლეს ემელონებში და საგარეო საქმეთა უწყებაში მოქმედებს სამსახურები, რომელთაც სპეციალურად საპროტოკოლოლ საქმიანობა ეკისრებათ, ზოგჯერ საერთა-შორისო კავშირების სხვა სფეროებზე მუშაობასთან ერთადაც.

საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციაში ფუნქცი-ონირებს პროტოკოლისა და საგარეო ურთიერთობათა სამსახური, რომელმაც თავისი არსებობის პერიოდში არაერთხელ იცვალა სახე და მოვალეობები, მაგრამ მისი,

როგორც სახელმწიფოში უმაღლესი დონის საერთაშორისო შეხვედრებისა და ღონისწივების გამწესრიგებელის, უცვლელი დარჩა.

მოქმედი დებულებით საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის პროტოკოლისა და საგარეო ურთიერთობების სამსახური, სამსახურის ფუნქციებში შედის უპირველესად საქართველოს პრეზიდენტის საქმიანობასთან დაკავშირებულ საპროტოკოლო ღონისძიებათა განხორციელებისა და კოორდინაციის უზრუნველყოფა, აქ იგულისხმება არა მარტო საერთაშორისო მნიშვნელობის ან ფორმის ღონისძიებები, არამედ მნიშვნელოვანი ცერემონიალები ქვეყნის შიგნით.

სამსახურის ფუნქციებში, ასევე შედის საქართველოს პრეზიდენტისა და მისი მეუღლის ოფიციალური ვიზიტების, მიღებების მომზადებისა და ორგანიზების მიზნით საჭირო ღონისძიებების განხორციელება, სხვა საპრეზიდენტო ღონისძიებების ორგანიზებაში მონაწილეობა და მათი განხორციელების კოორდინაცია. ეს არის ვიზიტები უმაღლეს დონეზე, ასევე ოფიციალური და არაოფიციალური ვიზიტები.

უმნიშვნელოვანესი ამ ღონისძიებათა შორის არის პრეზიდენტის მიერ უცხო ქვეყნების ელჩებისაგან რწმუნებათა სიგელების მიღება, რომელიც განსაზღვრული ცერემონიალით ხორციელდება. არანაკლებ მნიშვნელოვანია უცხო ქვეყნის სახელმწიფო მოღვაწეთა დაჯილდოების ცერემონიალები, მიღებები საქართველოს პრეზიდენტის სახელით და სხვა, რომელთა მომზადებასაც პროტოკოლის სამსახური უწევს კოორდინაციას.

პროტოკოლის სამსახური ჩართულია, ასევე საქართველოში უცხო ქვეყნის უმაღლეს თანამდებობის პირთა ვიზიტების მომზადებასა და ორგანიზების საქმეში, პროგრამის შედგენიდან, ვიდრე უშუალოდ ვიზიტის მიმდინარეობით, მისი ყოველი დეტალითა და ყოველი წუთით. პროტოკოლის მუსაკები მონაწილეობენ, ასევე იმ საერთაშორისო ფორუმების (კონფერენციები, სამიტები და სხვა) ორგანიზებაში, რომელიც საქართველოს პრეზიდენტის, მისი მეუღლის პატრონაჟით, ან უშუალო მონაწილეობით ტარდება.

დებულებით განსაზღვრულია, რომ საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის პროტოკოლისა და საგარეო ურთიერთობების სამსახურის ფუნქციებში ასევეა, საზღვარ-გარეთის ქვეყნებში მიმდინარე პროცესებისა და საგარეო პოლიტიკის მიმართულებათა შესწავლის საფუძველზე საინფორმაციო-ანალიტიკური მასალების მომზადება და საქართველოს პრეზიდენტისათვის წარდგენა; საზღვარ-გარეთ საქართველოს პრეზიდენტის ოფიციალური ვიზიტისას შესაბამისი სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის თაობაზე ინფორმაციის მომზადება და ანალიზი; თავისი კომპეტენციის ფარგლებში საქართველოს პრეზიდენტის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და უცხო სახელმწიფოებთან ურთიერთობის კოორდინაცია და ხელშეწყობა; საერთაშორისო (გაცვლითი, საგანმანათლებლო და ა.შ.) პროგრამების თაობაზე წინადადებების შემუშავება და მათი განხორციელების ხელშეწყობა. როგორც ვხედავთ, ფუნქციები და ამოცანები არ შემოიფარგლება მხოლოდ საპროტოკოლო სახის საქმიანობით.

მნიშვნელოვან საქმიანობაზეა ორიენტირებული ასევე, საქართველოს პარლამენტის საერთაშორისო ურთიერთობის დეპარტამენტი. საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის მიერ დამტკიცებული დებულების შესაბამისად "პარლამენტის საერთაშორისო ურთიერთობის დეპარტამენტი არის პარლამენტის აპარატის სტრუქტურული ერთეული, რომლის ძირითადი ფუნქციაა პარლამენტის წევრებისა და აპარატისათვის საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარების ხელშეწყობა და საპროტოკოლო მომსახურება.

დეპარტამენტის ძირითადი ამოცანებია საპარლამენტო-შორისო კავშირების დამყარება და განვითარება, სახელმწიფოთაშორის და საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს პარლამენტის საქმიანობის ხელშეწყობა.

დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციებია:

ა) სხვა ქვეყნების პარლამენტების შესახებ ინფორმაციის მოძებნა;

ბ) საპარლამენტო დელეგაციების გამგზავრების უზრუნველყოფა;

გ) საპარლამენტო სემინარების, კონფერენციების, ასამბლეების, სხდომების ორგანიზება; პარლამენტში ოფიციალური ვიზიტებით ჩამოსულ დელეგაციათა და ცალკეულ პირთა მიღების უზრუნველყოფა სახელმწიფო პროტოკოლის მოთხოვნების შესაბამისად;

დ) პარლამენტის თავმჯდომარესთან და მის მოადგილეებთან ოფიციალური შეხვედრების მიმდევრობითი თარგმანი;

ე) პარლამენტის მიერ გამართულ ღონისძიებებში დიპლომატიური კორპუსის მონაწილეობის უზრუნველყოფა;

ვ) შიდასაპარლამენტო ღონისძიებების საპროტოკოლოლო მომსახურება.

დეპარტამენტში ცალკე სტრუქტურულ ერთეულად ფუნქციონირებს პროტოკოლის განყოფილება, რომლის ძირითადი ამოცანებია:

ა) პარლამენტში ოფიციალური ვიზიტით ჩამოსული დელეგაციებისა და ცალკეულ პირთა მიღების უზრუნველყოფა;

ბ) შიდასაპარლამენტო ღონისძიებების უზრუნველყოფა;

გ) არასაპარლამენტო დელეგაციების პარლამენტში მიღების უზრუნველყოფა;

დ) პარლამენტის წევრებისა და პარლამენტის აპარატის თანამდებობის პირების ვიზებისათვის საჭირო დოკუმენტაციის გაფორმება;

ე) პარლამენტის თავმჯდომარესთან მოსული სტუმრების დახვედრა და გაცილება

საქართველოს მთავრობის აპარატში, ასევე ფუნქციონირებს პროტოკოლის სამსახური, რომელიც ემსახურება პრემიერ-მინისტრსა და სხვა უმაღლესი თანამდებობის პირებს. ორგანიზებას უკეთებს მათ მიერ უცხოელთა მიღებას, სხვა საერთაშორისო მნიშვნელობის ღონისძიებების ჩატარებას.

საქართველოში ფუნქციონირებს, ასევე უმნიშვნელოვანესი სამსახური, რომელსაც დიპლომატიური პროტოკოლის დეპარტამენტი ეწოდება, ამ სამსახურის უფლება-მოვალეობები ზუსტად არის გაწერილი საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს დებულებაში.

დიპლომატიური პროტოკოლის დეპარტამენტის ძირითადი ამოცანაა სამინისტროს საქმიანობის პროტოკოლური უზრუნველყოფა. უმაღლესი დონის სახელმწიფო და სამთავრობო დელეგაციების ვიზიტების მომზადება-გამართვა. საზღვარგარეთის ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრების, მათი მოადგილეების, საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩების, საერთაშორისო ორგანიზაციების ხელმძღვანელებისა და მათი წარმომადგენლების, აგრეთვე საქართველოს მაღალი დონის დელეგაციების, საგარეო საქმეთა მინისტრის, მისი მოადგილეების, საზღვარგარეთის ქვეყნებში ოფიციალური და სამუშაო ვიზიტების შეხვედრების) ორგანიზება; საქართველოში საზღვარგარეთის დიპლო-მატიური წარმომადგენლობებისა და საკონსულო დაწესებულებების, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და მისიების თანამშრომელთა იმუნიტეტებისა და პრივილეგიების დაცვის კონტროლი, აგრეთვე საქართველოში აკრედიტებულ დიპლომატიურ კორპუსთან მუშაობის პროტოკოლური უზრუნველყოფა.

სწორედ დიპლომატიური პროტოკოლია პირველი სამსახური, რომელიც უშუალოდ ხვდება ახლადჩამოსულ ელჩებსა და დიპლომატიურ წარმომადგენლებს, აცნობს მას ქვეყანაში არსებულ წესებსა და ამზადებს რწმუნებათა სიგელების გადასაცემად, ასევე ახორციელებს დიპლომატთა და საკონსულო აგენტთა აკრედიტაციას.

დამტკიცებულია და მოქმედებს საზღვარგარეთის დიპლომატიური მისიების, საკონსულო დაწესებულებების, მთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციების, ოფიციალური წარმომადგენლებისა და ორმხრივი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული დაწესებულებების თანამშრომელთა და მათი ოჯახის წევრთა აკრედიტაციის წესი.

აღნიშნული წესების თანახმად დიპლომატიური პროტოკოლის დეპარტამენტი აწარმოებს ზემოთჩამოთვლილ კატეგორიაზე ოფიციალური სტატუსის დამადასტურებელი დიპლომატიური, სამსახურებრივი, საკონსულო და სააკრედიტაციო ბარათების გაცემას. ბარათები დადგენილია სხვადასხვა

ტიპის და მოქმედების ხასიათის მიხედვით დიპლომატიური და საკონსულო ურთიერთობების შესახებ ვენის კონვენციების შესაბამისად, რაზედაც ცალკე გვექნება საუბარი.

ლიტერატურა

References:

1. saqarTvelos konstitucia, gamomcemloba "bona kauza", Tb., 2011
2. venis konvencia diplomatiuri urTierTobebis Sesaxeb vena, 1961.
3. saqarTvelos kanoni "diplomatiuri samsaxuris Sesaxeb", Tb., 2007
4. saqarTvelos parlamentis reglamenti Tb., 2004.
http://www.parliament.ge/index.php?option=com_content&view=article&id=20&Itemid=86&lang=ge
5. saqarTvelos mTavrobis reglamenti, Tb., 2004.
http://www.government.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=42
6. saqarTvelos prezidentis brZanebuleba saqarTveloSi saprotokolo RonisZiebaTa mowyobis wesis Sesaxeb №386., Tb., 2001 wlis 27 seqtemberi
7. qarTuli diplomatiuri leqsikoni t.1, t.2. Tb., 1998-2000
8. doRonaZe S., saqarTvelo: gza saerTaSoriso aRiarebidan saerTaSoriso TanamSromlobisaken, gamomcemloba "mecniereba", Tb.,2002., 167 gv.
9. sarTania d., ivane javaxiSvili da qarTuli etiketis istoriis sakiTxebi gamomcemloba "ena da kultura" Tb., 2000.
10. jolia g., saerTaSoriso etiketi , Tb., 2001. 348 gv.
11. Вуд Дж., Серре Ж. Дипломатический церемонял и потокол Из., Международные отношения, 2011.
12. Serres, Jean, "PRACTICAL HANDBOOK OF PROTOCOL", 2010 Edition, Editions de la Bièvre, 3 avenue Pasteur - 92400 Courbevoie, France.

Shota Dogonadze

International Practice of State and diplomatic protocol and features of the Protocol Service of Georgia

Summary

The protocol allows each state to conduct an orderly foreign policy, as well as the activities of government. Protocol helps streamline international representatives and the diplomatic corps in the host countries. Besides organizing ceremonial and traditional events protocol establishes a framework of etiquette, forms of diplomatic correspondence, and more.

In Georgia, as in many countries with a long history, are many examples of documentary making, rules of communication in government circles and diplomats. Some of these rules have survived to this day.

Different countries have different protocol organized professional service create various links either the centralized model and centralized style. It all depends on the traditions and constitutional state.

In Georgia, the protocol service has undergone many structural changes in recent years, but at no stage it was not strictly centralized. Now in the office of the President and the Parliament functions units that are engaged in international relations and protocol operation, a separate office and the Prime Minister. Specific issues involved in working with the diplomatic corps Protocol Department of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia, his duties include such an important function as the issues of accreditation documents as diplomats accredited in Georgia and other employees of diplomatic missions operating in the country.

Keywords: protocol service, etiquette, forms of diplomatic correspondence, specific issues.

Шота Догондзе

Международная практика Государственного и дипломатического протокола и особенности протокольной службы Грузии

Резюме

Протокол каждому государству предоставляет возможность организованно проводить внешнюю политику, а также мероприятия правительств. Протокол способствует упорядочению международных представительств и дипломатического корпуса в странах пребывания. Кроме организации церемониальных и традиционных мероприятий протокол устанавливает рамки этикета, формы дипломатической переписки и многое другое.

В Грузии как и во многих странах с давней истории, немало примеров составления документально, правил общения в государственных кругах и дипломатов. Некоторые из этих правил сохранились и по ныне.

В разных странах по разному организована профессиональная протокольная служба, созданы разные звенья будь то централизованного образца и не централизованного стиля. Все зависит от традиций и конституционного устройства государства.

В Грузии протокольная служба претерпела немало структурных изменений за последние годы, но ни на одном этапе она не была строго централизованной. В настоящее время в аппарате Президента и в Парламенте функционируют подразделения, которые занимаются международными связями и протокольной работой, отдельная служба и у аппарата Премьер-министра. Специфическими вопросами работы с дипкорпусом занимается департамент протокола Министерства иностранных дел Грузии, в его обязанности входит и такая важнейшая функция, как выдача аккредитационных документов как дипломатам аккредитованным в Грузии, так и другим работникам дипломатических представительств функционирующих в стране.

Ключевые слова: протокольная служба, этикет, формы дипломатической переписки, специфические вопросы.

ნათია ქოიავა, ზაზა ქოიავა სამართლებლო, მენეჯმენტის უახლესი გამოწვევების წინაშე

თანამედროვე მსოფლიო ვითარდება უფრო სწრაფი ტემპით, ვიდრე ოდესმე. რაც განპირობებულია მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესით, ადამიანთა მოთხოვნილებების ზრდით და ამ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების საშუალებათა მუდმივი ძიებით. ჩვენ ვცხოვრობთ ახალ ერაში, სადაც პრიორიტეტული გახდა თვითონ ადამიანი, თავისი უფლებებით და თავისუფლებით. დღეს ყველაფერი მისადაგებული უნდა იყოს ინდივიდის და/ან ინდივიდთა ჯგუფის ინტერესებთან.

ორგანიზაცია ეს არის დასახული მიზნის მისაღწევად შექმნილი სტრუქტურული წარმონაქმნი, მას აქვს სამართლებრივი ფორმა, მართვის ორგანოები, რომელთაც გააჩნიათ კონკრეტული დანიშნულებები. ორგანიზაციაში ერთიანდებიან ადამიანები კონკრეტული ფუნქციებით, შესასრულებელი ამოცანებით და საერთო მიზნებით. ორგანიზაციის განვითარებისათვის საჭიროა ეფექტიანი ორგანიზაციული მენეჯმენტი.

მენეჯმენტი, როგორც მეცნიერება ჩამოყალიბებას იწყებს XIX საუკუნის ბოლოს და XX საუკუნის დასაწყისში. მეცნიერული მენეჯმენტის ფუძემდებელია ამერიკელი მეცნიერი ფრედერიკ ვინსლოუ ტეილორი (1856-1915წწ). მის შემდეგ ორგანიზაციის მართვის უნივერსალური პრინციპები ჩამოაყალიბა ფრანგმა მეცნიერმა ანრი ფაიოლმა. ორგანიზაციული მართვის პრინციპების ჩამოყალიბებაში ასევე დიდ როლს თამაშობს გერმანელი მეცნიერის მაქს ვებერის (1864-1920წწ).

ტეილორი აღნიშნავს, რომ მენეჯერი როგორც ცალკე პიროვნება უძღურია ორგანიზაციული პრობლემების გადაჭრაში. ის ვერ მოახერხებს სრულად აღმოფხვრას ისინი, ამიტომ საჭიროა სისტემა, რომელიც თავისით იმუშავებს და ადამიანებმა მხოლოდ უნდა შეასრულონ მკაცრად განსაზღვრული მართვის წესები და კანონები. ფაიოლიმ პირდაპირ გაუსვა ხაზი ორგანიზაციის ინტერესების პრიორიტეტულობას, ინდივიდების ინტერესებთან შედარებით. მაქს ვებერმა ჩამოაყალიბა სწორხაზოვანი ბიუროკრატიული მოდელი, სადაც ქვეშევრდომის აზრი გათვალისწინებული არ არის ორგანიზაციის მართვის პროცესში.

ზემოთ აღნიშნული უარყოფითი ფაქტორები შეიძლება გახდეს ინდივიდის შესაძლებლობების სრულად გამოვლენის შემზღუდავი გარემოებები, რაც ორგანიზაციის ეფექტურად მუშაობას შეუშლის ხელს.

დღეს, სულ სხვა შინაარსისაა პერსონალის მართვის თანამედროვე მიდგომა – ადამიანური რესურსების მართვა, დღევანდელ ცივილიზებულ და განვითარებულ მსოფლიოში ნებისმიერ ორგანიზაციაში-საწარმოო თუ არასაწარმოო სფეროში, საჯარო სამსახურში და ასე შემდეგ რადიკალურად შეიცვალა ადამიანის ფაქტორის როლი და მნიშვნელობა. ორგანიზაციის არსებობისა და განვითარების არა ერთერთი რიგითი ფაქტორია, არამედ სტრატეგიული რესურსი.

დასავლეთის ბევრ ქვეყანაში კადრების მართვის სისტემა ადამიანური რესურსების მართვის სისტემებმა შეცვალა, ეს ცვლილებები აისახა უშუალოდ პერსონალის მართვის სამსახურის ფუნქციებზეც, კერძოდ:

- ადამიანური რესურსების განვითარება უშუალოდ დაუკავშირდა ორგანიზაციის სტრატეგიულ მიზნებსა და ამოცანებს, მისი ერთერთი მთავარი კომპონენტი გახდა;

- პერსონალის მართვის სამსახური აქტიურად მონაწილეობს ორგანიზაციის სტრატეგიისა და პოლიტიკის შემუშავებაში;

- მნიშვნელოვნად გაიზარდა ორგანიზაციის “ხაზით მენეჯერთა” (დანიშნული ადმინისტრატორი) კონკრეტული ფუნქციები და პასუხისმგებლობა პერსონალის მართვის საკითხში;

- ხდება პერსონალის მართვის სფეროს პროფესიონალიზაცია, მცირდება ტექნიკურ შემსრულებელთა როლი და რიცხვი;

- აქცენტი თანდათან კეთდება გუნდის შექმნასა და გუნდური პრინციპების დამკვიდრებაზე, ადამიანთა უნარშესაძლებლობების განვითარებაზე

მმართველობით აზროვნების განვითარების სფეროს განვითარებაში სრულიად განსაკუთრებული როლი ეკუთვნის პეტერ დრუკერს, (1909-2005), იგი არის XX საუკუნის მენეჯმენტის ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი თეორიტიკოსი, რომელმაც ფაქტობრივად შექმნა მენეჯმენტი, როგორც საქმიანობის სფერო. ის ვინც მართვის სფეროში მოღვაწეობდნენ დრუკერს არქი-გურუს, ანუ მენეჯმენტის მამა-

დამაარსებელს, უფრო ხშირად კი მენეჯმენტის პატრიარქს უწოდებდნენ. პეტერ დრუკერი გვაძლევს ორგანიზაციის “ავადმყოფობის” დასადგენ სიმპტომებს, რომელიც კიდევ ერთი უახლესი გამოწვევაა მენეჯმენტის სფეროში:

ორგანიზაცია „ავად“ არის:

- როდესაც მისი თანამშრომლებისთვის წახალისება უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, ვიდრე სამუშაოს შესრულება;
- როდესაც ისინი უფრო შეცდომებისთვის თავის არიდებას ცდილობენ, ვიდრე გარისკავენ;
- როდესაც აქცენტი კეთდება უფრო მათი სუსტი მხარეების ნეიტრალიზებაზე და არა ძლიერი მხარეების კიდევ უფრო გაძლიერებაზე;
- როდესაც ადამიანური ურთიერთობები უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, ვიდრე სამუშაოს შესრულება და მიღწევები;
- კომპანიაში მაღალფარდოვნად საუბრობენ საქმეების შესახებ, მაშინ იქ უკვე ციებ-ცხელებაა დაწყებული (ეს უკანასკნელი წინადადება ინგლისურად ასე ჟღერს “The moment people talk of "implementing" instead of "doing," and of "finalizing" instead of "finishing," the organization is already running a fever”)

მენეჯმენტის გამოწვევები საქართველოში

ამჟამად საქართველოში მართვის კუთხით ორი ძირითადი პრობლემა გვხვდება:

1. მენეჯერები, რომლებიც არც კი ცდილობენ გუნდური სულისკვეთება, ინიციატივა და წახალისება გაზარდონ თანამშრომლებში, მათ არ უნდათ არაფრის შეცვლა ფაქტიურად და ისევ აგრესიაზე, შიშზე, მუქარაზე და პედანტიზმზე დაყრდნობით აგრძელებენ მმართველობას;
2. თანამშრომლები, რომლებიც უმეტესწილად სამსახურის და შემოსავლის დაკარგვის შიშით ეგუებიან და გონების დაბნელებამდე მორჩილებით იტანენ ყოველდღიურ დაძაბულ, მძიმე, ხისტ მმართველობას, ზეწოლას და მუქარას. ხოლო თუ ოდესმე მენეჯერობამდე დაწინაურდნენ, ცხადია ისინი

ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევების საფუძველზე ნათელი გახდა, რომ მენეჯერების დონე საქართველოში საშუალო დონის შესაბამისადაც ვერ განვიხილავთ. ამის ნათელი

მაგალითია ინტერვიუები 10 ქართულ ორგანიზაციასთან. ესენია: შპს. „პოპული“ შპს. „ჯეოსელი“, „ტაოპრივატბანკი“, „საქართველოს ბანკი“, „სახალხო ბანკი“, „კორსტანდარტ ბანკი“, საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი „gipa“ „სანტე“, „თიბისი ბანკი“, კომპიუტერული პროგრამები კომპანია “ugt”.

მენეჯერების უმრავლესობას საერთოდ არ აქვს სპეციალური განათლება მიღებული. ვერ ერკვევიან მართვის პრინციპებში. უმრავლესობას საერთოდ არ გაუგია ორგანიზაციული მართვის ახალი ტექნოლოგიების და წლების განმავლობაში ჩამოყალიბებული პრინციპების შესახებ და სიტყვა „მენეჯერი“ მათში ასოცირდება ძალაუფლებასთან, ადამიანებზე ხისტი კონტროლის შესაძლებლობასთან, მხოლოდ ფინანსურ მოგებასთან და ამიტომ ქართველი მენეჯერების ბუნებაში არსებობს ბევრი სისუსტეები. ესენია:

1. ცინიზმი სხვების და განსაკუთრებით დაქვემდებარებულების მიმართ;

2. საკუთარი აზრის, მმართველობითი იდეის ან მოსაზრებების თავზე მოხვევა, რადგან უფროსია და „ რქებით გატანა” – მაშინ როდესაც უამრავი არგუმენტია საწინააღმდეგო და იმის გამო აწვევა რქებით, რომ მისი უკუღმართი იდეის არგატანა სისუსტედ აღიქმება;

3. იდეების მოპარვა – ძალიან ბევრი ქართველი მენეჯერი პარავს იდეებს დაქვემდებარებულებს– უსმენს, უწუნებს და მერე თავისად ასაღებს და ერთს არ ამბობს თუ ვისია სინამდვილეში იდეა;

4. გოიზმი – როდესაც გუნდის შედეგები სულ მისად ეჩვენება და სიტყვა ჩემი აკერია პირზე, მაშინ როდესაც ჩვენ მივალწიეთ, ჩვენ გავაკეთეთ ძალიან მნიშვნელოვანია;

5. სიძუნწე - თუ გინდა რომ ბევრი მიიღო, ბევრი უნდა გასცე, რაც ქართველებს ძალიან უჭირთ;

6. ზემოდან ყურება–როდესაც ქართველი მენეჯერი თავს უფლებას აძლევს ზემოდან უყუროს ყველას. ეს არის საშინელი სენი, რომელიც აჩენს საშინელ უფსკრულს მთელ სტაფსა და მენეჯმენტს შორის და ეს კარგს არაფერს უქადის ორგანიზაციას;

7. უსამართლობა კადრების მიმართ - ფავორიტიზმი და არაადეკვატური მხარდაჭერა– აღმერთებენ ვიღაცეებს, ხშირად უსამართლოდ, რაც სხვებს თრგუნავს და მუშაობის სურვილს უკლავს.

საქართველოში ეფექტიანი ორგანიზაციული მენეჯმენტი-სათვის საჭიროა მმართველების ძალისხმევა – შეუქმნან შინაგანი მოტივაცია დასაქმებულებს, რათა მათ გაუზნდეთ ლოიალობა დამსაქმებელი ორგანიზაციის მიმართ, რაც ეფექტიანი მუშაობის ერთ-ერთი მთავარი განმაპირობებელი ფაქტორია. ამისათვის შესაძლებელია მაკ გრეგორის Y თეორიის ელემენტების გამოყენება, კერძოდ თანამშრომლებზე მორალურ-ფსიქოლოგიური ზემოქმედება, რათა მათ ჩამოუყალიბდეთ ორგანიზაციული მუშაობის სტიმული.

სანამ “ქართული მენეჯმენტი” მაკგრეგორ-დრუკერისეულ მმართველობის სტილზე გადავა, მანამდე რამოდენიმე მნიშვნელოვანი საფეხური აქვს გასავლელი, უპირველეს ყოვლისა, პრობლემა მდგომარეობს ე.წ. პირველი სამეულის (ტეილორი, ვებერი, ფაიოლი) რეკომენდაციების დახვეწა-გაუმჯობესებაზე, რადგან მენეჯმენტი ევოლუციური პროცესია და საჭიროა საფეხურებრივი გავლა მენეჯმენტის ყველა ეტაპის. ამას გარდა საჭიროა ქართული პერსონალის ტვინის ტრანსფორმირება და ამისათვის არსებობს რამოდენიმე რეკომენდაცია ხისტი მმართველობის სტილიდან რბილ მმართველობაზე გადასვლამდე გარდამავალი ეტაპის გადალახვა, კერძოდ:

- ადამიანური რესურსების განვითარება უშუალოდ უნდა დაუკავშირდეს ორგანიზაციის სტრატეგიულ მიზნებსა და ამოცანებს, უნდა გახდეს მისი ერთერთი მთავარი კომპონენტი;
- პერსონალის მართვის სამსახური აქტიურად უნდა მონაწილეობდეს ორგანიზაციის სტრატეგიისა და პოლიტიკის შემუშავებაში;
- მნიშვნელოვნად უნდა გაიზარდოს ორგანიზაციის “ხაზით მენეჯერთა” (დანიშნული ადმინისტრატორი) კონკრეტული ფუნქციები და პასუხისმგებლობა პერსონალის მართვის საკითხში;
- უნდა მოხდეს პერსონალის მართვის სფეროს პროფესიონალიზაცია, შემცირდეს ტექნიკურ შემსრულებელთა როლი და რიცხვი;
- აქცენტი თანდათან გაკეთდეს გუნდის შექმნასა და გუნდური პრინციპების დამკვიდრებაზე, ადამიანთა უნარშესაძლებლობების განვითარებაზე.

რატომ არის საქართველოს უმრავლეს ორგანიზაციებში მენეჯმენტის ე.წ. “ზისტი” სტილი?

ქართველი მენეჯერები ამ პრობლემის საკვანძო მიზეზად პერსონალის მაღალ ამბიციებს და ამავე დროს მათ თანამშრომელთა არაპროფესიონალიზმს ასახელებენ. ასევე მძაფრია დაპირისპირება ტოპ მენეჯერებსა და ე.წ. ხაზით (საშუალო რგოლის მენეჯერი) მენეჯერებს შორის. წარმოვიდგინოთ ტოპმენეჯმენტის მიერ საშუალო რგოლის მენეჯერებისათვის დასმულ შეკითხვებს:

- რატომ უშლით თანამშრომლებს ღიად დააფიქსირონ საკუთარი აზრი პირდაპირ ჩვენთან, მოგვაწოდონ ინფორმაცია იმაზე რა არ მოსწონთ, მოგვაწოდონ იდეა რის გაკეთება შეიძლება უკეთესად და როგორ?
- რატომ ეუბნებით მათ, რომ ეს არასწორია. რომ ეს სუბორდინაციის დარღვევაა, რატომ აიძულებთ მათ მხოლოდ თქვენი მეშვეობით იურთიერთონ ჩვენთან?
- რატომ გინდათ დაგვარწმუნოთ რომ თუ არა თქვენი თავდადება და მონღომება იმის მეთაუდიც არ გაკეთდებოდა რაც კეთდება, რომ თითქოს ყველა სახელში გაქცევას ლამობს და რომ არავის არ აინტერესებს ორგანიზაციის წარმატება?
- რატომ მაღაგთ ადამიანებს ვისაც უფრო მეტი შეუძლია, ვინც რაღაცით გამორჩეულია? რატომ ხედავთ მათში ჩანაცვლების საფრთხეს?

საშუალო რგოლის მენეჯერების შეკითხვები ტოპ მენეჯმენტთან

- რატომ გგონიათ რომ პედანტიზმის ავტორიტეტის გარეშე არაპროდუქტიულები ვიქნებით?
 - რატომ ფიქრობთ რომ “მათრახის” ქვეშ უფრო ნაყოფიერად ვიმუშავებთ?
 - რატომ გეპარებათ ეჭვი ჩვენს პროფესიონალიზმში?
 - რატომ ფიქრობთ რომ მხოლოდ თქვენ შეგიძლიათ ყველა სფეროში ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება?
- ტოპ მენეჯმენტსა და საშუალო რგოლის მენეჯერებს შორის არსებული დაპირისპირება, კიდევ უფრო მეტად უზიძვებს “ჰედ ოფისს” “მათრახის” მიმარჯვებისაკენ და ასევე საშუალო რგოლის მენეჯმენტს ავგუდი დამორჩილებისაკენ.

მათ შორის დაპირისპირების აღმოფხვრის ერთერთ საუკეთესო საშუალებად მიგვაჩნია მენეჯმენტის “მამების”

ნაშრომების შესწავლისას ჩვენს მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები:

7 რჩევა მენეჯერებს:

1. ხშირად დაეკითხეთ თანამშრომლებს;
2. დამუხტეთ ადამიანები თქვენს გარშემო;
3. დაეხმარეთ, დაეხმარეთ, დაეხმარეთ იმის კეთებაში რაც მათ მიაჩნიათ საჭიროდ;
4. გამოიყენეთ ხელქვეითების გონება შემოქმედებითად;
5. მოექეცი თანამშრომლებს გულისხმიერად;
6. გადაუხადეთ მომსახურე პერსონალს სამართლიანად;
7. შექმენით ორგანიზაციაში სასიამოვნო სამუშაო გარემო.

და ბოლოს დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველო ცალსახად საჭიროებს ეფექტიანი მენეჯმენტის განორციელებისათვის საჭირო მეთოდების შემუშავებას და უნდა იქნეს გამოძებნილი გზა, კარგი მენეჯერული უნარ-ჩვევების კულტურის ჩამოყალიბებისკენ. დღეს ჩვენი ქვეყანა ხასიათდება დემოკრატიის და საბაზრო ეკონომიკის რელსებზე გადასვლისკენ აქტიური სწრაფვით, რაც წარმოშობს თანამედროვე მენეჯმენტის პრინციპების გამოყენების აუცილებლობას. რა თქმა უნდა, ჩვენ, ვერც ერთი უცხო ქვეყნის მმართველობით ფორმას ვერ დავნერგავთ ზუსტი „კოპირებით“, მიუხედავად ქვეყნების წარმატებისა, მაგრამ ჩვენ შეგვიძლია კარგად შევისწავლოთ მსოფლიოში არსებული თანამედროვე მენეჯმენტის ტენდენციები, განვსაზღვროთ მისი დადებითი და ურყოფითი მხარეები, დავადგინოთ მისი ჩვენთან შესების წერტილები და შემდგომ ეს ცოდნა გამოვიყენოთ ჩვენი ეროვნული მართვის მოდელის ჩამოსაყალიბებლად.

ლიტერატურა

Reference:

1. giorgi baRaTuria, oTar baRaTuria - strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvisa da biznesis amocanebSi. Tbilisi 2009.
2. nikolo makiaveli – „mTavari“ b. bregvaZis winasityvaobiT, Tbilisi, 1984.
3. iujin bardaxi – praqtikuli gzamkvlevi politikis analizSi. rvasafexuriani midgoma problemaTa efeqtianobis mogvarebisaTvis. Tbilisi, 2002. gv. 145.
4. giorgi baRaTuria – strategiuli dagegvma, meTodologiuri safuZvlebi. stu, Tbilisi, 2007.

5. P. F. Drucker – Management Challenges for the 21st century (1999)
6. COLLINS BUSINESS, An Imprint of HarpeCollins Publishers.gv. 199
7. Stephen R. Covey. First Things First; (To Live, to Lave, to Learn, to Leave a legacy) STEPHEN R. COVEY A. ROGER MERRILL REBECCA R. MERRILL A Fireside Book Published by SIMON & SCHUSTER New York London Toronto Sydney Tokyo Singapore gv. 361
8. Sean Covey “The 7 Habits of Highly Effective Teens” the natural bestseller, over 1,500,000 copies sold. Jack Canfield and Kimberly Kirberger, coauthors of Chicken Soup for the Teenage Soul. FIRESIDE Rockefeller Center. New York. Copyright in 1998 by Franklin Covey, gv. 268
9. Stephen R. Covey. The 8th Habit; (From Effectiveness to Greatness) FREE PRESS. New York London Toronto Sydney gv. 409
10. Douglas McGregor “The human side of enterprise annotated edition” UPDATED AND WITH A NEW COMMENTARY BY JOEL CUTCHER-GERSHENFELD McGraw-Hill New York; Chicago; San Francisco; Lisbon; London; Madrid; Mexico; City Milan; New Delhi; San Juan; Seoul; Singapore; Sydney; Toronto. gv. 403
11. Donald G. Krause, “The way of the leader” Applying the Principles of Sun Tzu and Confucius – Ancient Strategies for the Modern Business World. gv. 176.
12. Gary Yukl – “leadershi in organizations”. University at albany; State University of New York. gv. 542

Natia Koiava, Zaza Koiava

Georgia face to the newest chalenges of management

Summary

Modern world is developing faster than ever. We live in a new age where a person with its freedom and rights is priority. Nowadays everything must be adjusted to the interests of an individual or group of individuals. Human being is a main force in any process and the key support during the implementation of organizational processes.

In our near past, human resources were considered only as sources of making profit. There is a new approach today as a modern person has freedom to choose what, when and why. Today it became necessary to coincide the interests of staff and an organization, new approach in management, new goals and objectives and strive for superiority.

Today, management is considered as a process which “turns a disorganized group of people into efficient and organized working group” (Peter Drucker). Achieving such results is possible through effective management and modern methods in the organization.

In order to study the historical factors (to study management as a science), it is important to analyze questions emphasized by an American scientist, a founder of Management, Frederick Winslow Taylor (1856-1915), which convinces us that strictly established rules in an organization are not very effective.

In order to find out more about management methods it is important to know the further theories of Taylor’s considerations - Fayol (14 key principles of management), Weber (Characteristics of bureaucracy). Neo classics and behaviorists of the following stage of management development play an important role in management creation and development.

Peter Drucker plays an vitally important part in this process. He is one of the influential theorists of the XX century management who, in fact, formed management as a field of activity. Drucker is called not “Guru” but “arch-guru” or “founding father” in the field of management. More often he is called an apostle, patriarch, prophet. Drucker is a founder of the 21 century management. Since he died (in 2005), “fathers” of management agree on that theoretical development of management is completed and now it is time to put Drucker’s theories in practice. In this paper his key recommendations are represented.

Keywords: new challenges of management, human resources, modern person, Peter Drucker, Neo classics and Behaviorists.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Натиа Коива, Заза Коива

Грузия перед лицом новейших вызовов менеджмента

Резюме

Современный мир развивается быстрее чем когда либо, мы живем в новой эпохе, в которой приоритетом стал сам человек, с его правами и свободами. Нынче все должно быть приспособлено к интересам индивида и/или группы индивидов. Человек рассматривается как движущая сила любого процесса, в том числе организационного.

В недавнем прошлом человечески ресурс в организации рассматривался как товар, который надлежало использовать для получения выгоды. В наше время это уже не так, поскольку современны человек свободен в выборе и сам решает чего он желает, зачем и почему. Сегодня возникла необходимость в совмещении интересов персонала и организации, в новом подходе к управлению организацией, в определении новых целей и задач, в постоянном поиске и стремлений к первенству.

Современны менеджмент рассматривается в организации как процесс, который «преобразует неорганизованную массу людей в эффективную и целеустремленную команду» (Петер Друккер). Достижение-же обозначенного возможно при осмыслении менеджмента как науки, с учетом исторических факторов и активным внедрением современных методов.

С целью исследования исторических факторов (для изучения менеджмента как науки) важно осмысление вопросов поднятых основоположником менеджмента, Американским ученым, Фредериком Винслоу Тейлором (1856-1915), что должно убедить нас в том, что четко установленных правил в организации недостаточно.

Для постижения методов управления важно также ознакомится с теориями последователей (Файоль - 14 основных принципов управления, Вебер -рациональная бюрократия и т.д. и т.п.) Тейлора, которые продолжили его теории и довершили их формирование. В истории, развитии и совершенствовании менеджмента свою роль играют Бихевиористы и Нео-Классики.

В развитии менеджмента особо выделяется фигура Петера Друкера являющегося одним из влиятельнейших практиков и теоретиков менеджмента в XX веке, заслуженно получивший в среде занятых в сфере управления людей прозвище «Архи-Гуру» и «отца основателя» современного менеджмента. Он по существу и является основателем менеджмента 21- го века, со времени его кончины (2005 г.) «отцы» менеджмента соглашаются, что «...теоретическое развитие менеджмента прекратилось достигнув высшей точки развития и задача состоит во внедрении теоретических достижениях в практику...».

Ключевые слова: новейшие вызовы менеджмента, человечески ресурс, современны человек, Петер Друккер, Бихевиористы и Нео-Классики.

Рецензент: Профессор Шота Догондзе. Грузинский технический университет.

წმწმ ომსიანიტოგზ, ტამბარ ტვბალჭრელიტმ პერსონალის მარტვბ

არც თუ ისე შორეულ წარსულში, ორგანიზაციაში პერსონალი განიხილებოდა როგორც მხოლოდ მოგების მიღების საშუალება და მათი მართვა ხდებოდა ავტორიტარული სტილით, ადამიანურ რესურსებზე დანახარჯების მინიმიზებისაკენ სწრაფვით, მათ შორის კვალიფიკაციის ამღლებასა და სოციალურ საკითხებზეც, ძირითადად მატერიალური სტიმულების გამოყენებით, შრომის ინდივიდუალური ორგანიზებისა და მისი მკაცრი რეგლამენტირების აქცენტირებით. ყურადღება არ ექცეოდა ადამიანურ ურთიერთობებს, მათ მოტივირებას და სტიმულირებას, პრიორიტეტი ენიჭებოდა მხოლოდ ორგანიზაციის ინტერესებს. დღეს ასე არ არის, რადგან თანამედროვე ადამიანი არჩევანში თავისუფალია და ის თვითონ წყვეტს თუ რა, რისთვის და რატომ უნდა, დღეს ადამიანი ორგანიზაციის არსებობისა და განვითარების უმნიშვნელოვანესი რესურსია. პერსონალთან დაკავშირებული დანახარჯები უკვე „სამწუხარო დანახარჯებად“ კი არ განიხილება, არამედ შორსგამიზნულ ინვესტიციად ადამიანურ კაპიტალში, რომელზეც მნიშვნელოვანადაა დამოკიდებული ორგანიზაციის წარმატებები. ადამიანური რესურსების მართვა მიმართულია პრინციპულად ახალი, გლობალური, პერსპექტიული ამოცანების გადაწყვეტისკენ, იმისათვის, რომ ორგანიზაცია განვითარდეს, საჭირო გახდა მომუშავე პერსონალის და ორგანიზაციული ინტერესების თანხვედრა, რათა ორგანიზაციამ რაც შეიძლება წარმატებით მიაღწიოს როგორც ოპერატიულ, ისე სტრატეგიულ მიზნებს.

პერსონალის მართვა – ესაა ყველა ორგანიზაციისათვის დამახასიათებელი მმართველობითი საქმიანობა, რომლის მიზანია, ორგანიზაციის პერსონალით უზრუნველყოფის, მისი რაციონალური გამოყენებისა და ადამიანთა მოტივაციის მიზნობრივი მართვის საფუძველზე საქმიანობის საუკეთესო საბოლოო შედეგების მიღწევა.

ზოგიერთი ავტორი პერსონალის მართვის განვითარებაში გამოყოფს ორ მთავარ ეტაპს: კადრების მართვას და ადამიანური რესურსების მართვას. წარმოების ევოლუციის

პირობებში ხდება გლობალური, ტექნოლოგიური და სტრუქტურული ცვლილებები, იზრდება კონკურენციის დონე და საწარმოთა მოქნილობა. ამას თან ახლავს საწარმოთა დეცენტრალიზაცია და პრივატიზაცია. ყოველივე ზემოაღნიშნულმა გამოიწვია პერსონალის მართვის საკადრო ფუნქციის გადაზრდა ადამიანური რესურსების მართვაში. პერსონალის მართვის განვითარების ეს ორი ეტაპი შეესაბამება საზოგადოების განვითარების ინდუსტრიულ და პოსტინდუსტრიულ სტადიებს, თუმცა პოსტინდუსტრიულ საზოგადოებაშიც არსებობს საწარმოები, რომლებიც იმყოფებიან კადრების მართვის ეტაპზე.

ადამიანური რესურსების მართვისთვის მთავარი მახასიათებელი არის ის, რომ მსოფლიოში მზარდი გლობალური კონკურენციის პირობებში ეროვნული კონკურენტუნარიანობის მთავარი ფაქტორებია არა მიწა, კაპიტალი და ბუნებრივი რესურსები, როგორც თვლიდნენ კლასიკური ეკონომიკური თეორიის წარმომადგენლები, არამედ მაღალკვალიფიცირებული ადამიანური რესურსები და სამეცნიერო ბაზა. ცხადია, ყოველივე ეს არ ამცირებს მიწის, კაპიტალისა და ბუნებრივი რესურსების მნიშვნელობას.

პერსონალის მართვის უპირველესი მიზანია ორგანიზაციის მისიის, სტრატეგიული მიზნებისა და კონკრეტული ამოცანების მიღწევის პროცესის ყველაზე მთავარით – შესაბამისი ადამიანური რესურსებით უზრუნველყოფა და ამ რესურსების ეფექტიანი გამოყენება.

ორგანიზაციის (როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო ფორმა, დაწესებულება, უწყება, კომპანია და ა.შ.) სტრუქტურული ქვედანაყოფები, როგორც ვიცით, ორ ჯგუფად – ხაზით და ფუნქციურ ქვედანაყოფად იყოფიან. ხაზითი ქვედანაყოფები ორგანიზაციის მისიიდან და სტრატეგიიდან გამომდინარე ძირითად მიზნებსა და ამოცანებს ახორციელებენ; ფუნქციური ქვედანაყოფები მთელი ორგანიზაციისა და მისი ყოველი ქვედანაყოფის ნორმალურ, წარმატებულ მუშაობას უწყობენ ხელს.

მართალია პერსონალი ორგანიზაციის აუცილებელი, თავისებური, არაორდინარული, შეუცვლელი, აქტიური, შემოქმედებითი და ა.შ. ნაწილი, მაგრამ მაინც ერთ-ერთი კომპონენტია; პერსონალის დაგეგმვა უნდა განვიხილოთ, როგორც მთლიანად ორგანიზაციის ოპერატიული, თუ სტრატეგიული დაგეგმვის ერთიანი სისტემის შემადგენელი

ნაწილი. ასეთი მიდგომა თუნდაც იმიტომაც აუცილებელი, რომ ორგანიზაციის მისია, მიზნები, ამოცანები, ფუნქციები, პრიორიტეტები, შიდა და გარე ურთიერთობები, ორგანიზაციული სტრუქტურა და ა.შ. არსებით გავლენას ახდენენ ადამიანური კაპიტალის ნებისმიერ მახასიათებელზე – მათ რაოდენობაზე, პროფესიულ შემადგენლობაზე, ხელფასის ფონდზე, მუშაობის მეთოდებზე და ა.შ.

პერსონალის მართვის სტრატეგიასა და პოლიტიკაზე დაფუძნებულია პერსონალის მართვის სტრატეგიული, პრიორიტეტული მიმართულებების განვითარება-სრულყოფის ძირითადი, კონკრეტული მიზნები და ამოცანები შედარებით ხანგრძლივი პერიოდისთვის.

პერსონალის მართვისა და მათი ეფექტიანი მუშაობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ადმინისტრაციისა და უშუალოდ საკადრო სამსახურის მიერ პერსონალის მართვისათვის აუცილებელი პროცედურების განხორციელება, რაც საკმაოდ რთულ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ მრავალკომპონენტურ სისტემას წარმოადგენს, რომლის ყოველ ნაწილს დიდი მნიშვნელობა აქვს და სინქრონულად უნდა ვითარდებოდნენ.

თავდაპირველად, აუცილებელია დაწესებულების მისიიდან, მიზნებიდან და ძირითადი ფუნქციებიდან გამომდინარე განსაზღვრული იყოს მისი ორგანიზაციული სტრუქტურა, ხოლო შემდეგ – რა რაოდენობის, პროფესიების, კვალიფიკაციის, გამოცდილებისა და უნარ-ჩვევების მომუშავეებია საჭირო დაწესებულების თითოეულ სტრუქტურულ ქვედანაყოფში.

პერსონალის მართვის უპირველესი საფუძველი და წინაპირობა არის ყოველი თანამდებობის მიხედვით შესასრულებელ სამუშაოთა აღწერა-დახასიათება, ამ სამუშაოთა შემსრულებლისათვის წაყენებული პროფესიულ-კვალიფიკაციური და პიროვნული მოთხოვნების, თანამდებობრივი ვალდებულებებისა და ინსტრუქციების განსაზღვრა; შემდეგი ეტაპია პერსონალის მოზიდვა და შერჩევა, რომლის სამი ფორმა არსებობს: კანდიდატთა ორგანიზაციის გარედან მოზიდვა, თვით ამ ორგანიზაციაში მომუშავეთა დაწინაურება და ასევე ორგანიზაციის შიგნით მომუშავეთა როტაცია, როცა ახალი, მაგრამ არსებითად იმავე რანგის თანამდებობის დაკავება ხდება.

პერსონალის მართვის მნიშვნელოვანი და ფაქიზი პროცედურაა ახალმიღებულ მომუშავეთა ადაპტირება მათი დასაქმების უშუალო ადგილას (სტრუქტურულ ქვდანაყოფებში) და მთლიანად ორგანიზაციაში. სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილება მოწმობს, რომ ახალმიღებულ მომუშავეთაგან, რომლებიც მალე ტოვებენ სამუშაოს, უმრავლესობის წასვლის მიზეზი ხშირად ორგანიზაციის, მისი თავისებურების, შრომისა და ორგანიზაციული კულტურის, კოლეგების შესახებ ინფორმაციის ნაკლებობაა. მომუშავეს ახალ გარემოში ადაპტირებამ მას უნდა მისცეს სათანადო ინფორმაცია შემდეგ საკითხებზე:

- ორგანიზაციის მიზნებისა და ამოცანების, პოლიტიკის შესახებ საერთო წარმოდგენა;
- შრომის ანაზღაურება და დამატებითი შეღავათები;
- მომუშავეთა ის წრე, ვისთანაც უშუალო კონტაქტები ექნება;
- მისი სტრუქტურული ქვედანაყოფის ძირითადი ფუნქციები, მუშაობის ფორმები;
- შრომის პირობები;
- ორგანიზაციის შინაგანაწესი;
- ფორმალური და არაფორმალური ურთიერთობები კოლეგებს შორის და სხვ.

ამასთანავე, აუცილებელია მომუშავეებს შეეუქმნათ შრომის სათანადო პირობები, უპირველესად კი: შრომის სათანადო გარემო პირობები; სამუშაო ადგილების სათანადო ტექნიკური საშუალებებით აღჭურვა; ადამიანებს შორის ურთიერთობები; ჯანსაღი ფსიქოლოგიური კლიმატი.

პერსონალის მართვის ეფექტიანი საქმიანობის მნიშვნელოვანი წინაპირობაა ყოველი თანამშრომლის მუშაობის დაგეგმვის, მონიტორინგისა და ანგარიშგების ქმედითი სისტემის არსებობა. პერსონალის მართვის მეტად მნიშვნელოვანი კომპონენტი და შესაბამისი პროცედურებია ერთი მხრივ, თვით მომუშავეს, ანუ თანამდებობის (სამუშაოს) მოთხოვნებთან მისი პროფესიულ-კვალიფიკაციური და პიროვნული თვისებების შესაბამისობის, ხოლო, მეორე მხრივ, იმის შეფასება, თუ როგორ ასრულებს მომუშავე სამუშაოს, თავის ფუნქციებსა და უფლებამოსილებებს; ანუ ესაა თვით მომუშავესა და მის მიერ შესრულებული სამუშაოს შეფასება, რაც საერთოდ პერსონალის მართვისა და მათ შორის, მისი

ისეთი პრიორიტეტული პროცედურის განხორციელების წინაპირობაა, როგორცაა ატესტირება.

პერსონალის მართვის სხვა პროცედურებიდან აღსანიშნავია ორი მნიშვნელოვანი, რომლებიც ატესტირების შედეგების ლოგიკურ გაგრძელებას წარმოადგენს, ესენია:

- პერსონალის გადაადგილება და კარიერის მართვა;
- ტრენინგების მოთხოვნათა განსაზღვრა, მისი ორგანიზება და ეფექტიანობის შეფასება.

პერსონალის მართვის მეთოდოლოგია ორგანიზაციის პერსონალს განიხილავს, როგორც მართვის ობიექტს, ორგანიზაციის მიზნებისა და ამოცანების, პერსონალის მართვის მეთოდებისა და პრინციპების შესაბამის ინდივიდთა ქცევის ფორმირების პროცესს.

პერსონალის მართვის სისტემა გულისხმობს პერსონალის მართვის მიზნების, ფუნქციებისა და ორგანიზაციული სტრუქტურის ფორმირებას. იგი მოიცავს, აგრეთვე, მმართველობით გადაწყვეტილებათა დასაბუთების, დამუშავების, მიღებისა და რეალიზაციის პროცესში ხელმძღვანელობისა და სპეციალისტების ფუნქციური ურთიერთკავშირების ფორმირებას.

პერსონალის მართვის ტექნოლოგიაში იგულისხმება დაქირავების, შერჩევის, პერსონალის საქმიანი შეფასების, პროფორიენტაციისა და ადაპტაციის, სწავლების, საქმიანი კარიერისა და სამსახურებრივ-პროფესიონალური დაწინაურების, შრომის მოტივაციისა და ორგანიზაციის, კონფლიქტებისა და სტრესების მართვის, ორგანიზაციის სოციალური განვითარების უზრუნველყოფის, პერსონალის გამოთავისუფლებისა და სხვათა ორგანიზაცია. პერსონალის მართვის ორგანიზაციაში შედის აგრეთვე ისეთი საკითხები, როგორცაა: ორგანიზაციის ხელმძღვანელთა კავშირ-ურთიერთობა პროფკავშირებთან, დასაქმების სამსახურებთან და სხვ.

ამჟამად პერსონალის მართვის კონცეფციის საფუძველია მომუშავეის პიროვნების მზარდი როლი, მის მოტივაციურ განწყობილებათა ცოდნა, მათი ფორმირებისა და მათთვის ორგანიზაციის წინაშე მდგომი ამოცანების შესაბამისი მიმართულების მიცემის უნარი.

იმისათვის, რომ ორგანიზაციამ წარმატებით მიაღწიოს თავის მიზნებს საკმარისი არაა ორგანიზაციული, ტექნიკური, რესურსული საკითხების გადაწყვეტა და კვალიფიკაციური

პერსონალის მოზიდვა; ყოველივე ამასთან ერთად, აუცილებელია შრომის პროცესის ისეთი ორგანიზება, რომ ყოველმა მომუშავემ მაქსიმალური ძალისხმევა და დაინტერესება გამოავლინოს დასახულ ამოცანათა მისაღწევად. ისტორია, მეცნიერული გამოკვლევები, პრაქტიკული ცხოვრება და გამოცდილება ერთმნიშვნელოვნად ადასტურებს, რომ ადამიანმა მხოლოდ მაშინ შეიძლება მიაღწიოს თავის მიზნებს და მაქსიმალურად გამოავლინოს თავისი უნარ-შესაძლებლობები, როცა ის სათანადოდაა მოტივირებული, როცა მას საამისოდ რეალური სტიმულები აქვს.

მოტივირება ადამიანის იმ მოთხოვნილებებთან დაკავშირებული შინაგანი მდგომარეობაა, რომლებიც სტიმულს აძლევენ მის მოქმედებებს და დასახული მიზნების მისაღწევად წარმართავენ.

მოტივირება უშუალოდ და განუყოფელადაა დაკავშირებული ადამიანის მოთხოვნილებებთან. როდესაც ადამიანები მუშაობას იწყებენ, ცდილობენ დაიკმაყოფილონ სხვადასხვა მოთხოვნილება, რომლებიც შეიძლება ხშირად სათანადოდ გაცნობიერებულიც კი არ ჰქონდეთ.

მასლოუს მიხედვით ადამიანის მოთხოვნილებათა იერარქიის 1-2 პირველადი ფიზიოლოგიური და უსფრთხოების მოთხოვნილებებია, მეორადი კი – სოციალური, აღიარება-პატივისცემის და თვითგამოხატვის.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ, ბევრ ადამიანს ახალი სამუშაოს დაწყებისა და ახალ ორგანიზაციაში სამომავლო საქმიანობის მოტივები, როგორც წესი, დეტალურად, კონკრეტულად და სისტემურად ჩამოყალიბებული არა აქვს. შეიძლება ერთი-ორი, მისთვის მთავარი და პრიორიტეტული მოტივი ჰქონდეს გაცნობიერებული, ხოლო დანარჩენები ინტუიციურ, ქვეცნობიერ დონეზე, ან სრულიად არ იყოს ჩამოყალიბებული და საქმიანობის შემდგომ ეტაპზე გამოჩნდეს.

ამ თვალსაზრისით, მეტად მნიშვნელოვანია ორგანიზაციის პერსონალის მართვის სამსახურის, როგორც მეთოდურ-მაკორდინირებელი ქვედანაყოფის და განსაკუთრებით ხაზით მენეჯერთა როლი და ფუნქციები; მათ და საზოგადოდ, ნებისმიერმა მენეჯერმა უნდა იცოდნენ და ცდილობდნენ უკეთ გაიგონ, თუ რა კონკრეტული მოტივები, მოთხოვნილებები და ინტერესები ამოძრავებთ მათზე უშუალო დაქვემდებარებულებს, რისკენ ისწრაფვიან, რას ელოდებიან ხვალ და ზეგ ისინი, რა მოსწონთ და რა არ მოსწონთ მათ თავიანთ საქმიანობაში, რა

შეუწყობს ხელს მათი მუშაობის ეფექტიანობის მნიშვნელოვან ზრდას და სხვა.

ნებისმიერი ორგანიზაციის პერსონალის მართვისას ყველას და განსაკუთრებით ხელმძღვანელებს აუცილებლად უნდა ახსოვდეთ, რომ ეს არა მხოლოდ და არა იმდენად ტექნოლოგიები, პროცედურები, დოკუმენტები და რეგლამენტი, რამდენადაც ხელოვნება. არ შეიძლება არსებობდეს „სტანდარტული ადამიანი“, სწორედ ამიტომაც ადამიანთა მართვა ხელოვნებაა, რომელიც არა მხოლოდ მათ ფუნქციურ ვალდებულებებსა და უფლებამოსილებებს, არამედ მათ გრძნობებს, განწყობას, სულიერებას და სხვა პიროვნულ მახასიათებლებსაც უკავშირდება. ეს თავისებურებები აუცილებელია სათანადოდ იქნეს გათვალისწინებული პერსონალის მართვის სტრატეგიისა და პოლიტიკის შემუშავებისა და რეალიზებისას ნებისმიერ ორგანიზაციაში.

ლიტერატურა

Reference:

1. cincaZe, g. baRaTuria, q. qoqraSvili, m. mamardaSvili, g. xomeriki, o.bagaTuria, v. mkrtiCiani. saxelmwifo politika. Tbilisi 2002
2. giorgi baRaTuria, oTar baRaTuria. strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvisa da biznesis amocanebSi. Tbilisi 2009
3. P. Drusker. The Praqtive of Management (1954)
4. Douglas Mcgregor “The human side of enterprise annotated edition” UPDATED AND WITH A NEW COMMENTARY BY JOEL CUTCHER-GERSHENFELD McGraw-Hill New York; გვ. 403.
5. Gary Yukl. Leadershi in organizations. University at alban; State University of New York. p. 542.
6. Маслоу А. Г. Мотивация и личность. - СПб.: Евразия, 1999. 478 с.

Nunu Ovsyannikova, Tamar Tvalchrelidze **Some aspects of the staff management**

Summary

Some aspects of the staff management focusing on the following issues are discussed in the work: definition of organizational structure, staff planning, coincidence of personnel and organizational interesets, motives, description of the workload performed according to the possition, personnel and proffesional-qualification demands, determination of job obligations

and instructions, attraction and selection of the staff, adaptation of recruits and creating the relevant conditions for them, work planning, monitoring and effective reporting system, testing and realization of other important issues which are the fundamentals for effective development of the organization in modern era.

Keywords: staff management, motives,

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Нуну Овсянникова, Тамара Твалчрелидзе
Некоторые аспекты управления персоналом

Резюме

В предлагаемом труде рассмотрены некоторые аспекты управления персоналом.

Внимание заострено на таком важном аспекте, каким является реализация следующих важных вопросов: определение организационной структуры; планирование персонала; сочетание интересов персонала и организаций; мотивации персонала; описание-характеризация действий по должностям; профессионально-квалификационных и личностных требований; определения должностных обязательств и инструкции; привлечения и отбора персонала; адаптации новобранцев и создания для них соответствующих условий труда; планирования работ каждого сотрудника; создания эффективной системы отчетности и мониторинга; тестирования и др.

Подчеркнуто фундаментальное значение и важность реализаций перечисленных выше вопросов для эффективного развития организаций в соответствии с современным уровнем требований.

Ключевые слова: управление персоналом, мотивация, мониторинг

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе . Грузинский технический университет.

ი ს ტ ო რ ი ა

ცისანა ჟუთათელაძე ნოე ჟორდანიასა და იოსებ ჯუღაშვილის ურთიერთობები მე-20 საუკუნის დასაწყისში

საქართველოში ეროვნული სახელწიფოს აღდგენისთვის პოლიტიკური ბრძოლის მთავარი ეტაპი მე-19 საუკუნის ბოლოსა და მე-20 საუკუნის დამდეგიდანვე დაიწყო როცა რუსეთის იმპერიის ძლიერებას სერიოზული ბზარები გაუჩნდა. ქართველი ხალხი ცდილობდა ხელსაყრელი ვითარების გამოყენებას და ენერგიულად იბრძოდა ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღსადგენად.

1892 წლის დეკემბრის დამლევს ენინოშვილისა და მ.ცხაკაიას ინიციატივით ზესტაფონში გამართულ მარქსისტულად განწყობილ ინტელიგენტთა კრებაზე შეიქმნა ახალი მიმდინარეობა რომელსაც „მეორე დასის“ მეთაურმა გიორგი წერეთელმა „მესამი დასი“ უწოდა. მის შემადგენლობაში შედიოდნენ ეგნატე ნინოშვილი, სილიბისტრო ჯიბლაძე, ნოე ჟორდანია, კარლო ჩხეიძე, ისიდორე რამიშვილი და სხვა. ეს ჯგუფი იყო მუშათა ხალხის ინტერესების დამცველი და მარქსიზმის მიმდევარი. მათ საქართველოს სოციალ-ეროვნული მოძრაობა მთელი რუსეთის რევოლუციურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ნაწილად მიაჩნდათ და ეროვნული და სოციალური საზოგადოების შექმნას პროლეტარიატზე ამყარებდნენ. რამდენიმე წილიწადში ეს ჯგუფი ერთიან სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციად გაერთიანდა, მათი მიზანი იყო ბურჟუაზიული წყობილების მოსპობა და სოციალისტურის დამყარება.

ეს ორგანიზაცია დასავლეთ ევროპის სოციალ-დემოკრატიის მიმდევარი იყო, რაც ლენინს ძალიან აღიზიანებდა. რუსული სოციალ-დემოკრატიის ლიდერები ცდილობდნენ, თავისი გავლენის ქვეშ მოექციათ რუსეთის იმპერიის ყველა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაცია, რათა შემდეგ მათი გაერთიანების საფუძველზე შეექმნათ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია (რსდმპ). ამ პროცესს ხელს უშლიდა დასავლეთ ევროპული სოციალ-დემოკრატიული

იდეების მიმდევარი „მესამი დასი“ და მისი ლიდერი ნოე ჟორდანიანი.

ლენინისათვის ნოე ჟორდანიის დამარცხება ადვილი საქმე არ იყო, აუცილებელი იყო ნოე ჟორდანიასთვის დაეპირისპირებინათ ისეთი ქართველი სოციალ-დემოკრატი, რომელიც საქართველოში შესძლებდა რუსული სოციალ-დემოკრატიული იდეების დამკვიდრებას.

1898-1900 წლებისთვის ლენინს ასეთი პიროვნება ჯერ შერჩეული არ ჰყავდა. მიმდინარე პროცესს იოსებ ჯულაშვილმა კარგად აულო აღლო. მან საქართველოში ლენინისგან დამოუკიდებლად იკისრა რუსული სოციალ-დემოკრატიის მედროეშეობა. იოსებ სტალინის არჩევანი განაპირობა შემდგომმა მიზეზებმა. სტალინი კარგად გრძნობდა, რომ რუსეთის სოციალ-დემოკრატია საბოლოოდ მაინც დათრგუნავდა დასავლეთ ევროპის სოციალ-დემოკრატიის იდეების მიმდევარ „მესამე დასს“. სტალინი უფრო პერსპექტიული ძალების მხარეზე დადგა. მან დაარსა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიის იდეების მიმდევარი ორგანიზაცია „რევოლუციონერი სოციალ-დემოკრატების დასი“ და არალეგალური გაზეთი „ბრძოლა“ (1900-1901 წწ.) გამოსცა. გამოვიდა 4 ნომერი, № 1; 2; 3 დაიბეჭდა ბაქოს არალეგალურ სტამბა „ნიშანში“, №4 კი რსდმპ თბილისის კომიტეტის სტამბაში. გაზეთის დაარსებაში მონაწილეობა მიიღეს ლ.კეცხოველმა, ი.სტალინმა, ა.წულუკიძემ და სხვებმა. „ბრძოლა“ ლენინურ „ისრკის“ პოზიციაზე იდგა, აშუქებდა რუსულ და ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატთა ორგანიზაციების საქამიანობას, იბრძოდა „ლეგალური მარქსიზმის“, „ეკონომიზმის“, ამიერკავკასიის ნაციონალისტების წინააღმდეგ. „ისკრიმ“ (№13, 1901 წლის 20 დეკემბერი) „ბრძოლის“ გამოსვლა აღნიშნა როგორც დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა. 1903 წელს კავკასიის სოციალ-დემოკრატები ორგანიზაციების პირველი ყრილობის გადაწყვეტილებით „ბრძოლა“ და გაზეთი „პროლეტარიატ“ ერთ ორგანოდ - „პროლეტარიატის ბრძოლად“ გაერთიანდა. გაზეთი „ბრძოლა“ თავის ფურცლებზე არკვევდა რევოლუციური სოციალ-დემოკრატიული პარტიის უახლოეს ამოცანებს და საბოლოო მიზნებს. პარტიის უახლოესი ამოცანა იყო სახალხო რევოლუციის წარმართვა თვითმპყრობელობის დასამხობად, რევოლუციაში პროლეტარიატის ჰეგემონიის უზრუნველყოფა და ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის ბოლომდე

მიყვანა. ბურჟუაზიულ დემოკრატიული რევოლუციის გამარჯვებას გზა უნდა გაეწმინდა პროლეტარიატის დიქტატურის აღმოცენებისა და საბოლოო გამარჯვებისათვის..

ასვე გაზეთი „ბრძოლა“ ნაციონალისტური მიმდინარეობის როლზე საზოგადოებრივ მოძრაობაში წერდა, რომ ეს მიმდინარეობა, რომელსაც მესამედასეულთა ოპორტუნისტული ჯგუფი დემოკრატიულ სახალხო მოძრაობად აცხადებდა, სინამდვილეში გამოხატავდა ახალგაზრდა, მაგრამ სწრაფად მზარდი ნაციონალური ბურჟუაზიის ინტერესებს და მას არ შეეძლო ქართველი ხალხისათვის ეროვნული თავისუფლების მოპოვება.

ცარიზმის კოლონიური პოლიტიკით გაღიზიანებული ქართველი ბურჟუაზიული ინტელიგენცია ცდილობდა ხალხის თანაგრძნობის მოპოვებას, როცა ის რუსეთს ზურგს აქცევდა და მთელი არსებით დასავლეთ ევროპისკენ იღვწოდა.

ამრიგად, საქართველოში ერთმანეთს დაუპირისპირდა ნოე ჟორდანიას და სტალინის მიმდინარეობები. ნოე ჟორდანიას კარგად გრძნობდა, რომ სტალინის უკან რუსეთის სოციალ-დემოკრატია იდგა, რაც სტალინის გამარჯვების შანსს ზრდიდა. სტალინმა კარგად იცოდა, რომე „მესამე დასი“ საკმაოდ ძლიერი ორგანიზაცია იყო და მისი დამარცხება ადვილი არ იქნებოდა. ასე დაიწყო ნოე ჟორდანიას და იოსებ ჯუღაშვილის დაპირისპირება.

ჟორდანიას ჯუღაშვილს პირველად 1898 წელს შეხვდა, როდესაც იგი მუშაობდა, რუსეთის იმპერიაში პირველ ლეგალური მარქსისტული გაზეთ კვალში. ჯუღაშვილი რედაქციას ეწვია და გაეცნო როგორც გაზეთის მოყვარულ მკითხველად და თავდადებულ სოციალისტად, აგრეთვე გააცნო თავისი გადაწყვეტილება მიეტოვებინა სწავლა ტიფლისის სასულიერო სემინარიაში და შეერთებოდა მუშათა მოძრაობას. ჟორდანიამ ეჭქვეშ დააყენა მოწადინებული ახალგაზრდა კაცის მოსაზრებები და იგი შეეკითხა თუ რაიმე იცოდა სოციოლოგიაზე, ისტორიაზე და პოლიტიკურ ეკონომიკაზე. ჯუღაშვილი თითქმის ყველაფერში ჩაიჭრა. მთელი მისი განათლება ზემოხსენებულ საგნებთან დაკავშირებით შემოფარგლულიყო გაზეთი კვალის სტატიების მიხედვით. ჟორდანიამ ჯუღაშვილს ისევ სემინარიაში სწავლის გაგრძელება შესთავაზა.

რუსეთის სოციალ-დემოკრატიის ლიდერები და ლენინი ამ დაპირისპირებას დიდი ყურადღებით ადევნებდნენ თვალს.

პირველმა წლებმა ნოე ქორდანიას სერიოზული წარმატებები მოუტანა. მიუხედავად იმის, რომ 1903 წელს ლენინმა მოახერხა „მესამე დასის“ ლიკვიდაცია, ნოე ქორდანიას ავტორიტეტი მაინც იზრდებოდა ხოლო ქორდანია, როგორც ქართული სოციალ-დემოკრატიის სახე, ისე იყო რსდპ-ს მე-2 ყრილობაზე (1903 წ.), რსდმპ-ს მე-4 ყრილობაზე (1906 წ.), რსდმპ-ს მე-5 ყრილობაზე (1907 წ.). ამ დროისთვის ჯულაშვილი, ჯერჯერობით, უმნიშვნელო სოციალ-დემოკრატად რჩებოდა.

სტალინის სამოქმედო გეგმა ამჯერადაც მარტივი იყო. მას შემდეგ, რაც რსდმპ მენშევიკურ და ბოლშევიკურ ფრაქციებად გაიყო, ლენინი და ქორდანია უფრო და უფრო უპირისპირდებოდნენ ერთმანეთს. ლენინი არ დაუშვებდა, რომ ქართველი სოციალ-დემოკრატიის ლიდერი ნოე ქორდანია ყიფილიყო და საქართველოს დამოუკიდებლობა მოეპოვებინა. ასეთ ვითარებაში საქართველოში ძალიან აქტიურობდა ბოლშევიკი იოსებ ჯულაშვილი, რომელიც თავგამოდებით ებრძოდა მენშევიკ ქორდანიას.

მძიმედ ვითარდებოდა ჯულაშვილისა და ნოე ქორდანიას ურთიერთობა. ჯულაშვილი ქორდანიას ლიდერად არ თვლიდა. სასაცილოდ იცდებდა და საჯაროდ ამცირებდა. 1904 წელს საქართველოდან საზღვარგარეთ ლენინისთვის გაგზავნილ წერილში იოსებ ჯულაშვილი ქორდანიას ვირად მოიხსენიებს. იგი წერდა: „ნოე ქორდანია, საუბრობს სულსა და მატერიაზე, მაგრამ მე მგონი, მატერიაში ჩითის მატერიას გულისხმობს; ამ ვირს ვერ გაუვიზა, რომ მის წინაშე გაზეთ „კვალის“ აუდიტორია აღარ არის“. ლენინი და მისი თანამოარხეები მიხვდნენ, რომ ჯულაშვილი მათ საქმეს აკეთებდა. მიუხედავად ლენინისა და ბოლშევიკების აქტიური მხარდაჭერისა, სტალინმა ქორდანიას ავტორიტეტი ვერ შეარყია. 1907 წელს სტალინმა საქართველო დატოვა და რუსეთში წავიდა. 1907 წლის შემდეგ, სტალინს და ქორდანიას ურთიერთობა, პრაქტიკულად, აღარ ჰქონიათ.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური ხელმძღვანელობის სათავეში ქართველი სოციალ-დემოკრატების მოსვლამ ჯულაშვილი უკიდურესად გააღიზიანა. გარკვეული პერიოდის შემდეგ თვით ლენინი გახდა იძულებული ეცნო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა და ტერიტორიული მთლიანობა. ჯულაშვილი იყო ერთადერთი პოლიტიკური მოღვაწე, რომელიც ბოლომდე ეწინააღმდეგებოდა. 1920 წლის 7 მაისს მოსკოვში მაინც

მოეწერა ხელი საქართველო-რუსეთის ხელშეკრულებას. საბჭოთა რუსეთმა დე იურედ სცნოს საქართველოს რესპუბლიკა. რუსეთმა აღიარა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა. ჯუღაშვილს უკან მაინც არ დაუხვია, რადგან მოსკოვში, ხელშეკრულებაზე ხელის მოსაწერად ჩასულ ქართველ სოციალ-დემოკრატებს, საქართველოს დამფუძნებელი კრების წევრს გრიგოლ ურუტაძეს გადიზიანებულმა ჯუღაშვილმა ქართულად მიმართა: “გრიშა, ბიჭო, შენ მართლა ფიქრობ, რომ რუსეთი ბათუმს ასე ადვილად დათმობსო?”[1] ამ სიტყვებით ყველაფერი ნათლად ჩანდა.

ქართველების სოციალურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში საქართველოს დამოუკიდებლობა დახურულ თემად არასდროს იყო, ეს ხანგრძლივი მოვლენა აღმოჩნდა რადგან მიმდინარეობდა ეროვნული თვითგამორკვევის პროცესი. ნოე ჟორდანიის თქმით, „დამოუკიდებლობა იყო ისტორიული და მძიმე მოვლენა“.[5]

მრავალი წლის შემდეგ სტალინის ძალაუფლების მთავარი წარმატების მიზეზი დაუნდობელი მმართველობა იყო რომელმაც ტროცკიც კი დაამარცხა. ჟორდანიას ემგრაციაში წასვლის შემდეგ, სტალინისთვის იგი დიდ საშიშროებას აღარ წარმოადგენდა. თუმცა, ჟორდანია თავის წერილებში საბჭოთა სისტემის ნამდვილ ბუნებას და სახეს წარმოაჩენდა. ჟორდანია, რომელსაც ხანმოკლე ეკავა სახელმწიფოს მეთაურის პოსტი, იძულებით დევნილობაში აღმოჩნდა.

ლიტერატურა

References:

1. <http://gumbati.ge/?address=cat&cat=13&id=2245>
2. http://books.google.ge/books?id=9_F-9YJE8vgC&pg=PA183&lpg=PA183&dq=jordania+stalin&source=bl&ots=rz_6ipKr-x&sig=mj5Do4u_6B5gZC6vzfFGp-vZs0&hl=en&sa=X&ei=pqtNUNrrJIbSsgbHv4DYAw&ved=0CDcQ6AEwAzgU#v=onepage&q=jordania%20stalin&f=true
3. dimitri SveliZe gza dasavleTisaken gamomcemloba „universalii” Tbilisi 2012
4. <http://www.scribd.com/doc/72947910/> (27.09.2012)
5. http://books.google.ge/books?id=riW0kKzat2sC&pg=PA144&source=gb_s_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false (27.09.2012)

Tsisana Kutateladze

The relationship of Noe Zhordania and Joseph Stalin in the early 20-th century

Summary

In the topic „The relationship of Noe Zhordania and Joseph Stalin in the early 20-th century” is presented the first steps of the political combat between the twentieth century’s prominent political figures - the first head of the independent Georgian Republic Noe Zhordania and Joseph Stalin and the different visions of their discriminated political ideology.

Keywords: Noe Zhordania, Joseph Stalin, political ideology.

Reviewer: Professor Ketevan Jijeishvili, Georgian Technical University

Цисана Кутателадзе

Отношения Иосифа Сталина и Ноя Жорданий в начале 20-го века

Резюме

В теме „Отношения Иосифа Сталина и Ноя Жордания в начале 20-го века” представлены первые шаги политического сражения между двумя известными Грузинскими политическими фигурами - первым главой Грузинской независимой республики Ноя Жордания и Иосифом Сталиным, а также их различные политические взгляды.

Ключевые слова: Ной Жордания, Иосиф Сталин, политические взгляды

Рецензент: Профессор Кетеван Джиджеишвили. Грузинский технический университет.

მანანა ღაჩაშვილი, ბიორბი ჩხიკვიშვილი ქართული პრესის როლი პოლიტიკურ კონფლიქტში

XX-ე საუკუნის დასაწყისში ქართული პრესა პოლიტიკურ პროცესში ჩართულობით გარვეულწილად ახერხებდა საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე გავლენას. ამ პერიოდში პოლიტიკური გაერთიანებები ძირითადად პრესის საშუალებით მოქმედებდნენ, შესაბამისად პრესა მათთვის აზრის გამოხატვის და ინფორმაციის საშუალების გარდა, დაძაბულ პოლიტიკურ მომენტში, საზოგადოებრივი განწყობის შექმნისათვისაც დიდ როლს იკავებდა.

XX-ე საუკუნის დასაწყისში რუსეთი, როგორც მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ძალა ვერ ვეუბოდა, იმ საფრთხეს, რომელიც ქვეყანაში პირველმა რევოლუციამ შეუქმნა იმპერიის თვითმპყრობელური ხელისუფლების არსებობას. მთელს ტერიტორიაზე გაძლიერებული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა სავალალო მდგომარეობაში აგდებდა იმპერიის მთლიანობას. განაპირა მხარეებში, კერძოდ, სამხრეთ კავკასიაში, რევოლუციური ბრძოლა, ამავე დროს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლაც იყო. ისინი იბრძოდნენ როგორც სოციალური, ისე ეროვნული თავისუფლებისათვის, რაც მეფის ხელისუფლებას განსაკუთრებით აწინებდა.

აზვირთებული რევოლუციური ბრძოლის ჩასახშობად მეფის ხელისუფლებამ გამოიყენა რეპრესიული ზომები. ამასთან სცადა გაეღვივებინა ეროვნული შუღლი მოსახლეობაში, გაეთიშა რევოლუციური ძალები. სამხრეთ კავკასიაში ცდილობდა ერთმანეთისთვის წაეკიდა ქართველები, სომხები და აზერბაიჯანელები, ამით ჩამოეშორებინა ისინი რევოლუციისათვის.

მეფის ხელისუფლებამ ბაქოში 1905 წლის 6-9 თებერვალს პროვოკაციულად გამოიწვია სომეხთა და აზერბაიჯანელთა შორის კონფლიქტი, რომელიც მთელი წლის მანძილზე გაგრძელდა ინტერვალებით. კონფლიქტის ძირითადი ეპიცენტრები აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე იყო. თუმცა მისი გავრცელების საშიშროება საქართველოს ტერიტორიაზეც შეიქმნა. ქართველობა ყოველ დონეს ხმარობდა, რათა არ დაეშვა შემდგომი გართულებები – კონფლიქტის გავრცელება საქართველოში.

სომეხთა და აზერბაიჯანელთა კონფლიქტის საკითხი ქართულ ისტორიოგრაფიაში კარგადაა ცნობილი. თუმცა,

ქართული დემოკრატიული პრესის როლს, რომელიც გამოხატავდა პოლიტიკური მიმდინარეობების, ქართველი მოწინავე საზოგადოების შეხედულებებს, მოქმედებას და ბრძოლის გზებს სიტუაციის მართვისათვის, რაც თავისთავად დიდ როლს ასრულებდა არსებულ ვითარებაში, ჩვენამდე (მ.დ.) სპეციალურად მკვლევარები არ შეხებიან. ამდენად, საკითხის შესწავლა-წარმოჩენა საინტერესო და აქტუალურია.

აღნიშნული პერიოდის ქართული პრესა ცდილობდა საზოგადოების წინაშე მეფის მთავრობის ბინძური ჩანაფიქრის გამოაშკარავებას. აშუქებდა კონფლიქტის მსვლელობას, მაქსიმალურად ცდილობდა მასში გამაჯანსაღებელი როლი ეთამაშა.

აღსანიშნავია, რომ სომეხთა და აზერბაიჯანელთა კონფლიქტს ამ პერიოდში არსებული საზოგადოების ყველა ფენა, ყველა პოლიტიკური მიმდინარეობა გამოეხმაურა, მათ ყველას ერთნაირი, მშვიდობისმოყვარული პოზიცია ეკავა.

თვითმპყრობელობა ყოველთვის ცდილობდა კავკასიელ ხალხთა შორის უთანხმოება ჩამოეგდო. ეჭვს გარეშეა, რომ სომეხების და აზერბაიჯანელების შეტაკება მნიშვნელოვანი იყო მისი პოლოტიკის გამარჯვებისათვის. სწორედ ამიტომ, ადგილობრივ ადმინისტრაციას, კონფლიქტის დაწყებიდან სამი დღის განმავლობაში არავითარი ზომა არ მიუღია მშვიდობის აღსადგენად. „იგი თოფ-ზარბაზნებით მაშინ გამოდის ქუჩაში, როდესაც ხალხი მთავრობის წინააღმდეგ გაილაშქრებს ხოლმე, ხოლო ერთი ხალხი, მეორე ხალხს რომ დაერიოს და ამოსწყვიტოს იგი, მთავრობა თავს არ გაიცხელებს და დახმარებას არავის აღმოუჩენს“, წერს გაზეთი „საქართველო“^[1] და წყენას გამოთქვამს იმის შესახებ, რომ როგორი დამნაშავეც უნდა ყოფილიყო მთავრობა ამ კონფლიქტში, სამწუხარო მაინც ის იყო, რომ უთანხმოების და განხეთქილების ნიადაგი კავკასიის ხალხთა შორის მაინც ყოფილა.

სისხლიან დღეებში ბაქოს პოლიცია და ჯარის ნაწილები წამაქეხებლის ფუნქციას ასრულებდნენ, მშვიდად დადიოდნენ სისხლით მორწყულ ქუჩებში გამხეცვებულ მძარცველთა და მკვლელთა შორის.

როგორც პრესის ფურცლები იუწყებოდნენ, კავკასიის მეფისნაცვალის ვორონცო-დაშკოვი კი, უკმაყოფილო აცხადებდა, რომ „არაკეთილსაიმედო პირები“ ხალხში ჭორს ავრცელებდნენ, ამ უწესრიგობაში მთავრობის უშუალო

მონაწილეობის შესახებო. ხელისუფალთა ჩვეული თვალთმა-
ქცობითაა აღსავსე მისი მიმართვა კავკასიის მცხოვრებლთა
მიმართ, რომელიც გაზეთმა „ივერიაში“ გამოაქვეყნა: „მივიღე რა
განსაკუთრებული ზომები ზოგიერთი ადგილების დასამშვი-
დებლად, სადაც ბოლო დროს ბოროტმოქმედება გაზშირდა,
მსურს ვიწამო, რომ მცხოვრებელთა მიმართ ნათქვამი
გულწრფელი სიტყვა, უფრო დაამშვიდებს მათ, ვიდრე სასტიკი
სამხედრო წესები, რომლის მოსპობის შესახებ ვიშუამდგომლებ
მის უდიდებულესობის წინაშე“[2].

მეფის ხელისუფლება ბაქოს პროვოკაციით ვერ
დაკმაყოფილდა, დაიწყო მცდელობა ანალოგიური ღონისძიების
თბილისში გასატარებლად. მაგრამ, მთავრობის ბოროტ-
განმზრახველმა საქციელმა საქართველოს ტერიტორიაზე დიდ
მასშტაბებს ვერ მიაღწია, რადგან მას წინ აღუდგა ქართველი
მოწინავე საზოგადოება.

ამასთან დაკავშირებით, აღსანიშნავია გაზეთ „ცნობის
ფურცელის“ ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ შექმნილი იყო
სპეციალური „საერთო ბიურო“ რომელშიც სხვადასხვა
პარტიების წარმომადგენლები იყვნენ გაერთიანებული,
რომელთა მიზანი იყო წესრიგის დაცვა, მშვიდობის დამყა-
რება[3]. ისინი სპეციალური შეიარაღებული რაზმებით
იცავდნენ ქალაქს. მათ სპეციალური ე.წ. განსაკუთრებული
ფონდიც კი დაუარსებიათ (ხაზინადარი ვ. რცხილაძე),
კონფლიქტის დროს დაზარალებული მოსახლეობის დასახმა-
რებლად. თუმცა, როგორც თვითონ გაზეთი იუწყებოდა, ეს
ბიურო მალე დაშლილა და სხვადასხვა პარტიებს ცალ-ცალკე
რაზმებით გაუგრძელებიათ მოქმედება.

მიუხედავად ამისა, აქვე უნდა ითქვას ქართველთა
სასახელოდ, რომ სწორედ სხვადასხვა პოლიტიკური
პარტიების ერთ პოზიციაზე დგომის შედეგად, საერთო
საშიშროების წინაშე, საქართველოში კონფლიქტის
გავრცელებას ადგილი არ ჰქონია.

ქართულ პრესაში არაერთი მასალაა იმის შესახებ, რომ ამ
პერიოდში მოსახლეობაში მათ დიდი ავტორიტეტი ჰქონდათ,
ენდობოდნენ, სიტუაციის მოწესრიგებას სთხოვდნენ[4].

ქართველ სოციალისტ-ფედერალისტების პოზიცია,
თბილისში მათ მიერ გავრცელებულ პროკლამაციაში მშვენი-
ვრადაა დაფიქსირებული, რომელიც გაზეთ „ცნობის
ფურცელში“ გამოქვეყნდა, მასში ნათქვამია: „ბნელ ძალთაგან
ერთ ადგილას დაწყებული შეტაკება ნამდვილ ომად გადაიქცა

და თქვენის და-ძმათა სისხლით ირწყვება ჩვენი მშვენიერი ქვეყანა... იმ დროს, როცა რუსეთის იმპერიის სხვა ხალხებმა შეაერთეს თავიანთი ძალები, ჩვენ კავკასიელები ვანგრევთ საერთო საქმეს. დროა შერიგდეთ და შეერთდეთ საერთო საქმისათვის, თავისუფალი, ძლიერი კავკასიის ფედერაციის შექმნისათვის, იმ ფედერაციისა, რომელიც ერთნაირსა და სამართლიან მფარველობას გაუწევს ყველა ხალხის ინტერესებს... ჩვენ, ქართველი სოციალისტ-ფედერალისტები, გიწვევთ თქვენ ერთიანობისა და სოლიდარობისაკენ, ვიბრძოლოთ საერთო თავისუფლებისათვის [5].“

ნიშვნელოვანია, სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიიდან ერთ-ერთი თვალსაჩინო მოღვაწის ს. ფირცხალავას გამოსვლა, ის გამოხატავს არსებულ წეს-წყობილებას, ამხელდა კონფლიქტის წამოწყების მიზეზს და მოუწოდებდა კავკასიის ყველა ერის წარმომადგენელს გაერთიანებისაკენ საერთო მტრის წინააღმდეგ: „კავკასიელებო, ბაქოში დანთხეული ძმური სისხლი, ბაქოში უმანკოდ დახოცილი ბავშვების სისხლი, მოგვიწოდებს ძმობის, ერთობისა და კავშირისაკენ“[6].

ვფიქრობთ, სასურველია აქვე მივუთითოთ საქართველოს ეროვნულ-პოლიტიკური მოძრაობის თვალსაჩინო წარმომადგენლის სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის აქტიური წევრის გ. ლასხიშიდის მოგონებების შესახებ[7], სადაც ავტორი გარკვეულ ადგილს უთმობდა სომეხთა და აზერბაიჯანელთა კონფლიქტს. თანმიმდევრულად წარმოაჩენდა საინტერესო მასალებს არსებული მოვლენების შესახებ. ამხელდა მეფის ხელისუფლებას კონფლიქტის გაჩაღებისათვის და აღნიშნავდა ქართველი საზოგადოების უდიდეს ღვაწლს სიტუაციის მოგვარების საქმეში.

ქართული პრესის ფურცლებზე აღნიშნულ პერიოდში გახშირდა ისეთი წერილების რიცხვი, რომელშიც გამოთქმული იყო დიდ გულისწყრომა არსებული ვითარების გამო, რომ იმ დროს, როდესაც საჭირო იყო საქულველი მტრის – ბიუროკრატიული თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ ბრძოლა, ორი ეროვნების გარკვეული ნაწილი, მტრული გრძნობით გატაცებული, საშინელი თავდავიწყებით ერთმანეთს შესეოდდა, უღებდა და მუსრს ავლებდა ყველას, ვინც მისთვის საქულველ ეროვნებას ეკუთვნოდა და ამით მისდაუნებურად, ხელს უწყობდა კონტრრევოლუციას.

აღსანიშნავია სოციალ-დემოკრატთა პარტიის ორივე ფრაქციის აქტიური როლი აღნიშნული კონფლიქტის მოწესრი-

გების საქმეში. ისინი კონფლიქტის დასაწყისშივე ყველა ღონეს ხმარობდნენ, რათა აეცილებინათ შემდგომი გართულებები. მართავდნენ მიტინგებს, ავრცელებდნენ პროკლამაციებს, აქტიურად გამოდიოდნენ პრესაში. ამხელდნენ ხელისუფლებას და იბრძოდნენ მისი დამხობისათვის. მოუწოდებდნენ მოქალაქეებს: „არ შეცდეთ თქვენ, სომხებო, აზერბაიჯანელებო, ქართველებო, რუსებო, ხელი ჩააკიდეთ ერთმანეთს, შეერთდით და ერთხმად შესძახეთ: ძირს მეფის მთავრობა! გაუმარჯოს ხალხთა შორის ძმობას! ხელი ჩააკიდეთ ერთმანეთს და მჭიდროდ შეერთდით ერთ პროლეტარულ რაზმში, რომელიც ძირს დასცემს მეფის მთავრობას! გაუმარჯოს ხალხთა ძმობას! გაუმარჯოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას“[8].

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამ მდგომარეობის ლიკვიდირებისათვის ყველა პარტია აქტიურად იბრძოდა, რათა დამცხრალიყო ეროვნული შოვინიზმით გაუღენთილი ხალხი. ქართველები გულწრფელად ურჩევდნენ ორივე მეზობელ ერს, ნუ აპყლოდნენ ღვარძლსა და ხინჯს. „კმარა სისხლი! კმარა ეგოდენ ცრემლი, ჯერ ისევ შეუშრობელი თვალთაგან“[9] – ასეთი იყო მათი მოწოდება.

ქართულ პრესაში წარმოდგენილია მასალა, რომელიც გვაუწყებს საქართველოში დაძაბული სიტუაციების ხელშეწყობად შექმნის შესახებ. ასეთი იყო „ზინგერის“ მოსამსახურეთა გაფიცვის დროს ქუთაისში, გამგეობის მცდელობა, ჩამოეგდო ეროვნული შუღლი (ქართველთა გულის მოსაგებად სამსახურიდან სხვა ეროვნების მუშის დათხოვა). ამის შესახებ ინფორმაციას გახეთი „ახალი ქვეყანა“ გაფიცულთა სიტყვებით ასე ამთავრებდა: „ჩვენ მუშები ასე ვერ ვიმსჯელებთ, პირიქით კიდევ ვებრძვით ასეთ საზიზღრობას“[10].

მსგავსი სიტუაცია იყო ბათუმელ მკერავთა ცხოვრებაშიც, როდესაც „სხვათა“ მითითებით ზოგიერთი ეროვნების მუშები ეროვნული პროფესიონალური კავშირების მოითხოვნით გამოვიდნენ, მაგრამ დარწმუნდნენ რა მის უვარგისობაში, მაშინვე შეურთდნენ საერთო პროფესიონალურ კავშირს ერთად მოქმედებისათვის.

სამხრეთ კავკასიაში მეფის მთავრობის სამარცხვინო პოლიტიკამ ფართო გამოხმაურება ჰპოვა საქართველოს მთელ მოსახლეობაში, რაც ფართოდაა ასახული ქართულ პრესაში.

აღსანიშნავია, ქუთაისელ მასწავლებელთა საპროტესტო წერილი მომხდარის გამო, სადაც დაგმობილია, როგორც

რუსეთის ცარიზმის მოქმედება, ისე ორი მეზობელი ხალხის ურთიერთბრძოლაც, რაც მტრის წისქვილზე ასხამდა წყალს. მათი გამოსხმაურება ასეთი მოწოდებით მთავრდება: „შეწყვიტეთ სისხლისღვრა. შეუერთდით თავისუფლებისათვის შეჯგუფულ მეომართა რაზმს და მით გამოისყიდეთ თქვენი საშინელი დანაშაული“[11].

ქართველი საზოგადოების აქტიური ჩარევა კონფლიქტის მოგვარების საქმეში, ასახულია ქართველი ქალების საპროტესტო გამოსვლაშიც. თბილისის ვაჟთა და ქალთა საშუალო სასწავლებლების მოსწავლეთა ადრესშიც, რომელიც წარუდგინეს ქალაქის მერს და უღრმესი მწუხარება გამოაცხადეს ბაქოში მომხდარი უბედურების გამო.

საქართველოში საზოგადოების სხვადასხვა გაერთიანებებიდან ბაქოში დაზარალებულთ თანაუგრძობდნენ და ფულად დახმარებასაც უზახავნიდნენ.

სამხრეთ კავკასიაში მეფის მთავრობის სამარცხვინო პოლიტიკამ საერთოდ ფართო გამოსხმაურება ჰპოვა ინტელიგენციაში. მეფის ხელისუფლების მხილებითაა აღსავსე მ. გორკის არაერთი გამოსვლა, „კავკასიის ამბების გამო“, „გრიგალის სიმღერა“[12] და სხვა, სადაც ავტორი ხალხს გაერთიანებული ძალით თვითმპყრობელობის დამსობისაკენ მოუწოდებდა.

ამ შემადრწუნებელ სისხლისღვრას დაუყონებლივ გამოეხმაურა აკაკი წერეთელი. ამ ფაქტით დამწუხრებული პოეტი მიმართავდა ორივე მხარეს ხელი აეღო ურთიერთ მტრობაზე და ერთიანი ძალით მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ გაეღაშქრათ.

საყურადღებოა აგრეთვე მ. ჯავახიშვილის გამოსვლაც ამ კონფლიქტის შესახებ. ის, ამთრახებდა რა ვერაღ ცარიზმს, მოუწოდებდა სამხრეთკავკასიის ხალხებს საერთო ძალით ებრძოლათ რევოლუციის სასარგებლოდ[14].

იმ პერიოდის პრესიდან სხვა მრავალი მაგალითის მოტანა შეიძლება, სადაც ქართველი საზოგადოების სხვადასხვა ფენების მშვიდობიანი და აქტიური პოზიციაა დაფიქსირებული მიმდინარე კონფლიქტის მიმართ.

ნუგეშისა და თანაგრძობის სიტყვებმა, რომელიც მძლავრად გაისმოდა (თითქმის ყველა ორგანოში) ამ უბედურების დროს სამხრეთ კავკასიის ყველა კუთხიდან, კიდევ ერთხელ დაანახვა ყველას, რომ ისინი საერთო ინტერესებით იყვნენ შეკავშირებულნი, რადგან პროგრესულ-

დემოკრატიულ ნაწილს მუდამ სჯეროდა, როგორც შემდეგ გაზეთი „საქართველო“ წერდა, რომ „კავკასიის ყველა ერების სოლიდარობაში არის ბედნიერი მომავალი ჩვენი ქვეყნისა, ამაშია წამალი ჩვენი აყვავებისა, აღორძინებისა“[15].

ამრიგად, პრესის ფურცლებზე მხილებულია პროვოცირებული კონფლიქტი, რომელიც განმათავისუფლებელი ბრძოლის გასათიშად იყო გამოიზნული. ამასთან, ქართულ დემოკრატიულ პრესაში გაბნეულია უამრავი დოკუმენტური მასალა, რომელიც გადმოგვცემს ცნობებს ქართველთა ფართოდ ჩართულობის შესახებ აღნიშნულ პოლიტიკურ პროცესში. იმის შესახებ, რომ ქართველი საზოგადოების ყველა ფენა და პოლიტიკური პარტია გულისტკივილით და შეშფოთებით შეხვდა სომეხთა და აზერბაიჯანელთა სისხლისღვრას, ისინი აქტიურად იყვნენ ჩართულნი კონფლიქტის მოგვარების საქმეში, ცდილობდნენ მოპირდაპირე მხარეთა შერიგებას. ყოველი ღონე იხმარეს საქართველოს ტერიტორიაზე კონფლიქტის აღსაკვეთად.

ლიტერატურა

References:

1. gaz. “saqarTvelo”, 1905w., #23.
2. gaz. “iveria”, 1905w., #122.
3. gaz. “cnobis furceli”, 1905w. 25. 11.
4. gaz. “cnobis furceli”, 1905w. 01. 11.
5. gaz. “cnobis furceli”, 1905w. 25. 11.
6. gaz. “cnobis furceli”, 1905w. 13. 11.
7. g. lasxiSvili, memuarebi, 1934w.
8. rsdmp kavkasiis kavSiris proklamaciebi (1903-1905ww) 1955w. gv. 327.
9. Jur. “niSaduri”, 1907w. #1.
10. gaz. “axali qveyana”, 1907w. #10.
11. gaz. “cnobis furceli”, 1905w.15. 12.
12. Jur. “mogzauri”, 1905w. #2.
13. gaz. “iveria”, 1905w. #214.
14. გაზ. “ივერია”, 1905წ. 03. 03.
15. gaz. “saqarTvelo”, 1909w. #8.

Manana Darchiashvili, Giorgi Chkhikvishvili
The role of Georgian press in political conflict

Summary

According to the political situation existing in 1905-1907, autocratic government of Russia tried to generate national discord in Transcaucasia and to outbreak hostilities between Georgia, Armenia and Azerbaijan, thus to move them away from revolution.

In 1905 in Baku, the government provoked the bloody massacre of Armenians and Tatars, which lasted the whole year with intervals.

Georgian Press of that period tried to depict the dirty aim of Russian government to the society. It highlighted the conflict, played a major role in influencing recovering ideas.

The royalty was not satisfied by the massacre provoked in Baku. It started the attempt of performing the analogical motion in Tbilisi. The will of the evil government failed to be expanded on a large scale, as it was opposed with the progressive society of Georgia.

There are documentary sources in Georgian democratic press describing all the facts that the various strata of society and political parties led the massacre of Armenians and Tatars close to heart with profound grief and worry. They disclosed the provocative conflict aiming to quell the national liberation movement. They tried their best to prevent the conflict from flourishing on the territory of Georgia and to achieve peace.

Keywords: Georgia, Armeia, Azerbaijan, Baku, Russia, Press, Conflict, The role of.

Reviewer: Professor Ketevan Jijeishvili, Georgian Technical University

Манана Дарчашვილი, Георгий Чхиквишили
Роль грузинской прессы в политическом конфликте

Резюме

В 1905-1907 гг. российское самодержавное правительство попыталось разжечь национальную рознь в Закавказье. Оно попыталось натравить друг на друга грузин, армян и азербайджанцев. 6-9 февраля 1905 года в Баку царское правительство спровоцировало армяно-татарскую резню, которая продолжалась в течение года с некоторыми интервалами.

Появилась опасность распространения конфликта на территории Грузии. В грузинской демократической прессе можно найти большое количество материала, из которого видно, с какой тревогой и болью восприняли все слои грузинского общества и политические партии армяно-татарскую резню, как разоблачали заказчика спровоцированного конфликта и активно включились в дело примирения противоборствующих сторон.

Ключевые слова: Грузия, Армения, Азербайджан, Баку, Тбилиси, Россия, Пресса, Конфликт, Роль.

Рецензент: Профессор Кетеван Джиджеишвили. Грузинский технический университет.

მერაბ ცომაია პოსტსაბჭოთა პერიოდის რუსეთის საგარეო პოლიტიკა

რუსეთი, როგორც დამოუკიდებელი პოლიტიკური ერთეული, შეიქმნა ყოფილი სსრკ-ის დაშლის შემდეგ. ძველამოსილი სსრკ, მსოფლიოს ორი ზესახელმწიფოდან ერთ-ერთი, მეოცე საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში, კერძოდ კი 1991 წელს, ეკონომიკური კრიზისის შედეგად, “ჩამოიშალა”. სსრკ-ის დაშლაში, უდავოდ მნიშვნელოვანია როგორც აშშ-ის როლი, ისე მაშინდელი რუსეთის პრეზიდენტის ბ. ელცინის როლი. სწორედ რუსეთის, უკრაინის და ბელორუსიის პრეზიდენტების მიერ გამართულ შეხვედრაზე 1991 წელს, ოფიციალურად გაფორმდა სსრკ-ს დაშლა. დაიწყო ახალი ერა ყოფილი სსრკ-ს ქვეყნების, მათ შორის რუსეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

სსრკ-ს პრეზიდენტმა მ. გორბაჩოვმა მის მიერ დაწყებული და ნაწილობრივ გატარებული რეფორმების ე.წ. „პერესტროიკის“ ფონზე რუსეთის პრეზიდენტს დაუტოვა “ახალი საგარეო პოლიტიკა”, რომლის მიზანი იყო არ დაეშვა ქვეყნის ეკონომიკურ-ტექნოლოგიური ჩამორჩენა დასავლეთთან და “ზესახელმწიფოს” სტატუსიდან ქვეყანა გადაეყვანა “დიდი სახელმწიფოს” სტატუსზე. ეს საჭიროებდა კარდინალური საშინაო რეფორმების გატარებას და საგარეო პოლიტიკაში აქცენტის გაკეთებას საგარეო პოლიტიკის სამხედრო ინსტრუმენტებიდან არასამხედრო ინსტრუმენტებზე.

ელცინმა განაგრძო გორბაჩოვის პოლიტიკა, საერთაშორისო თანამშრომლობა და დაახლოება დასავლეთთან, მაგრამ მან ვერ შეძლო საგარეო პოლიტიკის გამოყენება საშინაო რეფორმებისათვის. ამით მყისვე ისარგებლეს ძალოვანმა სტრუქტურებმა (სუკი, სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსი) და დაიწყეს ძალაუფლების თავიანთ ხელში კონცენტრირება. 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში ყოფილ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ყველა შეიარაღებული კონფლიქტი “რუსეთის სამხედრო მანქანის” ხელშეწყობით წარმოიშვა ელცინის მთავრობის პასიურობის ფონზე.

თავის მხრივ, სუკმა დაიწყო თავისი ღირებულებების-ავტორიტარიზმის და ქსენოფობიის დანერგვა. ამას დაემატა რუსეთის რეგიონებისა და რესპუბლიკების ადგილობრივი მმართველების ვოლუნტარიზმი. ასეთ პირობებში “მტკიცე

ხელის” არ არსებობამ და ელცინის გაუბედავმა ზრახვამ შეექმნა კანონიერებაზე და თავისუფლებაზე დაფუძნებული დემოკრატიული სისტემა, სრული კრახი განიცადა. უფრო მეტიც, უკვე 1993 წლიდან ელცინი, მუდმივი კრიტიკის გამო, იძულებული გახდა დაბრუნებოდა რუსეთის, როგორც დსთ-ის ლიდერის და აშშ-თან თანასწორუფლებიანობის პოლიტიკას.

1996 წლისთვის უკვე ნათელი გახდა, რომ რუსეთის ამბიციებსა და მის შესაძლებლობებს შორის დიდი ზღვარი იყო. რუსეთმა არა თუ აშშ-სთან გატოლება, არამედ ყოფილ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზეც კი ვერ შეძლო პოლიტიკური და ეკონომიკური ლიდერის და უსაფრთხოების გარანტიორის როლი შეესრულებინა. საჭირო გახდა “ფასეულობათა გადაფასება” საგარეო პოლიტიკაში. საგარეო პოლიტიკის ახალი დოქტრინა შეიმუშავა რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ე. პრიმაკოვმა. მან “მეორე სიცოცხლე” შთაბერა ყირიმის ომში დამარცხებულ რუსეთის მაშინდელი საგარეო საქმეთა მინისტრის ა. გორჩაკოვისეულ “კონცენტრირების პოლიტიკას”, რომლის არსიც ასეთი იყო: დამარცხებული რუსეთი არ ბრახდება, იგი კონცენტრირებას ახდენს ანუ უნდა მომხდარიყო საგარეო პოლიტიკის რეორიენტაცია, რუსეთს უნდა შეექმნა ხელსაყრელი საგარეო პირობები შიდა რეფორმისთვის, ქვეყანის ეკონომიკური განვითარებისთვის და აღედგინა საკუთარი სიძლიერე, რომ დაებრუნებინა “დიდი სახელმწიფოს” სტატუსი.

ე. პრიმაკოვმა ვერ შეძლო ახალი დოქტრინის პრაქტიკული განხორციელება. 1998 წელს ეკონომიკური ვითარება რუსეთში მკვეთრად გაუარესდა - ელცინი იძულებული გახდა ერთ წელზე ნაკლებ დროში შეეცვალა ოთხი პრემიერ-მინისტრი, მაგრამ კრიზისი იმდენად ღრმა იყო, რომ იძულებული გახდა დაეთმო ხელისუფლება და გადაეცა იგი მისი ოჯახის სიმდიდრისა და უსაფრთხოებისათვის ყველაზე იდეალური კანდიდატის, პოლიტიკაში კი ყველასთვის უცნობი პიროვნების - ვლადიმერ პუტინისთვის.

პუტინი ხელისუფლებაში მოვიდა 1999 წლის 31 დეკემბერს, როგორც პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებელი, ელცინის საკუთარი სურვილით გადადგომის შემდეგ. მანამდე, 1999 წლის 8 აგვისტოს ელცინმა პოლიტიკაში სრულიად უცნობი პუტინი დანიშნა პრემიერ-მინისტრად. თავდაპირველად, მან საკუთარი თავის წარმოსაჩენად და პოზიციების გასამყარებლად განაახლა და წარმატებით დაასრულა ომი

ჩვენეთში, რამაც იგი სულ რაღაც 4 თვეში ეროვნულ გმირად აქცია. ამან კი უზრუნველყო 2000 წლის 7 მაისის საპრეზიდენტო არჩევნები მისი წარმატება.

პუტინმა “ჩაიბარა” დაშლის პირას მყოფი რუსეთი - რეგიონები მისწრაფოდნენ პოლიტიკური დამოუკიდებლობისაკენ და ღებულობდნენ კანონებს, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდა კონსტიტუციას და ფედერალურ კანონებს. გარდა პოლიტიკურისა, ქვეყანაში იყო უმწვავესი სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისიც. საჭირო იყო სწრაფი გარდაქმნები. პუტინმა დაიწყო “კონცენტრირების” პოლიტიკის პრაქტიკული განხორციელება, ერთიანი სამართლებრივი სივრცის შექმნით ალაგმა რეგიონების თავგასულობა, შექმნა “სახელმწიფო ვერტიკალი”, რომლის სათავეშიც თვითონ მოექცა, ელცინისეულ ოლიგარქები (ბ. ბერეზოვსკი, ვ. გუსინსკი) აიძულა უცხოეთში გაქცეულიყვნენ, ხოლო მათი ოპოზიციურად განწყობილი მედია - ბიზნესის სტრუქტურის (უმსხვილესი გაზეთები და ტელეკომპანიები) აქციები კი შეიძინეს მის მიერ კონტროლირებადმა ბიზნეს-სტრუქტურებმა.

ელცინისგან განსხვავებით, პუტინმა ერთპიროვნულად დაიწყო ქვეყნის საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის მართვა, ხოლო საგარეო საქმეთა სამინისტროს დაავალა მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების მხოლოდ შესრულება. თავის საგარეო პოლიტიკას პუტინმა საფუძვლად დაუდო შემდეგი საშინაო ფაქტორები: მართვადი დემოკრატია, კლანური მმართველობა და რუსული საზოგადოების იდეოლოგია. მისი იდიალი იყო ავტორიტარული კორპორატიული სახელმწიფოს მშენებლობა. ამიტომ მან შექმნა ძლიერი საპრეზიდენტო სისტემა სუსტი სახელმწიფო ინსტიტუტებით, მათ შორის საკანონმდებლო და სასამართლო. ძლიერმა აღმასრულებელმა შტომ მკაცრი კონტროლი დაამყარა პოლიტიკური აზრის გამოსატყვის თავისუფლებაზე როგორც მასმედიის, ისე ოპოზიციისა და სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან. პუტინმა მართვადი დემოკრატის მეშვეობით ფაქტიურად მოსპო ქვეყანაში დემოკრატიული რეჟიმის ჩამოყალიბების შესაძლებლობა. შეიქმნა ბუნდოვანი საარჩევნო წესების, მაგრამ წინასწარ განსაზღვრული შედეგის მქონე საარჩევნო სისტემა.

მართალია, გარეგნულად პუტინმა მოირგო რუსეთის ერთპიროვნული მმართველის იმიჯი, მაგრამ რეალობაში ქვეყანას მართავდა მისი ელიტარულ-კლანური დაჯგუფებები,

რომელიც ძირითადად შედგებოდა სუკ-ის ვეტერანებისაგან და პეტერბურგელებისაგან. ისინი ერთად მართავდნენ რუსეთს და აკონტროლებდნენ ქვეყნის ეკონომიკის ძირითად სექტორებს. სწორედ ამიტომ ექსპერტებმა ამ დაჯგუფებას “კოლექტიური პუტინი” უწოდეს.

თავისი პრეზიდენტობის დასაწყისში მან მიიღო ეროვნული უსაფრთხოების და საგარეო პოლიტიკის კონცეფციები. ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციაში ხაზგასმულია, რომ რუსეთი მიესაღმება მრავალპოლუსიანი მსოფლიოს ფორმირებას, რომ მიუხედავად საერთაშორისო ვითარებისა და შინაგანი სირთულეებისა, რუსეთი თავისი ეკონომიკური, სამეცნიერო-ტექნიკური, სამხედრო პოტენციალის და ევრაზიის კონტინენტზე უნიკალური სტრატეგიული მდებარეობის გამო, კვლავ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მსოფლიო პროცესებში და ყოველგვარი მცდელობა უზულებელყონ რუსეთის ინტერესები საერთაშორისო საკითხების მოგვარებისას, შეიძლება საერთაშორისო უსაფრთხოებისა და სტაბილურობისათვის საზიანო გამოდგეს.

კონცეფციაში გამოყოფილია რუსეთის შემდეგი საგარეო საფრთხეები: მცდელობა შეასუსტონ მსოფლიოში რუსეთის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო გავლენა; ნატოს გაფართოება რუსეთის საზღვრების სიახლოვეს, პრეტენზიები რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიებზე, საერთაშორისო ტერორიზმი.

2000 წლის დეკემბერში რუსეთის ხელისუფლებამ დაამტკიცა საგარეო პოლიტიკის კონცეფცია, რომლის თანახმად ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა ეფუძნება “გეოპოლიტიკურ” ხედვას ანუ რუსეთის როლი მსოფლიო პოლიტიკაში განისაზღვრება მისი, როგორც უდიდესი ევრაზიული სახელმწიფოს, გეოსტრატეგიული მდებარეობით.[1]

პუტინმა ენერგორესურსების სფეროს რენაციონალიზაციით მოიპოვა სრული გავლენა ნავთობის და გაზის ექსპორტზე და ენერგორესურსებზე გაზრდილი ფასებისგან მიღებული შემოსავლები წარმართა ქვეყნის საგარეო ვალის შემცირებისა და სამხედრო მოდერნიზებისაკენ. საშინაო ეკონომიკურ ექსპანსიას და ბრძოლას სტაბილურობისათვის სახლში თან ახლდა რუსეთისთვის უჩვეულოდ პასიური საგარეო პოლიტიკა, განსაკუთრებით აშშ-თან დაპირისპირებაში - რუსეთი აშშ-ის ქმედებებს ნაკლები პროტესტითა და მუქარით პასუხობდა, ვიდრე ეს იყო ელცინი-კლინტონის დროს. სწორედ ეს იყო

“კონცენტრირების” პოლიტიკა, რუსეთი ძალებს იკრებდა ქვეყნის შიგნით სტაბილურობის დამყარებით, ამიტომ რუსეთმა “თვალის დახუჭვა” ნატო-ს გაფართოებასა და აშშ-ის გამოსვლაზე ბალისტიკური რაკეტების შეზღუდვის ხელშეკრულებიდან.

რაც შეეხება ურთიერთობებს ევროპასთან, 2000-2003 წლებში პუტინის ევროპულ საგარეო პოლიტიკას საფუძვლად ედო ეკონომიკური პოლიტიკა - რუსეთი ცდილობდა ევროპასთან თავისი მუდმივად მზარდი სავაჭრო ურთიერთობები გამოეყენებინა აშშ-ზე გავლენის მოსახდენად. პუტინი, ისევე როგორც რუსული ბიზნესის ლიდერები, მიიჩნევდა, რომ რუსეთი მომავალი ევროპაში ენერგორესურსების ექსპორტში და დასავლური ინვესტიციების მოზიდვაში დევს, ამიტომ იგი ცდილობდა ორმხრივი ურთიერთობების გაფართოებას ევროპის წამყვან სახელმწიფოებთან და არ ეწინააღმდეგებოდა ევროკავშირის გაფართოებას.

აზიაში კრემლის უმთავრესი ინტერესის საგანი ჩინეთი იყო. რუსეთისა და ჩინეთის სტრატეგიული ურთიერთობების განვითარება დაიწყო 1996 წლიდან, რომელიც 2001 წელს „კარგი მეზობლობის, მეგობრობისა და თანამშრომლობის ხელშეკრულების“ გაფორმებით დასრულდა. ჩინეთი იქცა რუსულის იარაღის მთავარ იმპორტიორად, ხოლო რუსეთის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტი აზიის რეგიონში გახდა ჩინეთის, ინდოეთის და ირანის იარაღის ბაზრებზე ადგილის დამკვიდრება.

რუსეთის საგარეო პოლიტიკა მკვეთრი გარდატეხის აუცილებლობის წინაშე დადგა 2003-2006 წლებში. ერაყის კრიზისმა, “ფერადმა რევოლუციებმა” საქართველოსა და უკრაინაში დღის წესრიგში დააყენა საგარეო პოლიტიკაში რუსეთის გააქტიურების და შესაბამისად, ახალი პოლიტოლოგიის შემუშავების საკითხი. ასეთი გახდა რუსული ელექტროენერჯის მონოპოლისტის, “რაო ექს” -ის ხელმძღვანელის ანატოლი ჩუბაისის მიერ 2003 წლის ოქტომბერში გამოქვეყნებული „ლიბერალური იმპერიის“ თეორია, რომლის თანახმად, 1991 წელს არსებობა შეწყვიტა მსოფლიოს ყველა დროის უდიდესმა იმპერიამ. რუსეთმა უნდა ააშენოს ახალი “ლიბერალური იმპერია” ყოფილი სსრკ-გან, რისთვისაც მან უნდა განახორციელოს პოსტსაბჭოთა სივრცეში ეკონომიკური ექსპანსია, უზრუნველყოს მათი

დამოუკიდებლობა და დემოკრატია, იქ მცხოვრები რუსულ-ენოვანი მოსახლეობის უსაფრთხოება და დაიკაფოს მისი ბუნებრივი ადგილი აშშ-ის, ევროკავშირის და იაპონიის დიდი დემოკრატიული ქვეყნების გვერდით. [2]

რუსეთმა დაიწყო აღნიშნული პოლიტიკის განხორციელება. ეკონომიკური ექსპანსიის მთავარი იარაღი გახდა ენერგორესურსები, კერძოდ კი, სახელმწიფოს მფარველობაში მყოფი “გაზპრომში”. ამავე წელს დამტკიცებული იქნა რუსეთის ენერგეტიკის სტრატეგია, რომელიც რუსეთის საგარეო პოლიტიკის საფუძველი გახდა. “გაზპრომში” დაიწყო გლობალური ექსპანსია - მილსადენების ქსელის გაფართოება პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, ევროპის ენერგეტიკული ბაზრის ექსპანსია და ასევე და შორეული აღმოსავლეთის, სამხრეთ ამერიკისა და აფრიკის ბაზრებზე შესვლის მცდელობა. დღეისათვის რუსეთი უზრუნველყოფს ევროპის 25%-ზე მეტს გაზით მომარაგებას. ამასთან, მისი მიზანია არა მარტო მომარაგება, არამედ გაზის საბოლოო მომხმარებელამდე მიტანა. გარდა ამისა, იგი აქტიურად იძენს ევროპის სტრატეგიულ აქტივებს და დღეისათვის მას უკვე გააჩნია ასეთი აქტივები ევროკავშირის 27 ქვეყნიდან 17-ში. ევროპა შეშფოთდა რუსულ გაზზე ასეთი დამოკიდებულების გამო და დაიწყო მცდელობა გაზის წყაროების დივერსიფიკაციისათვის, მათ შორისაა ნაბუკოს მილსადენი, წელიწადში 36 მლრდ.მ3 აირის გამტარობით, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე უნდა გასულიყო. ამის საპასუხოდ რუსეთმა დაიწყო აქტიური ქმედებები და აღმოსავლეთ და ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნების უმეტესობის წინაღმდეგობის მიუხედავად, ააშენა 51%-ით „გაზპრომის“ მფლობელობაში მყოფი დიდი მილსადენი - “ჩრდილოეთის ნაკადი” (ექსპლუატაციაში შევიდა 2011 წლის ბოლოს) 27,5 მ3 წლიური გამტარობით და 2012 წლის ბოლოს დაიწყო მეორე დიდი გაზსადენის – “სამხრეთის ნაკადის”. მშენებლობას, რომელიც ექსპლუატაციაში შევა 2015 წლის ბოლოს. ამით რუსეთმა ორმაგი ხეირი ნახა: უზრუნველყო ევროპაში გაზის მიწოდების როგორც გაზრდა, ისე უსაფრთხოება პოლიტიკურად არასტაბილურ ქვეყნებზე (უკრაინა და ბელორუსია) გამავალი ძველი მილსადენის ფუნქციის შემცირებით და იმავდროულად არაეფექტიანი გახდა ევროკავშირის მიერ ლობირებული “ნაბუკოს” პროექტი. ეს იყო 2003-2006 წლების რუსული საგარეო პოლიტიკის ყველაზე დიდი წარმატება.

ანალოგიური მიდგომა გამოიყენა რუსეთმა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებშიც. მან საგარეო პოლიტიკაში ეკონომიკის როლი გააძლიერა. შეიქმნა რუსეთის უდიდესი ენერჯო კომპანიების: „გაზპრომის“, „ლუკოილის“, „როსნეფტის“, „რაო ეეს“-ის, და სხვების ალიანსი, რომლებმაც დაიწვეს ენერჯეტიკის სექტორის გაკონტროლება რუსეთის მეზობლების უმეტესობაში.

2003-2006 წლების რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ყველაზე დიდი წარუმატებლობა გამოდგა „ვარდების რევოლუციის“ შედეგად საქართველოში პროდასავლური ხელისუფლების მოსვლა. რუსეთი იძულებული გახდა შეეცვალა მოქმედების ტაქტიკა - გაიყვანა სამხედრო ბაზები საქართველოდან და ამოქმედა „ლიბერალური იმპერიის“ პოლიტიკა. შედეგად ევროპულ გზაზე შემდგარი საქართველოს ეკონომიკის სტრატეგიული აქტივები რუსეთის ხელში აღმოჩნდა. კერძოდ 2003 წელს „გაზპრომმა“ 25-წლიანი ჩარჩო-ხელშეკრულება გააფორმა საქართველოს ხელისუფლებასთან გაზის მიწოდებაზე, მილსადენების ქსელის რეაბილიტაციასა და სამხრეთში გაზის ტრანზიტზე, იმავე წელს „რაო ეეს“-მა შეიძინა თბილისის ელექტროენერჯის სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანია „ეი-ეს-თელასი“ და რამდენიმე პიძრო-ელექტროსადგური და სხვა.

ამრიგად, 2003-2006 წლები იყო რუსეთის საგარეო პოლიტიკის წარმატების პერიოდი - რუსეთის გავლენა პოსტსაბჭოთა და ევროპული სივრცის ქვეყნებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა. რუსეთს უკვე შეეძლო გადასულიყო აქტიურ და ღია კონფრონტაციაზე დასავლეთთან.

ახალი პოლიტიკური კონცეფციის შემუშავება დააჩქარა ახალმა პოლიტიკურმა რეალობებმა: კოსოვოს დამოუკიდებლობის აღიარებამ, ნატო-ს აღმოსავლეთით გაფართოების მცდელობამ, ჩეხეთსა და პოლონეთში აშშ-ს რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემების განთავსებამ. ამის საპასუხოდ კრემლის მთავარმა იდეოლოგმა და „რუხმა კარდინალმა“, ვლადისლავ სურკოვმა შემუშავა ახალი პოლიტიკური კონცეფცია: „სუვერენული დემოკრატია“, რომლის ძირითადი არსი შემდეგ შია: რუსეთი სუვერენული სახელმწიფოა ანუ ფორმალურად და ფაქტობრივად დამოუკიდებელია აშშ-სა და ევროკავშირისგან, ხოლო დემოკრატია ნიშნავს დასავლეთთან რუსეთის ხარისხობრივ თანასწორობას, რომელიც დამყარებულია არა იმდენად ინსტიტუტებს, რამდენადაც ხალხის ნდობას ხელისუფლებისადმი. დღეისათვის მსოფლ-

იოში რუსეთის გარდა მხოლოდ ერთი “სუვერენული დემოკრატიაა” - აშშ, სხვები კი ან არასაკმარისად სუვერენულები არიან ან არასაკმარისად დემოკრატიულები. [3]

კიდევ უფრო მკვეთრი იყო პუტინის გამოსვლა 2007 წლის 10 თებერვალს მიუნჰენის უსაფრთხოების კონფერენციაზე, რომელიც ბევრმა ახალი “ცივი ომის” დასაწყისად მიიჩნია. პუტინმა მწვავედ გააკრიტიკა აშშ საერთაშორისო არენაზე ცალმხრივი მოქმედებისათვის, ერთპოლუსიანი მსოფლიოს შექმნის მცდელობისა და ამით მსოფლიოში უსაფრთხოების შესუსტებისათვის, რუსეთს კი გააჩნია საერთაშორისო საკითხების გადაწყვეტისას მისი იგნორირებისათვის ადეკვატური პასუხის გაცემის შესაძლებლობა. ამით პუტინმა დაასრულა ის ცვლილება, რაც 3-4 წლით ადრე დაიწყო და რომლის მიზანს წარმოადგენდა საერთაშორისო ასპარეზზე რუსეთის დამოუკიდებელ მოთამაშედ დაბრუნება. „რუსეთის დაბრუნება“ განაპირობა პუტინის გონივრულმა ეკონომიკურმა პოლიტიკამ - თითქმის ბოლომდე იქნა გადახდილი საგარეო ვალი (ამით რუსეთის კრედიტორებს ხელიდან გამოეცალათ მასზე ზემოქმედების რაიმე ბერკეტი), მკვეთრად გაიზარდა ქვეყნის ოქრო-სავალუტო რეზერვები, სულ რაღაც 7 წელიწადში (2000-2007 წ.წ.) 6-ჯერ გაიზარდა ერთიანი შიდა პროდუქტი და შეადგინა 1,25 ტრ. დოლარი 200 მლნ. დოლარის ნაცვლად (!). ამრიგად, პუტინმა თავისი პრეზიდენტობის პერიოდში შეძლო შეუძლებელი: რუსეთის პასიური საგარეო პოლიტიკა გარდაქმნა აქტიურ საგარეო პოლიტიკად (თავისი ინტერესების უზრუნველსაყოფად ცალმხრივი ქმედებების განხორციელება). შედეგად, 2007 წლიდან, პირველად ბოლო 20 წლის განმავლობაში, რუსულმა სტრატეგიულმა ბომბდამშენებმა დაიწყეს პატრულირება მსოფლიო ოკეანეების თავზე, ხოლო რუსულმა ხომალდებმა განაახლეს პატრულირება ხმელთაშუა ზღვასა და ჩრდილოეთ-ყინულოვან ოკეანეში. ამით რუსეთმა მთელ მსოფლიოს დაანახა, რომ აშშ-ის გარდა, მსოფლიოში არსებობს სახელმწიფო, რომელსაც შეუძლია გლობალურ დონეზე საკუთარი ინტერესების დაცვა. “რუსეთი დაბრუნდა”!

2008 წლის 7 მაისს ვლადიმერ პუტინს გაუვიდა პრეზიდენტობის ორი ვადა. კონსტიტუციის თანახმად, ერთ პირს არ შეუძლია ზედიზედ სამჯერ გახდეს ქვეყნის პრეზიდენტი. მხოლოდ ერთი საპრეზიდენტო ვადის გასვლის შემდეგ შეუძლია მას კიდევ ორჯერ ზედიზედ გახდეს ქვეყნის პრეზიდენტი. პუტინს არ გაძნელება მისი ერთი ვადით

შემცველის პონა: ეს იყო მისი მარჯვენა ხელი, ქვეყნის პირველი ვიცე-პრემიერი (2005 წლიდან) დიმიტრი მედვედევი. პუტინმა სწორედ იგი შესთავაზა მის შემცველად რუს ხალხს. შეთავაზება მიღებულ იქნა- 2008 წლის 7 მაისის არჩევნებში გამარჯვებული მედვედევი რუსეთის ახალი პრეზიდენტი გახდა. თავის მხრივ, მედვედევმა პრემიერ-მინისტრად წარადგინა პუტინი. ერთპარტიულმა პარლამენტმა პუტინი პრემიერ-მინისტრად დაამტკიცა. ამრიგად “როლები გაიცვალა”. რეალურად კი, რუსეთის პრეზიდენტი ისევ პუტინი იყო. შედეგად, მედვედევის საგარეო პოლიტიკა - ეს სინამდვილეში პუტინის საგარეო პოლიტიკა იყო, მისი “სუვერენული დემოკრატიის” პოლიტიკის გაგრძელება. პუტინმა ისევ ერთპიროვნულად განაგრძო ქვეყნის საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის მართვა, ხოლო ახალ პრეზიდენტს დაუტოვა მხოლოდ ქვეყნის სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის განვითარებაზე ზრუნვა.

პოსტსაბჭოთა სივრცეში რუსეთის ყველაზე დიდი „თავის ტკივილი“ საქართველო იყო - მისი პროდასავლური ხელი-სუფლება ჯიუტად ისწრაფვოდა ნატოსკენ. რუსეთი ცდილობდა სამაგალითოდ დაესაჯა საქართველო, რათა როგორც მას, ისე რუსეთის სხვა მეზობლებსაც, სამუდამოდ დაევიწყებინათ ნატო. მაგრამ აშშ-ს მხრიდან საქართველოს მფარველობის გამო, რუსეთი „გულში ინახავდა“ წყენას. იგი ეძებდა საბაბს. საბაბიც მალე დადგა. 2008 წლის აგვისტოში ცხინვალის პროვოკაციას აყოლილმა საქართველოს პრეზიდენტმა ბრძანება გასცა დაეხმობათ ცხინვალი. ოლიმპიურ თამაშებზე მყოფმა პუტინმა მიატოვა ღონდონი, სასწრაფოდ ჩაფრინდა ვლადიკავკაზში და სათავეში ჩაუდგა რუსულ არმიას. რუსეთის არმიის დანაყოფებმა გადალახეს რუსეთ-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარი და დაიწყეს მსვლელობა თბილისისკენ. იმავდროულად, რუსეთის არმიის დანაყოფები შეიჭრნენ აფხაზეთის სვანეთში და 3 დღეში დაიპყრეს აფხაზეთის სვანეთი და ცხინვალის რეგიონი. მხოლოდ აშშ-ის მხრიდან მკვეთრმა პროტესტმა შეაჩერა რუსეთის არმია. აფხაზეთსა და ცხინვალში რუსეთმა თავისი სამხედრო ბაზები შექმნა. ეს იყო რუსეთის საგარეო პოლიტიკის მორიგი წარმატება. რუსეთმა მთელ მსოფლიოს დაანახა, რომ იგი მსოფლიო პოლიტიკაში დამოუკიდებელი მოთამაშეა. ამის შემდგომ პერიოდში მიცემულ სატელევიზიო ინტერვიუში მედვედევმა აღიარა, რომ ამ ომს საფუძვლად ედო

არა აფხაზების ან ოსების დაცვა, არამედ ნატოს გაფართოების მცდელობის აღკვეთა რუსეთის საზღვრების სიახლოვეს. ექსპერტები იმასაც აღნიშნავენ, რომ მსოფლიო ფაქტიურად გადაურჩა მესამე მსოფლიო ომს.

მედვედევის რუსეთმა ვერ შეძლო ევრაზიაში რუსო-ცენტრული სივრცის შექმნა ჩინეთისა და ევროკავშირის მხრიდან დიდი კონკურენციის გამო. თვით დსთ-ის სივრცეში, მან ვერ შეძლო ლიდერად დამკვიდრება-ვერ მოაგვარა ვერც ერთი კონფლიქტი, ნელი ტემპით მიმდინარეობს ინტეგრაცია ეკონომიკის სფეროში, სულ უფრო მცირდება რუსული ენის გამოყენება ამ სივრცეში და ა.შ. რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა გახდა საერთაშორისო ასპარეზზე მისი მოკავშირეების თანდათანობით შემცირება (რუსეთის მცდელობა დაახლოებოდა დასავლეთს საკუთარ პირობებზე - წარუმატებელი აღმოჩნდა, ხოლო აშშ-ისა და ევროკავშირის პირობებზე კი - მიუღებელი), დასავლეთის მხრიდან მუდმივი კრიტიკის საგანია რუსეთში ადამიანის უფლებების უგულვებელყოფა და სხვა.

ადამიანის უფლებების უგულვებელყოფის პასუხად რუსეთმა შექმნა თავისუფლებისა და დემოკრატიის ინსტიტუტი განყოფილებებით ნიუ-იორკსა და პარიზში და თავად დაუწყო დასავლეთის ქვეყნებს კრიტიკა ფუნდამენტური ღირებულებების არასათანადო დონის გამო. საზღვარგარეთ შექმნა ინგლისურ და არაბულ ენებზე 24 საათიანი მაუწყებლობის ტელეარხი “Russia Today”, ხოლო დასავლეთის წამყვან გაზეთებში სახელმწიფოსთან დაახლოებული ექსპერტები რეგულარულად აქვეყნებენ სტატიებს რუსული “სუვერენული დემოკრატიის” წარმატების შესახებ. ასეთი აგრესიული საინფორმაციო პოლიტიკით რუსეთი ცდილობს დაარწმუნოს დასავლელი ობიექტული “რუსული ხედვის” უპირატესობაში. მნიშვნელოვნად გაძლიერდა რუსეთის საგარეო დაზვერვის აქტიურობა დასავლეთის წამყვან ქვეყნებში და სხვა.

მედვედევის რუსეთმა „მწვანე შუქი“ აუნთო ა.შ.შ-ს და მის დასავლელ მოკავშირეებს „არაბულ გაზაფხულად“ მონათლული რევოლუციების ხელშეწყობაში ეგვიპტესა და ლიბიაში, რადგან ნებისმიერი კონფლიქტი არაბულ სამყაროში „რუსეთის წისქვილზე ასხამს წყალს“-მეისიერად იზრდება ფასები ენერგორესურსებზე, მაგრამ იგივე რუსეთი კატეგორიული წინააღმდეგი წავიდა მისი ერთგული მეგობრის - სირიის პრეზიდენტის ბაშარ ასადის რეჟიმის დასამხობად.

2012 წლის მაისში მორიგი საპრეზიდენტო არჩევნების შედეგად “პუტინი დაბრუნდა - მას ფაქტიურად არ ჰყავდა ძლიერი მეტოქე”. დაბრუნების შემდეგ პუტინმა კვლავ განაგრძო “კუნთების დემონსტრირება”. იგი ისევ განაგრძობს საინფორმაციო ომს “რუსული ხედვის” დასამკვიდრებლად, არ ერიდება რუსული საგარეო დაზვერვის “მომსახურებას”, ცდილობს თავისი პირადი მეგობრული კავშირებით („პიროვნული დიპლომატია“) დასავლელ ლიდერთან არ დაუშვას დასავლეთის ერთსულოვნება რუსეთის საწინააღმდეგოდ და მიიღოს ქვეყნისთვის ხელსაყრელი გარიგებები, განაგრძობს ენერგეტიკულ ექსპანსიას მთელ მსოფლიოში და მიიჩნევს მას გლობალურ პროცესებში რუსეთის მონაწილეობის ერთ-ერთ ურყევ საფუძვლად. პუტინის საგარეო პოლიტიკის შედეგი ასეთია: ეკონომიკა განაგრძობს წინსვლას, 2012 წლისათვის ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტი 2007 წელთან შედარებით გაორმაგდა და შეადგინა 2.5 ტრილიონი დოლარი, მოსახლეობის კეთილდღეობის დონე იზრდება, დასავლელი ბისნესმენები რიგში დგანან რუსული კომპანიების აქციების შესაძენად და რუსულ ბაზარზე დასამკვიდრებლად, აშშ თანახმაა მომავალში უფრო მეტად გაითვალისწინოს რუსეთის ინტერესები და სხვა.

2012 წელს რუსეთმა კვლავ განაგრძო სირიის დრომოჭმული რეჟიმის მხარდაჭერა და კვლავ დაანახა მთელ მსოფლიოს, რომ შეუძლია შეეწინააღმდეგოს ერთადერთი „ხესახელმწიფოს“ ნებას.

რუსეთი ასევე წინ აღუდგა ირანის ბირთვული პროგრამის წინააღმდეგ აშშ-ისა და ისრაელის მხრიდან ძალისმიერი მეთოდების გამოყენების მცდელობას. აშშ-მ აქაც გაითვალისწინა რუსეთის ინტერესი.

პუტინი ისევ განაგრძობს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ერთპიროვნულ მართვას. საგარეო საქმეთა სამინისტროს, პარლამენტის, პრეზიდენტის ადმინისტრაციის და უშიშროების საბჭოს წევრები და სხვა ოფიციალური პირები მხოლოდ მის თანაშემწეებს ან კურიერებს წარმოადგენენ, მათ მხოლოდ პუტინის ნიერ მიღებული გადაწყვეტილებების ტექნიკური მხარეების მოგვარება ევალებათ.

რუსეთი უკვე უარს ამბობს რაიმე შეზღუდვებში კავშირებში ჩართვაზე და მონაწილეობას ღებულობს მხოლოდ „ელიტარული დონის“ ინტეგრაციებში (დიდი რვიანი, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია). იგი ერთადერთია დიდი

რვიანის ქვეყნებიდან, რომელიც არ ერიდება ოდიოზურ რეჟიმებთან ურთიერთობას (ჰამასის რეჟიმი პალესტინაში, უგო ჩავესის რეჟიმი ვენესუელაში და სხვა), იმუქრება, რომ კვლავ დაუმიზნებს რუსულ ბირთვულ რაკეტებს ევროპას, საერთაშორისო ორგანიზაციებში ყოველმხრივ აფერხებს მისთვის მიუღებელ ქვეყნებში განსახორციელებელ პროექტებს. თავისი ლიბერალური იმპერიის შესაქმნელად XXI საუკუნეში რუსეთი იყენებს ბირთვულ ქობინებზე უფრო ძლიერ იარაღს: ენერგორესურსებს. იმდენად დიდია რუსეთის საგარეო პოლიტიკის დამოკიდებულება გაზის ექსპორტზე, რომ მის საგარეო პოლიტიკას ექსპერტები ხშირად „გაზზე დამყარებულ პოლიტიკას“ უწოდებენ. ამ პოლიტიკის უპირატესობა იმაშია, რომ რუსეთს არანაირი პრაქტიკული ნაბიჯის გადადგმა აღარ უწევს – უკვე იმის ცოდნა, რომ რუსეთს შეუძლია გადაკეტოს გაზი როდესაც დასჭირდება – ზრდის მის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ბერკეტს. [4]

დღეისათვის გლობალურ დაპირისპირებაში ერთ მხარეს არიან აშშ, დიდი ბრიტანეთი და რამდენიმე ევროპული ქვეყანა, ძირითადად აღმოსავლეთ ევროპიდან, რომლებიც ცდილობენ დაუპირისპირდნენ რუსეთს, მეორე მხარეს კი - რუსეთი, სირია, ვენესუელა, ირანი და ბელორუსის მსგავსი ყოფილი საბჭოთა ქვეყნები. რუსეთთან თანამშრომლობს ჩინეთიც, ისინი ერთმანეთთან დაკავშირებულია შანხაის თანამშრომლობის ორგანიზაციით.

ამ ორ დაპირისპირებულ მხარეს შორის არიან ევროპის წამყვანი ქვეყნები - გერმანია, საფრანგეთი და იტალია, რომლებსაც ორივე მხარესთან აქვთ მჭიდრო პოლიტიკური და ბიზნეს კავშირები.

ასეთია, უახლოესი პერიოდის რუსეთის საგარეო პოლიტიკა, რომელსაც ექსპერტთა დიდი ნაწილი “ცივ მშვიდობას” უწოდებს.

ლიტერატურა

References:

1. i. toroSeliZe. putinis sagareo politika. Tbilisi, 2008.
2. e. uruSaZe. rusuli sagareo politikuri azrovneba postsabWoTa periodSi. Tbilisi, 2006.
3. А. Чубаис. Миссия России в XXI веке. «Независимая газета», 1 октября, 2003г.

4. Lucas, Edward. Putins Russia and the Threat to the West. New York, 2008.

Merab Tsomaia

The Post Soviet period Russia's foreign policy

Summary

In this article considered post Soviet period Russia's „Concentration”, „Liberal Empire”, „Sovereign Democracy” and „Cold peace” policy's basic aspects, showed a role of B. Putin of most dissolution Russia's transform one of „the great state” of world, underlined modern Russia's foreign policy basis is its power policy - control on the oil and gas - pipe - lines of the large part of the European and Asian countries, „the power cudgel” gives Russia means influence on the foreign policy this countries.

Keywords: foreign policy, Russia, B. Putin

Reviewer: Professor Lali Kharbedia, Akaki Tsereteli State Universiti

Мераб Цомаия

Внешняя политика России постсоветского периода

Резюме

В статье рассматриваются вопросы внешней политики России постсоветского периода, основные аспекты «суверенной демократии», «либеральной империи», «холодного мира» и т.д. Показана роль В.Путина в превращении России в «великую державу». Внешняя политика современной России основана на примате силы, - нефть, газ, средства их доставки – контроль над ними во многих странах Европы и Азии дает России “мощную дубину» рычага давления.

Ключевые слова: Внешняя политика, Россия, В. Путин

Рецензент: Профессор Лали Харбедиа. Государственный Университет им. А. Церетели

ს ა ზ ო ბ ა დ ო ე ბ ა

ლასა ცაიშვილი ვაჟა და ბუნება

*„ვაჟას ჩარგალში სამი დიდი მასწავლებელი ჰყავდა: დედა
მამა და ბუნება“*

გ. ხორნაული

სამყაროს ბუნების გაგება, მსოფლხედვა თუ განცდა ყოველთვის განსაკუთრებულ ყურადღებას, ხედვას და ნიჭს საჭიროებდა. მისი შემეცნება განსხვავებულად ხდებოდა სხადასხვა საუკუნეებსა და ეპოქებში, რის გამოც მრავალგვარი დამოკიდებულება ჰქონდათ მისადმი პირველყოფილ ადამიანებს, საზოგადოების კულტურულ ფენებს, ფილოსოფოსებს, მეცნიერებს, ბუნებისმეტყველებს, ასევე პოეტებს, მწერლებს და ა.შ.

მანანა ხიდაშელი წიგნში: „სამყაროს სურათი არქაულ საქართველოში“ ვითავაზობს ეთნოლოგი-ანთროპოლოგი და ფილოსოფოსის კ. ლევისტროსის – მითოლოგიის განმსაზღვრელ, ახალი და მეტად მნიშვნელოვანი თეორიის ავტორის სიტყვებს: „ადამიანის ცხოვრებას, მის ქცევას, ორი ძირითადი კანონზომიერება განსაზღვრავს: ბიოლოგიური (ანუ ბუნებრივი) და კულტურული. აქედან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ სამყაროში ორი ძირითადი სტრუქტურა მოქმედებს ადამიანური გონების და ფიზიკური რეალობისა. ადამიანის მიერ ბუნების შეცნობის მხოლოდ ერთი გზა არსებობს. საჭიროა ადამიანმა ქცევის, მეტყველების, ცნობიერისა და არაცნობიერის გაანალიზება შეძლოს და მათი ძირითადი სტრუქტურული ელემენტების გამოყოფა და იმ უნივერსალური კანონების გამოაშკარავება, რომლებიც ერთნაირად ასახავენ როგორც ადამიანს, ასევე მთელს ბუნებას.“ [1]

ბუნების ლაბირინთოსში ვაჟას მისტიური წიაღსვლა გვაგონებს ანტიკურ მითოსს: თეზეოსისა და ადრიანეს შესახებ, ამ მითის მიხედვით: თეზეოსი შედის ლაბირინთოსში, კლავს ურჩხულს და ადრიანეს ძაფის დახმარებით ახერხებს უკან მშვიდობიანად დაბრუნებას. შეიძლება ითქვას რომ იგივე როლი შეასრულა ვაჟამ ბუნების მისტერიათა ლაბირინთოსში. სადაც ვაჟას თეზეოსური გმირობა და ურჩხულის მოკვლა განასახიერებს მცდელობას იმ შეხედულებათაგან

განთავისუფლებისა, რომლითაც ბუნება აღქმული იყო სხვადასხვა ნაკლოვანებებით და არა შესაბამისი სიმაღლით, ადრიანეს სახეში სიმბოლურად შეიძლება დავინახოთ ის სათნოებები რომელთაც სულიერი აღმასვლისკენ მიჰყავს ადამიანი.

ზოგადად ხშირად ხდება ქალის გაგება სინაზისა და სულიერი სათნოებების სიმბოლოდ; ამდენად შეიძლება აიხსნას ადრიანეს არსებობა ამ მითში. ანუ თეზევსი უნდა იყოს მფლობელი იმ სათნოებებისა რასაც ადრიანე განასახიერებს წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი ვერ შეძლებს მისიის განხორციელებას.

ადრიანეს ძაფი წარმოადგენს ამ სათნოებათა გავრცობას, აღორძინებას და განმტკიცებას, იგი არის ზღვარი სიკეთესა და ბოროტებას შორის, რომელიც ადამიანის გულზე გადის; და რომელიც მან უნდა გადალახოს... რადგან ბუნების ლაბირინთოსში სრბოლა ოდენ იმ ეხოთერულ პირთ ხელეწიფებათ, რომელთაც შეძლეს უპირატესად საკუთარ თავზე აღმატება და გამარჯვება, რაც საწინდარია ეგზომ ეხოთერულობისა და თეოზისისა. ადრიანას და თეზევსის მითზე ამგვარ ეგზეგეზას ანვითარებს ზ. გამსახურდია წიგნში: „ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველება“. ჩვენ ოდნავ განსხვავებული ინტერპრეტაციით წარმოვადგინეთ მისი არსი.

ვაქას მიერ აღწერილი ბუნების ფერთა პალიტრა ისეთივე მრავალგვარია, როგორც თავად ბუნება. იგი ჭეშმარიტი ფერმწერი და გასაოცარი ფოტოგრაფია სულიერი თუ უსულო სამყაროსი. მგოსნის მიერ გადმოცემული ბუნება გვიმუქავნებს იმას, რომ იგი ღვთის ქმნილებაა და გვიჩვენებს როგორი დამოკიდებულება აქვს მას სამყაროსთან და ასევე სამყაროს მის მიმართ. ამასთან, რა სახის ურთიერთობა სუფევს ადამიანსა და ბუნებას შორის.

ვაჟა-ფშაველას ჰქონდა იმდენად უნიკალური და გენიალური ნიჭი, რომ შეეძლო ცხოველთა, ფრინველთა, უსულო თუ სულიერ საგანთა უბადლო პერსონიფიკაცია, რაც მისი კალმიდან ისეთი ძაღმოსილებით და შთაგონებით ხორციელდებოდა რომ ტოვებდა შთაბეჭდილებას - ერთგვარი მყისიერი რეინკარნაციისა. (რა თქმა უნდა არა პირდაპირი, არამედ წარმოსახვითი და ვირტუალური გაგებით). რომ არა მსგავსი წარმოდგენელი წარმოსახვის უნარი, სხვაგვარად შეუძლებელი იქნებოდა ბუნების გათავისება, გაშინაგანება, იმგვარი განუხომელი მასშტაბებით როგორც ეს მან შეძლო.

აღბათ ამიტომაც წარმოთქვა ლექსში „ნუგეში მგოსნისა“ თამამად შემდეგი სიტყვები:

„უსულო საგნებს სული ჩაებერე,
ავასაუბრე ლოდები კლდისა
და, როგორც მეფე, გავათამამე
მწირი ბალახი, ის ქუჩი მთისა.
მადლი მფენია მარჯვენაზედა
იმ შემომქმედის, მაღალის ღვთისა!“^[2]

ფშაველესეულ ბუნების სახის მეტყველებაში მკაფიოდ გამოსჭვივის ესთეტიური, ზნეობრივი, სოციალური კულტურული, ზოგადსაკაცობრიო, ქრისტიანული და ღვთისმეტყველური ღრმა და საინტერესო საფუძვლები.

ვაჟას შვლის ნუკრი ადამიანის მსგავსად დასტირის გარდაცვლილ მშობელს, ვინ იცის ეგებ ცხოველთა სამყაროც თავისი მგრძნობიარობით, დიდი დოზით უახლოვდება ადამიანურს და ამის განცდა და განჭვრეტა უჩვეულოდ შეძლო და გადმოგვცა მგოსანმა. აი რას ამბობს იგი ლექსში „ლურჯას“:

„ლურჯავ, შენც გრძნობა გქონია,
როგორც კაცს, ადამიანსა:“

.....

„შენც გული გიგებს, ტიალო,
მივალო სამშობლოს მთიანსა.“^[3]

კლდეც მეტყველებს, ტირის და განიცდის იგი ხან რწმენის ხან საქართველოს და ხან ადამიანის სიმბოლოდ გვევლინება. ხშირად იგი სახარებისეულ ქეებსაც გვაგონებს რომელთა დაღადება ღვთიური სიმართლის, მცნებების და სიყვარულის სადიდებლად ჩვეულებრივ მოვლენას წარმოადგენს. მცენარეები, ფრინველები წყაროები და სხვ. განიცდიან სიხარულსა და სევდას ტკივათ და ტირიან ხშირად ადამიანთა სახის და ქცევის ალგორითული ანალოგები არიან, მათში სარკისებრი ფეკტით ირეკლება კაცთა ზნე-ჩვეულებები რაც მეტწილად მამხილებელი, მაგალითის მიმცემი და დიდაქტიკურიცაა. მაგრამ გარდა ზნე-ჩვეულებებისა ბუნებაზე ადამიანთა დაცემულობა და ცოდვებიც მოქმედებს, რაც შემდგომ სტიქიათა შემოტევის სახით უკანვე უბრუნდება მას.

ბუნება თავისი არსებობის გარიჟრაჟზე ღმერთისა და ადამიანის მორჩილების ქვეშ იმყოფებოდა, ამჟამად კი იგი ღვთის იარაღია კაცობრიობის დასაფიქრებლად და

გამოსაფხიზლებლად. აღსანიშნავია, რომ მგოსანს არც ეს სახესხვაობა ბუნებისა არ გამოჰპარვია:

„ბუნება მბრძანებელია,
იგივ მონაა თავისა,
ზოგჯერ სიკეთეს იხვეჭავს,
ზოგჯერ მქნელია ავისა;
ერთფერად მტვირთველი არის
საქმის თეთრის და შავისა;
საცა პირიმხეს ახარებს,
იქვე მთხრელია ზვავისა...
მაინც-კი ლამაზი არის,
მაინც სიტურფით ჰყვავისა!“^[4]

და კიდევ:

„ღაღა სოფელში გვაღვა, გახმა დედამიწა, უხმება მოსავალს ძირი. „ეჰე, რას გვიშვრება ი დალოცვილი ღმერთი, აიღო ჩვენზე ხელი! გვაღირსე კიდევ ნამი, ღმერთო, შენის მაღლისა და სახელის ჭირიმე!“

– გაისმის სასოწარკვეთილი ხმა სოფელში.

– ცოდო გამრავლდა, შვილო, ცოდო,

– ეუბნება ერთი მეორეს, მეორე მესამეს, მესამე მეოთხეს, მეოთხე მეხუთეს და სხვ.

– გინდათ ერთმანეთის დაღუპვა, გშურსთ მეზობლისათვის ერთი ლუკმა პური და ღმერთმაც დაიშურა თქვენთვის. ძაან კარგა გვიშვრება, ახია ჩვენზედ!“^[5]

მაშასადამე, როგორც უკვე ავღნიშნეთ, სამყარო ირეკლავს კაცთა მოღგმის ყველა მოქმედებას, ცოდვასა თუ მაღლს, რისი მაგალითებიც წმ.წერილში უხვად მოგვეპოვება, აქვე მოვუხმობთ ერთ-ერთ ამონარიდს წმ. სახარებიდან სადაც წარმოდგენილია ბუნების რეაქცია კაცობრიობის ყველაზე დიდ ცოდვაზე, როდესაც მათ მაცხოვარი ჯვარს აცვეს: „ხოლო მეექვსით ჟამითგან დაბნელდა ყოველი ქუეყანაი, ვიდრე მეცხრედ ჟამადმდე.“ . . . „და აჰა კრეტსაბმელი იგი ტაძრისაი მის განიპო ორად ზეითგან, ვიდრე ქუემდე, და ქუეყანაი შეიძრა და კლდენი განსოქდეს.“^[6]

ბუნების უფლის იარაღად წარმოსაჩენად საკმარისია გავისხენოთ სოდომ-გომორის დასჯა, ნოეს დროს მოვლენილი წარღვნა და ა. შ.

ვაჟა თავის შემოქმედებაში გადმოგვცემს ბუნების სიხარულს მაცხოვრის შობასა და აღდგომასთან დაკავშირებითაც:

„გაჩუმებული სამყარო,
შაყენებული წყალია,
ბუნების არსთა ყველათა
კლდისაკე ჰრჩებათ თვალია.
გადახალისდა ქვეყანა,
უცხო რამ იგრძნო ძალია.
„არ წავსწყმდებიო, არაო“, -
ბუნებამ დაჰკრა ზარია.“ [7]

ეს საშობაო ლექსი გადმოგვცემს იმასაც, თუ როგორ განიცდის სამყარო დაცემულობას და ასევე იმასაც როდესაც დგება ჟამი, მისი გამოხსნისა რასაც სამწუხაროდ ადამიანები ნაკლებად გრძნობენ და განიცდიან. მგოსანი ამ შემთხვევაში როგორც ჩანს ესესხება იაკობ მუციქულის აპოკრიფული სახარებიდან ცნობებს, რომლის მიხედვითაც მაცხოვრის შობისას შედგა წყალი და დადგა ქარი, ერთი სიტყვით ყველა სტიქია დადუმდა და იმ დიდებულ წამებში უფლის მოლოდინში მთელი სამყარო უჩვეულად გაირინდა.

აი რას ამბობს მგოსანი ბუნების მიერ აღდგომის დღესასწაულის შეგრძნება-მიგებებაზე თავის სიყრმის დროინდელ ლექსსა და მოთხრობაში:

„ქრისტე აღდგა! და სატანა, მაცდური ხალხის,
იკაწრის სახეს, იგლეჯს თმასა მოთქმა-ზარითა.
ჯაჭვი სისხლული და ერთგული სულის მონობის
გაიჭრა შუა სამუდამოდ ფიჭვის ჯვარითა.
მიწა გრძნობს შეებას და იმღერის მთელი ქვეყანა,
მკედრების ხორცს იხსმენ და წყვილით გამოდგენ გარე,
თავ-გაჩეჩქილი გველი კვნესის კერპთა ნამტვრებთან
და მახარობლად ციურ ქვეყნის მობრუნდა მთვარე.“[8]
და კიდევ:
„სააღდგომოდ“

„დღეს შაბათია, წინადღე აღდგომისა. ბუნებაც მომზადებულია აღდგომის მისაგებებლად. ავსილა მისი გულ-მკერდი ყვავილებით, თავზედ ადგა გვირგვინი გამარჯვებისა და ეს დედა, დედამიწა, სულგრძელი, უსაზღვრო სიყვარულით ავსილის გულით, აწვდის ყველას და ყველაფერს ხელს და, როგორც დედა შვილებს, პირჯვარსა სწერს, სიცოცხლეს დიდის ხნისას, სიყვარულისას სთხოვს მათთვის ზეცას. ყველგან სიხარულია, ყველას გულში სიამოვნებაა მომავალ დღესასწაულის გამო.“[9]

თუმცა გ.კიკნაძე ამ კუთხით ვაჟს მიერ ბუნების გრძნობას სხვაგვარად აანალიზებს. მისი აზრით მგოსნის შემოქმედებაში მოცემული არის ბუნების ისეთი გრძნობა, რომლის მიხედვითაც ბუნება დაუქვემდებარებელი, თავისთავადი და დამოუკიდებელია. აზრის ნათელსაყოფად მეცნიერს ვაჟას პოემიდან შემდეგი ციტატა მოჰყავს:

„ათასჯერა წვიმს, სეტყვავა,
მთებზე ნისლეები ჰკილია,
ბევრი რამ ხდება ქვეყნადა,
შიგ ცოდვა-ბრალი დიდია;
ბუნება წარბსაც არ იხრის,
მაინც მშვიდი და მშვიდია.“^[10]

გარკვეული დოზით შეიძლება დავეთანხმოთ გ. კიკნაძის მოსაზრებას მაგრამ მხოლოდ როგორც ბუნების ხასიათის ერთ-ერთ გამოვლინებას, დაუშვებელია ბუნების ზოგიერთ შემთხვევაში ურეაქციობა მიჩნეულ იქნას მის სრულ განსაზღვრებად, მაშინ არც ლექსში „მოლოდინი“ აღმოხდებოდა ვაჟას შემდეგი სიტყვები: „ბუნება ნანობს ცოდვასა, იუდა სულ-კრულივითა“.^[11]

ბუნება ზოგჯერ მყისიერად, ზოგჯერ ნაგვიანვეად, ხან კი დუმილით ახდენს თავის რეაქციას. იგი ღვთის ნებით მოქმედებს და მის დუმილში თუ დაგვიანებაში, ადამიანებს ეძლევათ დრო დასაფიქრებლად და მოსანანიებლად ამის დასადასტურებლად შეიძლება ბიბლიიდან გავისხენოთ იონა წინასწარმეტყველისა და ნინევიას ეპიზოდი, ღმერთი მოუწოდებს წმ. იონას იქადაგოს ნინევიაში ცოდვათა მონანიება, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში მათი ქალაქი აღიგებება პირისაგან მიწისა. იონა წამოწევა ხის ძირას და ელოდება ნინევიის დაქცევას, მაგრამ ქალაქი გადარჩება მასში მცხოვრებთა დიდ სინანულში ჩავარდნისა და ცოდვათა მონანიების გამო.

ამდენად ბუნება მოქმედებს რა განსაკუთრებული განგებულებით მისი ამგვარადვე ასახვა ლიტერატურაში მიანიშნებს მწერლის თუ პოეტის სამყაროს მართებულ და ობიექტურ აღქმაზე. სწორედ ამ კვალს მიჰყვება ვაჟაც, იგი საუბრობს ბუნების ცოცხალ რეაქციებზეც და ზოგიერთ შემთხვევაში მის ურეაქციობაზეც; ამას სხვა მრავალ ნაწარმოებთან ერთად გვიდასტურებს მისი პოემა „სინდისი“, სადაც გადმოცემულია კაენისა და აბელის ტრაგედია, რომელიც სრულიად სულიერი თუ მატერიალური სამყაროს

ტრაგედია და განცდის მიზეზი გახდა. (ამ საკითხს შევეხეთ წინა თავში რის გამოც აქ აღარ განვაგრძობთ) აქვე მოვუხმობთ კიდევ ერთ ციტატას გველის მჭამელიდან:

„მოვარემაც გადმოაშუქა
საჯიხვეების სერთა
და დააშტერდა თავის –მკვლელს
მოზარე ქალის ფერთა...
ნიავიც მიდ-მოდიოდა
უდროოდ, ნელის მღერითა...
ფრთა გაჰკრის წვერსა ხმლისასა
ამოღერებულს ენითა,
შაღებილს ჭიაფერადა
კაცის გულ-მკერდის წვენითა
და გათამაშდის მწვანეზე
ლაღად, მოლხენით, სტვენითა.“^[12]

ამ ციტატას გ. კიკნაძეც მოუხმობს თავისი მსჯელობის კიდევ უფრო მეტად განსამტკიცებლად. მიუხედავად იმისა, რომ იგი თავისი წიგნის სხვა ნაწილში გარკვეულ მოვლენებზე ბუნების რეაგირებას არ უარყოფს. მართალია ციტატის ბოლოს საუბარია იმაზე თუ ნიავი როგორ მღერის თამაშობს და მოლხენით უსტვენს მაგრამ ციტატის დასაწყისში ვხედავთ, რომ მთვარე მოზარე ქალის ფერთა აშტერდება თვითმკვლელს. მოზარე მთაში ნიშნავს მგლოვიარეს, ამდენად ბუნება განიცდის და გლოვობს თვითმკვლელ მინდიას.

ლექსში „ღამე მთაში“ გარდა ბუნების ობიექტური ხედვისა, სულიერი კუთხით არის გაანალიზებული ღვთის მიერ გასაოცარი ჰარმონიით და სიყვარულით შექმნილი სამყარო.

„ღამაზის მთების ასულთა
ხმა ხმისთვის შაუწონია.
მადლი შენ, ყველა ერთმანეთს,
უფალო, დაუმონია;
ამაზე ტურფა და კარგი
მე სხვა აღარა მგონია!..
ხევი მთას ჰმონებს, მთა – ხევსა,
წყალნი – ტყეს, ტყენი – მდინარეთ,
ყვავილნი – მიწას და მიწა –
თავის აღზრდილთა მცინარეთ
და მე ხომ ყველას მონა ვარ,
პირხედ ოფლ-გადამდინარედ!“^[13]

ამ სტრიქონებში მკაფიოდ სჩანს, რომ აქ გამოყენებული სიტყვა მონობა არა პირდაპირი გაგებით არის ნახსენები. აქ საუბარია სამყაროში შემოქმედის მიერ ჩათესილ წესრიგსა და სიყვარულზე, რომლითაც ქმნილებები მჭიდროდ არიან გადაჯაჭვულნი ურთიერთზე. ისინი ამყარებენ ავსებენ და უჩვეულოდ აბალანსებენ ერთმანეთს; ამგვარი ბალანსის პრეზენტაცია წარმოადგენს ერთგვარ თეოლოგიურ არგუმენტს ღმერთის არსებობასთან დაკავშირებით. ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებაში არის საუბარი იმაზე, რომ ოთხი სტიქია მიწა, ჰაერი, წყალი და ცეცხლი, რომლისგანაც შედგება სამყარო ბუნებით ურთიერთ საწინააღმდეგო არსით შეუთავსებელი და შეურიგებელი მატერიები არიან. ამდენად მათი თანაარსებობა ღვთის მადლით და სწორედ იმ სიყვარულით არის შეკრული, რომელიც შემოქმედმა ჩანერგა მთელს სამყაროში.

„თვით ეს შესაქმის თანამტკიცება, შენარჩუნება და წარმმართველობა გვასწავლის ჩვენ, რომ არის ღმერთი - ყოველივე ამის შემამყარებელი, შემამტკიცებელი და მარადუამს წინაგანმგებელი. მართლაც, როგორ მოხდებოდა, რომ საწინააღმდეგო ბუნებანი (ვამბობ ცეცხლისას და წყლისას, ჰაერისას და მიწისას) ერთი ქვეყნიერების შესავსებად ურთიერთს შეუერთდებოდნენ და თან დაუშლელნიც დარჩებოდნენ, ყოვლადღიერ რამ ძალას რომ არ შემოეკრიბა ისინი და არ დაეცვა მარადუამს დაუშლელად?“^[14]

თ. შარაბიძე წიგნში „ქრისტიანული მოტივები ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში“ განიხილავს დ.ბენაშვილის აზრს, რომლის მიხედვითაც „ვაჟასთვის არ არსებობს რაიმე გარეგანი ძალა“ ანუ ღმერთი. კრიტიკოსი იშველიებს მგოსნის ერთ მოთხრობას, სადაც საუბარია იმაზე, რომ სოფლის ნახირი გადათელავს მინდვრის ყვავილებს ეს უკანასკნელნი კი ღმერთის ნაცვლად დედამიწას სთხოვენ სიცოცხლის აღდგენას. თ. შარაბიძე შენიშნავს, რომ „ყვავილები მიმართავენ დედამიწას, როგორც დედასა და მშობელს, რაც სრულიად არ გულისხმობს ღმერთის უგულვებელყოფას.“^[15] კრიტიკოსს იმ შემთხვევაში აქვს უფლება მწერალს რაიმე სახის მსოფლმხედველობა მიაწეროს თუ იგი ეყრდნობა მისი მთელი შემოქმედების ანალიზს. რაც შეეხება ერთი კონკრეტული მხატვრული ნაწარმოებიდან მსგავსი დასკვნის გაკეთებას არამართებულია მითუმეტეს, რომ ვაჟას უამრავი ნაწარმოები ამის საწინააღმდეგოდ მეტყველებს.

მაგალითად „მთების სიზმარი“, „უოლი“, „მთის წყარო“, „მტრედები“, „ვერხვი“, „ხმელი წიფელი“, „ფესვები“, „კურდღელი“ და ვინ მოსთვლის კიდევ რამდენი. ვაჟას ნაწარმოებები ადასტურებს ღმრთის მიერ და ურთიერთშორის ბუნებაში ჩადებულ მართვის მექანიზმზე. ეს მსოფლგანცდა საოცარი მხატვრული ოსტატობით ვაჟამ გადმოგვცა კიდევ ერთ ლექსში:

„მთა და მთვარე“, სადაც მოცემულია სასოწარკვეთილი მთვარის სცენა რომელსაც მობეზრდა წყვილიდან ბრძოლა, კლდე-ღრეზე ცხვირ-პირის მტვრევა და ნატრობს რომ ჰყავდეს ისეთი ვინმე, ვინც გულში ლახვარს ჩასცემდა. თუმცა ამ დროს გამოჩნდება მთა და იგი გამომაფხიზლებელ ლახვარს ჩასცემს არა მთვარეს, არამედ მის არაჯანსაღ მდგომარეობასა და განწყობას:

„მთვარევე, ნუ იტყვი მაგასა,
მთვარევე, ნუ ჰკარგავ რჯულსაო,
წესს რადა ჰმტყუნობ თავისას,
ეშმაკს რად აძლევ სულსაო?
ყველა ვერე ვართ შობილნი
ერთი-მეორის მსახურად;
ერთურთს ვშველთ, ერთურთსა ვსწყალობთ
პირნათლად, ჩამოხატულად.“^[16]

ვაჟას ერთ ულამაზეს ლექსში „სოფლისა წესი ასეა“ მკაფიოდ არის გამომზეურებული, თუ როგორ მართავს სიყვარულის ენერგია ბუნებას და მთელ სამყაროს:

„დავიხოცებით, სიყვარულს
საკუთარს, ნადებს გულადა,
გკარგავთ პირადად და ვფიქრობთ
საქვეყნოდ დაკარგულადა.
მკედარნი ვეკარგვით სიყვარულს,
ის ისევ რჩება ცხოვლადა,
დაფრინავს, როგორც ფარვანა,
საამო, კარგი ყოვლადა,
გულის ძგერა აქვს სამეფოდ,
ვნებათ ღელვა ჰყავს მშობლადა.
ცოცხლებს უძგერებს კვლავ გულსა,
შიგ ია-ვარდის მრგველია,
იმისგან ჰყვირის ირემი,
მისით დაფრინავს შეველია;
მისგანა გალობს ბუღბუღი,

მისგნითვე მწვანობს ველია,
იმისგან ხარობს ბუნება –
უკანასკნელი მწერია...
ზღვაში იღუპვის ჭაბუკი,
თავის სატრფოსთვის ხელია.
დიდება ქვეყნის შემომქმედს,
რა კარგად დაუწერია!..“^[17]

მგოსანი ამ სტროფებში თითქოს პედანტური სიზუსტით გამოსახავს ბუნებაში სიყვარულის განფენილობის სხვადასხვა დონეებს, რომელიც უკანასკნელ მწერამდეც მიდის, ერთი სიტყვით სამყაროს ყოველი არსი ამ დიადი გრძნობით არის გაჯერებული და გაუღნითილი. მისი ონტოლოგიური მექანიზმი ამ ენერგიით იმუხტება და იმართება.

მთხრობაში „კოდალა“ ღრუბელს როგორც მამას შვილები ისე უყვარს ბუნება და არემარეს ოჯახად მიიჩნევს. უკანასკნელი ბუზსაც თავის გულმკერდით აღზრდილად თვლის. მგელს მახინჯ შვილს უწოდებს, მაგრამ მაინც უყვარს. თითოეული გადატეხილი ლერწამი სტივია და ტირის. კოდალა მთელ ტყეს ყველა ფრინველსა და ცხოველს აბრაზებს, რის გამო ქორი დასასჯელათაც გამოუდგება, მაგრამ ტყე ტირის ამ ყველაფრის გამო.

ვაჟას ბუნება ღმერთთან დამაახლოვებელ ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებად მიაჩნია. მან ეს შეხედულება გაგვიმჟღავნა ლექსში „მთას ვიყავ“:

„მთას ვიყავ, მწვერვალზე ვიდეგ,
თვალწინ მეფინა ქვეყანა,
გულზე მესვენა მზე-მთვარე,
ვლაპარაკობდი ღმერთთანა.“^[18]

ბუნების მეშვეობით ღვთის შეცნობა და მასთან დაახლოვება ქრისტიანობის წიაღისთვის სრულიად არ გახლავთ უცხო, მაგალითად ცნობილია, რომ წმ. ბარბარე სწორედ ბუნებაზე დაკვირვებამ მიიყვანა ჭეშმარიტი ღმერთის შეცნობამდე.

წმიდა მამები და მეცნიერები ბუნებას გადაშლილ წიგნად მიიჩნევენ, რომელშიც ღვთის არსებობა და სიდიადე უნდა ამოვიკითხოთ.

მ. ვ. ლომონოსოვი ამბობდა: „შემოქმედმა ადამიანთა მოდემას ორი წიგნი მიანიჭა. ერთში თავისი სიდიადე აჩვენა; მეორეში - თავისი ნება გაუმჟღავნა. პირველი წიგნი-ეს არის ხილული ქვეყანა, რომელიც უფალმა იმისათვის შექმნა, რომ

ადამიანს, შეხედავდა რა ამ უზარმაზარ, მშვენიერ და გამართულ შენობას, მისთვის მინიჭებული შემეცნების უნარის წყალობით, ეღიარებინა ღვთის ყოვლადღმკვირება. მეორე წიგნი - წმინდა წერილია. მასში შემომქმედი გვაკურთხებს სულის ცხონებისაკენ. წინასწარმეტყველთა და მოციქულთა ამ ღვთივსულიერ წიგნებში განმმარტებლები არიან ეკლესიის დიდი მოძღვრები. ხოლო პირველად ნახსენები წიგნის განმმარტებლები, რომელშიც მოცემულია ხილული სამყაროს აგებულება, არიან ფიზიკოსები, მათემატიკოსები, ასტრონომები და ბუნებაში გამოვლენილ სხვა ღვთიურ მოქმედებათა ამხსნელები.“ [19]

გალილეო გალილეი აცხადებდა: „ბუნებრივ მოვლენებში (მოქმედებებში) ჩვენ ვხედავთ უფალ ღმერთს და იგი ამ დროს ისეთივე აღმაფრთოვანებულია, როგორც ღვთიურ წერილში.“[20]

სამყაროს ჭვრეტა მისი სიღრმისეული შესწავლა და დაკვირვება ღვთის აღიარებისა და დიდების სურვილს ბადებს. ქრისტიანულ ლიტერატურაში უხვად არსებობს მსგავსი მაგალითები როდესაც ბუნების მოვლენებზე ცხოველთა, ფრინველთა, მწერთა და სხვ. დაკვირვების შედეგად ადამიანი მიდის ღვთის არსებობის აღიარებამდე, ჩნდება სურვილი მისი დიდებისა. „ეს საკმაოდ აპრობირებული მეთოდია და ამიტომაც მსგავს ისტორიებს უხვად ვხვდებით სხვადასხვა წმინდანთა ცხოვრებებში, წიგნში „ჩვენთან არს ღმერთი“ და ა. შ.

ანალოგიური მეთოდი აქვს გამოყენებული ვაჟას თავის მოთხრობაში „პატარა მწყემსის ფიქრები“, პაპა და შვილიშვილი ბუნებაში იმყოფებიან სადაც ბავშვი შენიშნავს ორბის უცნაურ მოქმედებას, რომელსაც კლანჭებში ძვალი ჰქონდა მოქცეული ხან ძირს დაანარცხებდა, ხან კი ჩამოფრინდებოდა ისევე აიტაცებდა მაღლა. მერე ისევე ძირს ჩამოაგდებდა და ასე იმეორებდა რამოდენიმეჯერ. პაპამ ამგვარად განუმარტა შვილიშვილს ორბის ესოდენ უცნაური საქციელი: „ორბმა ვგრე იცისო, - მითხრა იმან: - როცა ძვალს ნისკარტით ვერ გასტეხს, რომ ტვინით ჩაიპოხოს ყელი, რიყეზედ ჩამოაგდებს მაღლით ძვალს, დაამსხვრევს და მერე ტვინს ისე შაექცევაო. დიდება შენთვისა, ღმერთო, ფრინველსაც ამოდენა ჭკუა ჰქონია!..“[21]

ვაჟას მოთხრობის ეს ეპიზოდი ქართულ ლიტერატურაში ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია ბუნებისმეტყველების ღვთისმეტყველებისა.

აქვე შეუძლებელია გვერდი აუაროთ მწერლის კიდევ ერთ მოთხრობას „ერთი უყურეთ ტყესა-და!“, სადაც ავტორი მკვდარი ტყის კვლავ გაცოცხლების მაგალითზე გვინმარტავს მკვდრის აღდგენის მისტიკიას, რომლის შემთხვევებსაც მრავლად ვხვდებით წმ. წერილსა და წმინდანთა ცხოვრებაში; თუმცა სწორად მსგავსი ფაქტები ადამიანთათვის დაუჯერებელი და წარმოუდგენელია. ღვთიურ საიდუმლოთა ეგზეგეზა ბუნების მაგალითებით ქრისტიანული ლიტერატურისათვის როგორც უკვე შევნიშნეთ უცხო არ არის მწერლობაში კი, არსებული მსგავსი განმარტებითი მაგალითები მიუთითებს წმინდა წერილისა და სარწმუნოებისადმი თანადგომის სურვილზე, მათი ერთგვარი განმარტების მცდელობით ადამიანთა ღვთიურ ჭეშმარიტებამდე მიყვანაში.

ტყე ვეებერთელა ფართობზე იყო გადაჭიმული და განთქმული იყო თავისი ნადირ-ფრინველით, მაგრამ ერთხელაც სრულიად გადახმა და გადაშავდა. დაშრა ხეები, წყაროები და ნაკადულები ამიტომაც დარჩა სრულიად მარტო აღარც ცხოველები აღარც ფრინველები და აღარანაირი სულდგმული მას აღარ ეკარებოდა ტყე ტიროდა და ღმერთს ემუდარებოდა ან გაცოცხლებინა ანდა სიცოცხლის სურვილიც დაჰკარგოდა და სრულიად გამქრალიყო. მაგრამ მოხდა საოცრება ერთხელაც ტყე უეცრად აბიბინდა და ისეთი ლამაზი გახდა, რომ სამოთხეს დაემსგავსა:

„ტყეს შრიალი, ბიბინი გაჰქონდა. რაც ხმელობის დროს ძალა აკლდა, ეხლა ერთი ათასად შეევსო. მართლაც ავსილიყო ნადირებით, დანავარდობდენ აუარებელი შგლები, ირმები... ფრინველების ჟივილ-ხივილი ადამიანს აყრუებდა. ხეები, დამშრალი ხეები საამურად მოჩუხჩუხებდენ, დამშრალ წყაროებს ამოეხეთქათ. ტყეს უხაროდა, ღმერთს მადლობას სწირავდა... ერთი ვინმე მორწმუნე შემდგარიყო მადლობზე და ისეთი ხმით გაჰკვივოდა, რომ დედამიწა იძვროდა: „ურწმუნონო, ხომ იხილეთ ძალა უფლისა? ასევე აღადგენს უფალი მკვდარსა, როგორც აღადგინა გამხმარი ტყე. დიდებულ არს სახელი უფლისა!“ ხალხი პირჯვარს იწერდა და ერთხმად გაიძახოდა: მართლაც, ერთი უყურეთ ტყესადა! დიდება შენდა, უფალო!“

და კიდევ:

„სახლში რომ დაბრუნდენ, თვითეულის სახე სიამონების მზით იყო გაბრწყინებული: მოესწრენ მკედრის აღდგენას, დარწმუნდა ყველა, რომ შესაძლო ყოფილა აღდგენა მკედრისა.

– ყველა განგებას ღოცავდა, რომ უსამართლოდ, უბრალოდ არაფრის დამნაშავე ტყე არ დაისაჯა, არ დაიტანჯა სამუდამოდ.

– ყოფილა სიმართლე და დაჯილდოვება ამ სიმართლისა.

აი, რად უხაროდა საერთოდ მთელს ქვეყანას და რისთვის გრძნობდა თავს ბედნიერად.^[22]

როგოც ვხედავთ, ეს მოთხრობა ერთი შეხედვით ფრიად მარტივი და უბრალოა თუმცა სულიერი თვალსაწიერით სრულიად სხვაგვარ სიღრმეებს ვაწყდებით მასში. იგი გვიცხადებს არა მხოლოდ საღმრთო ჭეშმარიტებას, არამედ გვაძლევს მაგალითს განსაცდელის დროს როგორი დამოკიდებულებით უნდა იყოს ადამიანი თავისი მდგომარეობისადმი. ყოველივე ამას კი მოჰყვება ღვთის სასწაული. ბოლო ციტატაში საუბარია იმის შესახებ რომ უფლის სამართალი ქვეყნად არ იკარგება, ეს საკითხიც ერთობ სადავო არის ხოლმე საზოგადოებისთვის; ზოგი ამ ქვეყნად ხედავს სამართალს, ზოგი კი ვერა. თუმცა კარგსაც და ცუდსაც სულიერი ხედვით თუ გავაანალიზებთ მას უდავოდ შევნიშნავთ. ამ მოთხრობაში ასევე საუბარია იმაზე, რომ სოფლის მოსახლეობა იხილავს ქალის ფორმის ყვავილებით მოსილ არსებას, რომელიც ტყეში ჩაეშვება და მას ტყისა და ცხოველთა მფარველ ანგელოზად მიიჩნევენ. რაც რა თქმა უნდა მხატვრული ელემენტია თითქოსდა წარმართული ელფებით, თუმცა მთის მაცხოვრებლებს მსგავსი რამ ფსიქოლოგიური განწყობითაც შეიძლება მოხვენებოდეთ, რადგან მთა ჯერ კიდევ არ არის თავისუფალი მსგავსი წარმოდგენებისაგან. ამდენად ნაწარმოებში წარმართული ელემენტების გამოკრთომა მხოლოდ ხალხის რწმენა-წარმოდგენების გადმოცემაა და არა ავტორისეული ხედვა.

ფშაველ მგოსანს აქვს კიდევ ერთი პატარა მოთხრობა „ჟოლი“, რომლის მეშვეობითაც იგი ამხელს იმ ადამიანებს, რომლებიც ბუნების სხვადასხვა სიკეთეებით სარგებლობენ, მაგრამ ვერ აფასებენ მათ და არ აღიღებენ უფალს ყოველივესთვის, ამასთან არც მაღლიერების გრძნობა გააჩნიათ. ვაჟამ ამ მიზნის მისაღწევად კენკროვანი მცენარე

ჟოლი აამეტყველა და ძალიან მარტივად ელემენტარული სიმართლე ათქმევინა:

„აგერ ჩემი პატრონი მობრძანდება თავის ცოლ-შვილით ბაღის დასათვალიერებლად. გვერდზე წერწეტის ტანისა, ნაზის სახისა ყმაწვილი ქალები მოსდევენ, მოვლენ, დამიწყებენ ხელებით თითხნას, სინჯვას, იტყვიან: „ოჰ, ჟოლას კარგად მოუსხავ, მაგრამ არ დამწიფებულაო“. დამწიფდება ჩემი ნაყოფი და უმადურად სჭამენ, ერთხელ რა არის, ერთხელაც არ ამოსცდებათ პირიდან სიტყვა, რომ ჩემი გამჩენი აღიღონ, იმასაც მაღლობა შესწირონ. დიად, გამჩენი აღიღონ, რომელმაც თვით ისინი და ჩვენ ყველა – სულიერი და უსულო, გაგვაჩინა და ყველას მშობლიურის სიყვარულით გვივლის და გვგადააოხრებს.“^[23]

მწერალი ამ შემთხვევაშიც ზედმიწევნით გადმოსცემს სათქმელს, იგი ბუნების უმცირესი ნაყოფით შთაგვაგონებს მაღლიერების განცდას კეთილსინდისიერ დამოკიდებულებას, ყოველი დიდი თუ პატარა მოვლენისადმი. მაგალითად ისეთი მოვლენისადმიც კი, როგორცაა ჟოლის კრეფა და რომელიც შესაძლოა რამოდენიმე წუთის შემდეგ აღარც გვახსოვდეს.

რათქმაუნდა ეს არ გახლავთ კონფუციუსეული რიტუალამდე აყვანილი პედანტიზმი, უბრალოდ ეს არის სწორი ხედვისა და დამოკიდებულების ჩამოყალიბების მცდელობა, ღმერთის ადამიანის ბუნების და ზოგადად ყველაფრისადმი. ის ვინც მცირედზე უმადურია, დიდზეც ვერ იქნება მაღლიერი.

აღნიშნული თემა წმ. წერილისა და ქრისტიანობისათვის ერთ-ერთი კარდინალური პრობლემაა ზოგადსაკაცობრიო საკითხებთან მიმართებაში. ადამსა და ევას, რომ ჰქონოდათ მაღლიერების გრძნობა არ მოხდებოდა ცოდვით დაცემა. როდესაც მაცხოვარმა იუდა საიდუმლო სერობაზე პირველად აზიარა მაღლიერების გრძნობა რომ ჰქონოდა არ დაეცემოდა.

არც ერთი ტალანტის მქონე და ათიდან ცხრა კეთროვანი განაწყენდებდნენ უფაღს, მაღლიერება რომ ჰქონოდათ. ამასთან მრავალი დიდი კატაკლიზმა და უბედურება არ მოხდებოდა დედამიწის ზურგზე, ეს გრძნობა ძალუმად რომ ყოფილიყო დამკვიდრებული ადამიანთა გულებში. მაღლიერება მაღლთან არის კავშირში და ამდენად მრავალი სიკეთის დასაბამი და განმსახვრელია.

მსგავსი ზნეობრივი თემები მგოსნის შემოქმედებით მდგელოზე ლამაზ-ლამაზი ყვავილებივით უხვად არის მიმობნეული. რომელთაგან ერთ-ერთს შევეხებით. ამ

მოთხრობას ჰქვია „ვერხვი“, სადაც საუბარია მის აუტანელ მარტოობაზე. იგი დგას კენტად ერთ ყველასგან განცალკევებულ გორაზე და დასტირის თავის გამოუსადეგარ უმადლო ცხოვრებას თითქოს უმადურია ღმერთის ასე უაზროდ, რომ გადის მისი ცხოვრება. იგი შენატრის ტყეს ვერხვის ხეების ჯარს, მაგრამ ხმას ერთმანეთს ვერ აწვდიან, იშვიათად არწივი მოინახულებდა მის ტოტებს და მცირე ხნით ყვაილები ხარობდნენ მის ჩრდილ ქვეშ, ზოგჯერ მწყემსებიც თავისი ცხვარ-ძროხით ისვენებდნენ მის ძირას, მაგრამ იგი მარტოობის სევდით სასოწარკვეთილი მაინც უფუნქციოდ გრძნობდა თავს.

„მას შემდეგ, რაც გაჩნდა და გაიზარდა, ვერხვი ხეს აღარ დაჰლაპარაკებია, მხოლოდ თავისთავს ელაპარაკებოდა, ესაუბრებოდა; აგრეთვე ღმერთს ემდუროდა: „ეჰ, შე დალოცვილო ღმერთო, თუ გამაჩინე, კიდევ დამარჩენდიო!“ ამას იტყოდა ხშირად: „რასა ჰგავს ჩემი უმადლო სიცოცხლე, რას ვაკეთებ ამ ფრიალო მთაზე მარტოდმარტო? თუ ვერაფერს გავიღონებ, ვერავის რას გავაღონებ, ვერავის გავახარებ და თვითონაც ვერ გავიხარებ, ეს ხომ მკვდარი სიცოცხლეა?“ [24]

ვერხვი იმის მომსწრეც გახდა, შორს ტყეში მისი ძმების გუნდი რომ იდგა ზვავმა გადათელა, მაგრამ მაინც მათ გვერდით ყოფნას შენატრიდა. საბოლოოდ ერთ შემოდგომას როდესაც ნაადრევი თოვლი მოვიდა, მწყემსები ყინვის გამო იძულებულნი გახდნენ ვერხვი მოეჭრათ და დიდი კოცონი დაენთოთ. მოთხრობის ბოლოს ავტორი აღნიშნავს, რომ ვერხვს ეღირსა მადლის გაკეთება, მაგრამ ამას იგი კვლავ გრძნობდაო.

ეს პატარა მოთხრობა, თავისი ონტოლოგიით სიმბოლურ-ალეგორიული სიღრმეებისკენ გვიკვდავს გზას. არც ბუნებაში და არც ადამიანთა ცხოვრებაში არაფერი იბადება აზრისსა და დანიშნულების გარეშე. რადგან ყოველივეს შემოქმედმა განსაკუთრებული სიბრძნით და წესრიგით დაბადა მთელი სამყარო. არცერთ სულიერი თუ უსულო ქმნილება მათ შორის ყველაზე უკანასკნელი ქვიშის მარცვალისკი არ შექმნილა შემთხვევით, თავისი დანიშნულების გარეშე. მოთხრობაშიც კარგად სჩანს, რომ ვერხვი მისმა დამბადებელმა გორაზე რომ ამოზარდა და არა ტყეში სხვა ვერხვებთან, ამით მას სიცოცხლე გაუხანრძლივდა, რადგან ტყის ვერხვებს ზვავმა მოუღო ბოლო. გარდა ამისა მას ზოგჯერ თავს აფარებდა არწივი, ყვაილები და ყველაზე

ხშირად მწყემსები თავიანთი ფარებით. ასე, რომ იგი სიცოცხლეშივე ასრულებდა თავის მისიას, როგორც ბუნებისადმი, ასევე კაცთამოდგმის წინაშეც. თუმცა იგი ამას ვერ აფასებდა. ვერხვს არანაკლები სიქველე ჰქონდა და ადამიანებისთვის სიცოცხლის დათმობაც მოუწია ტყისგან განსხვავებით. მართალია შესაძლოა საბოლოოდ ტყესაც იგივე ბედი გაეზიარებინა, მაგრამ ეს სათუთა, მარტოხელა ვერხვს კი წილად ხვდა ყველაზე დიდი მისია სიცოცხლეშიც და მის შემდგომაც, ყოფილიყო ადამიანთა განსაკუთრებულ სამსახურში; რაც ყველაზე უმთავრესი დანიშნულება არის ბუნებისა. ჩვენ ამ საკითხს დასაწყისში მცირედად შევგებთ და ქვემოთ კიდევ უფრო ფართოდ გავაანალიზებთ. ეს მოთხრობა კი ემსახურება ბუნების ყოველი არსის მათ შორის საკუთარი არსებობის დაფასებასა და გააზრებას. გვასწავლის საზოგადოებრივ აზროვნებას და განგვაწყობს დეპრესიის, სასოწარკვეთილებისა და სუიციდის საწინააღმდეგოდ.

ბუნების მოვლენათა ერთობ საინტერესო ინტერპრეტაციას გვთავაზობს ვაჟა თავის წერილებში:

„რას მომაგონებს მოღრუბლული, გაშავებული ცა, რომელიღამაც ელვა გამოვარდება, მოდის წვიმა, ხან სეტყვა, ხშირად მეხიც ჩამოვარდება და კაცს ზიანს აძლევს; ცხოველები თრთიან, მცენარეთაც კანკალი აიტანს, ბუნება გამტკნარებული, სულგანაბულია? ეს მოვლენა მომაგონებს გამბედავს, სიმართლის მოყვარულს კაცს, რომელიც მართალს მესხავით თავს დასცემს ხოლმე; ის ბევრს აწყენინებს, მაგრამ მისი სიტყვა კაცობრიობის წყლულს მალამოდ დაედება, მისი სიტყვა გააღვიძებს კაცობრიობის გულს, როგორც წვიმა გამხმარ დედა-მიწას.“^[25]

თუ კიდევ რას აგონებს ვაჟას ბუნების ზოგიერთი მოვლენა, ამის შესახებ იგი საუბრობს თავის ერთ მოთხრობაში „კოდალა“: „არ ვიცი, გივლიათ თუ არა დიდს, უღრანს ტყეში? შორიდან ხომ დაგინახავთ შავად დაბურული ღრუბელი, დაფიქრებული? აბა, კარგად დააკვირდით. . . რას მოგაგონებთ იგი? თქვენნი არ ვიცი მკითხველო, და მე კი მეტისმეტად დაღონებულს, დადარდიანებულ ადამიანს ვამსგავსებ, რომელიც ისეთ ყოფაშია ჩავარდნილი, რომ მუდამ წამს რაღაც საშიშროებას, მტრის თავდასხმას მოელის, მაგრამ დგას შეუპოვრად, გულმაგრად და ადგილიდან ფეხს არ იცვლის. . . თითქოს კიდევ ლოცულობს, ღმერთს მფარველობას სთხოვს. . .“^[26] „ნუთუ ია ბუნქებით და ეკლებით დაჩაგრული არ

მოგვაგონებს დაჩაგრულ სიმართლეს? ეს მცენარე კაცთაგანს არავის დაურგავ, არც მოურწყავ, და ისე არ მოუყვანია: მას ბუნება ზრდის, იგია მხოლოდ მისი მშობელი დედა.“^[27]

ამ წერილში მწერლის მიერ წარმოდგენილი ასოციაციები ბუნების ზნეობრივ და აღმზრდელი ფუნქციას გვიმდგენენ. რომლის წიაღშიც მიმდინარე პროცესები ზოგჯერ სამაგალითოა, ზოგჯერ კი დამაფიქრებელი და მამხილებელი, ბუნება ერთგვარი ხელთ-უქმნელი მხატვრული ფილმი თუ ნაწარმოებია, რომლის შემეცნებაც გვაძლევს ორიენტაციას სიკეთესა და სიბოროტეს, სიყვარულსა და სიძულვილს, თეთრსა და შავს შორის. მაშასადამე სამყაროში ერთდროულად ვითარდება რა როგორც კეთილი, ასევე ნეგატიური მოვლენები, ისინი ჩვენ ცხოვრებაში გასათვალისწინებელ და დამაფიქრებელ დვითური განგებულებით დაშვებულ მაგალითებს წარმოადგენენ.

ვაჟა თავის ერთ-ერთ წერილში აღნიშნავს: „კარგს რასაც ვხედავთ ბუნებაში ყოფილა თავისთვის უსარგებლო ხოლო სხვისთვის სასარგებლო, სახეირო. მაშასადამე თვით ბუნება გვაძლევს საზომს სიკარგისას და უარვისობისას და ჩვენ კაცთა არ გვესმის თუნდაც, რომ გვესმოდეს მაინც ყურადღებით არ ვეპყრობით ამ ბუნების კანონს მის განაჩენს.“^[28]

და კიდევ:

„არ შეიძლება კაცთა ცხოვრებაში ისეთი რამ მოგვლენა დავასახელოთ, რომ მისი მსგავსი თვით ბუნებაშიც არ მოიპოვებოდეს. ბუნებაში ვხედავთ ძლიერების წარმომადგენელთ: ღომს, ვეფხვს, არწივს. ჩვენს საზოგადოებაშიაც არიან ისინი, მხოლოდ აღმოჩენა უნდა. ღომის სურათი ხომ გვიყვარს და არანაკლებ მაზე ღომკაცისა მოგვწონ... აგრეთვე არწივის და ვეფხვის მსგავსი ადამიანი. მოგვწონ ესენი, თუმც კეთილს ძაღან ცოტას წარმოადგენენ თავის ვინაობით და მხოლოდ იმით მოგვწონ, რომ გამომხატველნია პირადის ძლიერებისა. როგორც კაცთა საზოგადოება გვაძლევს მარტოოდენ მავნებელს ადამიანს, -წვერს, ეგრეთვე ჩვენი ბუნება-სხვადასხვა გესლიან ქვეწარმავალთ, რომელნიც ჩვენ გვეზიზღება.“^[29]

წმინდა წერილში ძველსა თუ ახალ აღთქმაში ასევე წმინდანთა ცხოვრებებში უამრავი შედარებები და ბუნების სახისმეტყველებითი ნიმუშები მოგვეპოვება.

რომელთა შორისაც ასევე მრავლად არის ბუნების დამორჩილების და მასზე მეუფების ფაქტები. წმ. სახარება გვაუწყებს ერთ შემთხვევას – როდესაც მაცხოვარს მოშივდება, იგი მივა ლედვის ხესთან, მაგრამ მასზე ნაყოფს ვერ პოვებს; რის გამოც დაწყევლის ხეს და იგი მყისიერად გახმება ეს ეპიზოდი სიმბოლურად გვეზრახება იმ ადამიანთა მდგომარეობასა და მომავალზე, რომელთაც არ იზრუნეს იმაზე, რომ გამოეღოთ სულიერი ნაყოფი.

სახარებისეულ აქ მოხმობილ ეპიზოდში საუბარია რწმენის ძალაზე და მისი ხელმწიფების უნარზე მთელ სამყაროზე, მღოვრის მარცვლის ოდენა რწმენასაც კი ძალუძს ბუნების ყოველი ძალნი ადამიანის ნების ქვემდებარედ აქციოს და კვლავ აღადგინოს მისი მეუფება სამყაროზე, უფრო მეტიც, საჭიროების შემთხვევაში წმინდანებს ხელეწიფებათ ბუნებაზე არა ბუნებრივი ზემოქმედება. ამ თემაში ზოგიერთ მსგავს ფაქტს ზოგადად უკვე შეცხვით, ახლა მოვუხმობთ ერთ ამონარიდს წმ. შიო მღვიმელის ცხოვრებიდან. „წმიდა შიო მრავალ სასწაულს იქმნდა. ერთხელ მონასტრის სახედრებს მგელი შემოეჩვია და ბევრი დაგლიჯა. როცა ეს ამბავი წმიდა შიომ გაიგო, ილოცა და უფლისაგან ითხოვა, ეს მგელი სახედრების მწყემსად ქცეულიყო; ასეც მოხდა – ამის შემდეგ ერთგულად მწყემსავდა სახედრებს.“^[30]

ამასთან მაცხოვარი ბუნების სახის-მეტყველების მოშველიებით გვიჩვენებს, რომ ბუნების ყოველი არსის ცხოველსმყოფელობას ღმერთი განაგებს, ადამიანი კი ყველაზე აღმატებული და განსხვავებული არსებაა მთელს ქმნილებათა შორის. ამდენად მას არა აქვს საფუძველი, რომ ეჭვი შეიტანოს ღვთის მიერ მისდამი მზრუნველობაში. უმთავრესია სულიერებისთვის დწვა დანარჩენი კი ღვთით მოგვარებადია.

„მიძხედენით მფრინველთა ცისათა, რამეთუ არა სთესვენ, არცა მკიან, არცა შეიკრებენ საუნჯეთა, და მამაი თქუენი ზეცათაი ზრდის მათ. არა-მე უფროის თქუენ უმჯობეს ხართა მფრინველთა? ანუ ვინ-მე თქუენგანი ზრუნვიდეს და შეუძლოს შეძინებად ჰასაკსა თუისსა წყრთა ერთ? და სამოსლისათუის რაისა ჰზრუნავთ? განიცადენით შრომანნი ველისანი, ვითარ-იგი აღორძნდის! არა შურებინ, არცა სთავნ. ხოლო გეტყვი თქუენ, რამეთუ არცადა სოლომონ ყოველსა მას დიდებასა მისსა შეიმოსა, ვითარცა ერთი ამათგანი. უკუეთუ თივაი იგი ველისაი, რომელი დღესა არს და ხუალე თორნესა

შთაგზნის, ღმერთმან ესრეთ შემოსის, არა-მე უფროის თქუნდა, მცირედ მორწმუნენო! [31]

სახარებისეული სწავლების კვალობაზე სამყაროს გლობალური კუთხით აღქმა და გააზრება ფრიად საკრალური პროცესი გახლავთ და ამდენად ადამიანსაც მართებს განსაკუთრებული პატივით და სიფრთხილით მოპყრობა ღვთის ქმნილებათა ყოველი არსისადმი.

„ხოლო მე გეტყუი თქუნ არა ფუცად ყოვლადვე ნუცა ცასა, რამეთუ საყდარი არს ღმრთისაი ნუცა ქუეყანასა, რამეთუ კუარცხლბეკი არს ფერხთა მისთაი ნუცა იერუსალემსა, რამეთუ ქალაქი არს მეუფისა დიდისაი.“ [32]

ლიტერატურა

Reference:

1. manana xidaSeli wignSi: “samyaros suraTi arqaul saqarTveloSi” gamomcemloba nekeri 2001 w. gv. 17
2. leqsSi „nugeSi mgosnisa” 1894 weli, vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad; t.I gv.181
3. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“ tomiI; gv.97
4. „Rame mTaSi“, vaJa-fSavelas Txzuleba sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t. I, gv. 93
5. „Cveni sofeli“ vaJa-fSavelas Txzuleba sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t. V, gv.76
6. maTe Tavi-27, mux. 45, 51
7. „varskvlavi“ vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t. I gv.42
8. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, tomad t. II gv.386
9. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.V gv.80
10. „poema „sixxlis Zieba“ vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t. III gv.308
11. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.I gv.119
12. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, tomi meoTxe, gv.40
13. vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.I.gv.92

- ^{14.} „wm. ioane damaskeli marTmadidebluri sarwmunoebis zedmiwevniTi gadmocema“ Tbilisis sasuliero akademiis gamomcemloba, Tbilisi 2000w. Tavi mesame „dasabuTeba, rom aris RmerTi“ gv. 323
- ^{15.} T.SarabiZe „qristianuli motivebi vaJa-fSavelas SemoqmedebaSi“, Tbilisi 2005 . gv.21
- ^{16.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.I, gv.115
- ^{17.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t. I gv.202-203
- ^{18.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.I gv. 94
- ^{19.-20.} [„gamoCenili mecnierebi religiis Sesaxeb“ mecniereba da religia; www.orthodoxy.ge 19.05.12
- ^{20.} iqve
- ^{21.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.V gv. 34
- ^{22.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.VI gv.198-199
- ^{23.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.VI gv.47-48.
- ^{24.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.VI gv.40
- ^{25.} werili„qveyanazed ra movlena ras momagonebs“ vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, 1886 weli t.X gv. 89
- ^{26.} vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.VI gv. 98.
- ^{27.} werili „sad aris poezia“, vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, tomi IX gv.394
- ^{28.} werili „yoveldRiuri fiqrebi“vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, t.IX gv. 189
- ^{29.} werili „sad aris poezia“, vaJa-fSavelas TxzulebaTa sruli krebuli aT tomad, Tbilisi 1964, gamomcemloba „sabWoTa saqarTvelo“, tomi IX gv.394-395
- ^{30.} wmidanTa cxovreba, tomi II, Tbilisi, 2001 www.orthodoxy.ge 3.06.12
- ^{31.} maTe 6,26-30
- ^{32.} maTe 5,34-35

Lasha Tsaishvili
Vazha-Pshavela and Nature

Summary

The letter discusses the worldview regarded with the nature of the greatest poet Vazha-Pshavela, which is not only Christian, but it is also theological. In this theme it is widely portrayed vile-kind of the nature seen by the writer, according to which each event of the world is analyzed through the prism of spiritual perspective. On the one hand, the writer does not understand a lot of problems which hampers the people during the existence, however, everything is acceptable for him, so because God conducted its purpose in this way. That is why in his creation the nature calls the people for glory and grace of God.

Keywords: Vazha-Pshavela, nature

Reviewer: Metropolitan Anania Japaridze, Georgian Technical University

ლაშა ცაიშვილი
ვაჟა შაველა და ბუნება

Резюме

В данном письме речь идет о великом грузинском поэте важа пшавела о его отношении и мировоззрении связанной с восприятием природы который является носителем не только христианских ценностей но и обладает божественным предназначением для людей.

В теме широко раскрыто увиденное писателем положительные и отрицательные стороны красоты природы благодаря чему все явления вселенной рассмотрены в душевной призме с одной стороны писателю не понятны многие проблемы которые встречаются на всем протяжении существования человечества однако для него все приемлемо потому что создатель так определил его судьбу именно поэтому в его творчестве природа призывает людей к благодарению господа и жить во славе Его.

Ключевые слова: Важа Пшавела, природа

Рецензент: митрополит Анания Джапаридзе, Грузинский технический университет.

ციცინო ბუკია მედიის მოვალეობა და პრიორიტეტები

ჟურნალისტური მოღვაწეობა, პირველ რიგში, ადამიანთა ფართო მასების ინფორმირებულობას ემსახურება. ის შემოქმედებითი საქმიანობაა. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების საქმიანობა ფუნქციებისა და პრინციპების საფუძველსა და სისტემაზე დაყრდნობით, წარმოადგენს თავისუფალ მოღვაწეობას. აუდიტორიას აქვს უფლება იცოდეს სიმართლე და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ვალდებულებას სწორედ ამ ფუნქციის შესრულება წარმოადგენს.

„ჟურნალისტიკა ორგანულად არის დაკავშირებული ორ უმნიშვნელოვანეს ფილოსოფიურ კატეგორიასთან. ესაა: თავისუფლება და ჭეშმარიტება. იგი ყოველდღიური ფაქტებისა და მოვლენების აღწერა-გავრცელებით საზოგადოების მიერ მათი გაცნობიერების ამოცანებს ემსახურება. ამ გაგებით არის იგი ფილოსოფიური მოღვაწეობა. ჟურნალისტს უნდა გააჩნდეს მკვეთრად ჩამოყალიბებული პროფესიული მსოფლმხედველობა, რომელიც მის მოღვაწეობას საზოგადოების განვითარების ინტერესების შესაბამისად წარმართავს“[1].

ჟურნალისტიკა საზოგადოების განვითარების კვალბაზე ყალიბდებოდა, შესაბამისად, ცდილობდა მისი მოთხოვნებისთვის ეპასუხა, თუმცა დროთა განმავლობაში, ცვლილებებმა და შესაძლებლობებმა ფართო მასების არა მარტო ინფორმირება, არამედ კონტროლიც შესაძლებელი გახადა. ამან კი მედიას გარკვეული დაღი დაასვა. რამდენადაც საზოგადოებაზე შემოქმედების უდიდესი მექანიზმის ფლობის პირობებში, ჟურნალისტი ვალდებულია გააცნობიეროს უდიდესი პასუხისმგებლობა, რაც უპირობოდ ეკისრება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მედიის საქმიანობამ საზოგადოებას შესაძლოა, სარგებლის ნაცვლად, ზიანი მოუტანოს.

„კაცობრიობის განვითარების უკეთეს და უმეტეს პერიოდებში მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებანი (მსკ) ემსახურებოდნენ ადამიანებს, როგორც მასობრივი თანხმობის, შეკავშირებისა და გაერთიანების საშუალებანი. სოციალ-პოლიტიკური კატაკლიზმებით დამძიმებულ, ბოროტარ ეპოქებს კი პირუკუ, ახასიათებს მსკ-ი დეჰუმანიზაცია: შესაძლებელი ხდება მისი საზოგადოების ინტერესების საზიანოდ გამოყენება“[2].

„ერთი მხრივ, სახიფათოა დემოკრატიისთვის არსებითი უფლება – ჭეშმარიტი თავისუფლება მიანიჭო ამისთვის შეუმზადებელ საზოგადოებას. მეორე მხრივ, თავისუფლების წინასწარი შეზღუდვა და ფარული პროპაგანდის საშუალებით მასეზე ზემოქმედება გზას უკეტავს ქვეყანაში დემოკრატიის ბუნებრივად ჩამოყალიბებასა და განვითარებას“ [3].

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ჟურნალისტიკა მუდმივად ოქროს შუალედის ძიებაში უნდა იყოს და ფართო მასების ინტერესებს ზნეობრივად და სამათლიანად ემსახუროს. ამ საჭიროებიდან იღებს სათავეს აქსიომა: „ჟურნალისტიკის უმთავრესი პრინციპია – „არ ავნო!“ ასევე – „დსარების საიდუმლოს“ დაცვა, ისევე, როგორც ეკლესიაში“ [4].

როგორც რევაზ სურგულაძე თავის ნაშრომში „ჟურნალისტიკამცოდნეობის საფუძვლები“ აცხადებს: „ჟურნალისტიკა არ არის მხოლოდ ინფორმაციის უბრალო გავრცელების საშუალება, იგი არც მხოლოდ დასვენება-გართობის საშუალებაა. მით უფრო, იგი არ შეიძლება ჩვეულებრივ კომერციულ წამოწყებად მივიჩნიოთ. ჟურნალისტიკა, თუნდაც ინფორმაციის გავრცელებით ან ადამიანთა გართობით საზოგადოებას მართავს, გარკვეული გზით მიყავს იგი. ამით ჟურნალისტიკას კაცობრიობის წინაშე უზარმაზარი მოვალეობა აკისრია და მისი პასუხისმგებლობა დღითიდღე მატულობს, ვინაიდან ინფორმაციის მოცულობის მუდმივ ზრდასთან ერთად, კატასტროფულად მცირდება ადამიანის ჰარმონიული განვითარებისათვის აუცილებელი მიზანსწრაფული ინფორმაციის მოპოვების ალბათობა [5]“.

„ოქროს შუალედის“ მოსაძებნად, პირველ რიგში, აუცილებელია ზუსტად განისაზღვროს მედიის ფუნქციები, ამასთანავე, ყოველმა ჟურნალისტმა საქმიანობის ნებისმიერ ეტაპზე ზნეობრივად გამართლებული ნაბიჯი გადაადგას. მედიის ფრანგი მკვლევარი, კლოდ-ჟან ბერტრანი მასმედიის ექვს ფუნქციას გამოყოფს:

1. მეთვალყურეობა (მედიის ფუნქციაა ინფორმაციის მოძიება, გაფილტვრა, გაანალიზება, ინტერპრეტირება და შემდგომ მისი გავრცელება ყველასათვის გასაგებ ენაზე. კერძოდ, მედიამ არჩევნებს შორის დროის ინტერვალში თვალყური უნდა ადევნოს სამი პოლიტიკური სახელისუფლო შტოს (აღმასრულებელი, საკანონმდებლო და სასამართლო) საქმიანობას);

2. საზოგადოებრივი კომუნიკაციის უზრუნველყოფა (მედია წარმოადგენს საჯარო ფორუმს დებატებისთვის);
3. მსოფლიოს ახალი ამბებით უზრუნველყოფა;
4. კულტურის გავრცელება;
5. გართობა;
6. გაყიდვა (მედია რეკლამის გავრცელების მთავარი საშუალებაა).

ამერიკელი პოლიტოლოგები, წიგნის – „ამერიკული დემოკრატიის“ ავტორები (ქენეთ ჯანდა, ჯეფრი მ. ბერი, ჯერი გოლდმენი) კი მიიჩნევენ, რომ „მასობრივი საშუალებების მთავარი ფუნქცია გართობაა. თუმცა, ისინი, ასევე, ასრულებენ პოლიტიკურ ფუნქციებს: გადმოსცემენ ახალ ამბებს, უკეთებენ მათ კომენტარს, გააღწევენ ახდენენ მოქალაქეთა შეხედულებებზე, პოლიტიკურ დღის წესრიგზე და მოსახლეობის პოლიტიკურ სოციალიზაციაზე.“

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სამთავრობო კომუნიკაციაში მასმედია უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს. „აღმასრულებელი ხელისუფლების საზოგადოებასთან ურთიერთობის გერმანულ მოდელში“ ერთ-ერთი ქვეთავი ასეა დასათაურებული – „მართვა თანამედროვე მასმედიის პირობებში“, რაც თავისთავად მიანიშნებს იმაზე, რომ მედია განიხილება არა სამთავრობო კომუნიკაციის კონტექსტში, არამედ პირიქით – სამთავრობო კომუნიკაცია განიხილება მედიის კონტექსტში: „მსოფლიოში მიმდინარე ყველა საჯარო მოვლენა მედიის მიერ მუშავდება, ამიტომ პოლიტიკის მონაწილენი ცდილობენ პოლიტიკური სინამდვილის მედიალურ კონსტრუქციასა და მისი თამაშის წესებს მიესადაგონ.“ აქვე განსაზღვრულია მედიის ფუნქცია საჯარო აზრის ჩამოყალიბებაში: „...მედია პოლიტიკური მონაწილეებისა და კომუნიკაციის სიმბოლურ გარემოს ქმნის: აგებს პოლიტიკურ რეალობას, რომელიც თანაბრად თვალსაჩინოა, როგორც მოქალაქეების, ისე პოლიტიკური მონაწილეებისთვის და ყოველდღიურ კონტაქტს ამყარებს პოლიტიკასთან. პოლიტიკოსები, ბიუროკრატები, ინტერესთა გამომხატველები, ერთმანეთს მედიის საშუალებით სწავლობენ... მედია ადგენს სტანდარტს, რომლის მიხედვითაც მოქალაქეები პოლიტიკურ მონაწილეებს აფასებენ.“

ბიზნესგარემოს მოუწესრიგებლობა და მატერიალური პრობლემები პრესას ხშირად აიძულებს მიმართოს ე.წ. ფარულ რეკლამას, შეკვეთილ სტატიებს; მკითხველის ყურადღების

მისაქცევად, ინფორმაციაში ფაქტებზე მეტად ფიგურირებს „სენსაციურ-სკანდალური“ შეფერილობის კომენტარები; პროფესიული და ეთიკური სტანდარტების დარღვევა ჩვეულებრივი მოვლენაა ბეჭდური გამოცემების უმეტესობისთვის. ყოველივე ეს სარედაქციო დამოუკიდებლობაზე უარყოფითად აისახება და, რაც მთავარია, ამ ვითარებაში პრესა არათუ ემსახურება მოქალაქეს, არამედ არღვევს მისი, როგორც მედიადომინარების უფლებას – მიიღოს სანდო და „ეკოლოგიურად უსაფრთხო“ პროდუქცია [6].

სამწუხაროდ, 21-ე საუკუნეში, ტექნიკური პროგრესისა და საოცარი შესაძლებლობების პირობებში, როცა მედიას თავისი საქმიანობის წარმართვა მაქსიმალური ხარისხის უზრუნველყოფით ძალუძს, საგახეთო, რადიო და ტელემასაღებში უამრავი ლაფსუსის აღმოჩენა შეიძლება. გარდა ამისა, ინფორმაციულ მასალებში, სადაც არ უნდა იგრძნობოდეს ტენდენცია, მსგავსი რამ შეინიშნება, როცა ანალიტიკური გადაცემებისა და გამოცემების სიმცირე ამგვარი აზროვნების მკვეთრად გამოხატულ კრიზისს ქმნის, რაც, ცხადია, მედიის საქმიანობაზე უარყოფითად აისახება.

„მთლიანობაში მედია შეიძლება განვიხილოთ, როგორც წარმოება, საზოგადოებრივი სამსახური და აგრეთვე პოლიტიკური ინსტიტუტი. რეალურად მედიის ყველა სახეობას როდი ახასიათებს ასეთი სამმაგი ბუნება: ერთი მხრივ, თანამედროვე ტექნოლოგიის წყალობით, შესაძლებელია მამაპაპისდროინდელი მედიის დახვეწა. გარდა ამისა, მედიაპროდუქციის ნაწილს არაფერი აქვს საერთო საზოგადოებრივ სამსახურთან, მაგალითად, სუპერმარკეტის ტაბლოიდებს; დაბოლოს, მედიის ბევრი სახეობა, მაგალითად, როგორიცაა: სავაჭრო და პროფესიული მიმოხილვები, პოლიტიკურ ცხოვრებაში არავითარ როლს არ თამაშობენ. და მაინც, მოქალაქის განათლებაზე ორიენტირებული მედია არის ზოგადი ინფორმაციის შემცველი: დღეს მედიას არც ერთი ზემოხსენებული მახასიათებლის იგნორირება არ შეუძლია [7].“

უკვე აღვნიშნეთ, რომ მედიის უმთავრესი ფუნქცია საზოგადოების ინფორმირებაა, თუ სარწმუნოებისა და ობიექტურობის პრინციპი იმთავითვე დაცული იქნება, ყურადღების ცენტრში მასალათა ხარისხი და ჟურნალისტთა პროფესიონალიზმი უნდა მოექცეს. მედიასაშუალებები მოვალენი არიან აუდიტორიას ხარისხიანი მასალა მიაწოდონ,

ანუ მნიშვნელოვანი ფაქტორია არა მარტო ის, რას გადავცემთ ამ არხების საშუალებით, არამედ, როგორ ვაკეთებთ ამას, როგორაა შესრულებული ჟურნალისტის უშუალო სამუშაო – ტექსტი. ამავე დროს, მნიშვნელოვანია ჟურნალისტმა სათქმელს ოპტიმალური, მისთვის ყველაზე სწორი ჟანრი მოარგოს, თუ თემისათვის შესაბამისი ყალიბი სწორად იქნება შერჩეული, დეკორირებულობის თვალსაზრისით, ყველა მოსალოდნელი პრობლემა ადვილად გადაიჭრება.

„ჟურნალისტური არხებით მრავალფეროვანი მასალა გადაიცემა. ეს მასალები რაგვარობის მიხედვით თავდაპირველად ორ ჯგუფად შეიძლება გავყოთ: პუბლიცისტიკად და არაპუბლიცისტიკად. ცნობილია, რომ ისტორიულად სწორედ პუბლიცისტიკა განსაზღვრავს ჟურნალისტის შინაარსს. ბუნებრივია, როდესაც ჟურნალისტისთვის ესაუბრობთ, უპირველეს ყოვლისა, მასში პუბლიცისტიკას (ახალ ამბებს, ინტერვიუს, რეპორტაჟს, სტატიას, ნარკვევს და ა.შ.) ვგულისხმობთ. უმთავრესად, სწორედ პუბლიცისტიკის საშუალებით ხდება სინამდვილის ფაქტების ასახვა (მოღვეილება) და საზოგადოებაზე მიზანსწრაფული ზემოქმედება[8].“

ამავე დროს ჟურნალისტი ვალდებულია აფასებდეს შესაძლო შედეგს, რაც მისმა საქმიანობამ უნდა მოიტანოს, რადგან „ჟურნალისტის ოპტიმალური ფუნქციონირება შეუძლებელია, თუ მან არ იცის, თუ რა შედეგს მიაღწია უკვე გავრცელებული ინფორმაციის საშუალებით და თუ, მის შესაბამისად, საკუთარი საქმიანობის რეგულირება არ მოახდინა[9].“

ასევე მნიშვნელოვანია მედიამ გაითვალისწინოს აუდიტორიის ინტერესები, ყურადღება მიაქციოს ასაკობრივ და სოციალურ მახასიათებლებს, ესაუბროს მასას ამ უკანასკნელისთვის გასაგებ ენაზე, თუმცა, არავითარ შემთხვევაში, მდარე ხარისხის მასალებისა და ასეთივე ლექსიკის ხარჯზე. „რედაქციამ ზუსტად უნდა იცოდეს, ვინ არის მისი მკითხველი, მაყურებელი თუ მსმენელი, რა ესაჭიროება მას და ამ მოთხოვნათა შესაბამისად წარმართოს თავისი პროპაგანდისტული საქმიანობა[10].“

ამავე დროს იმდენად, რამდენადაც თანამედროვე მსოფლიო დემოკრატიული პრინციპების დაცვით ცხოვრებას ამჯობინებს, „დემოკრატიის შენობა, დემოკრატიული იდეალების აღორძინება, ზნეობრივი განწმენდა, დემოკრატიულ მოძრაობათა მოწესრიგება, მოქალაქეთა თანდათანობით

ზიარება სახელმწიფოს მმართველობის საქმიანობასთან, მათი განთავისუფლება ამგვარი მოღვაწეობისათვის გამოუცდელობისაგან და მათი ბრმა ინსტინქტების ჩანაცვლება ჭეშმარიტი ინტერესების ცოდნით; ამასთან ერთად, მმართველობის სისტემის შესაბამისობაში მოყვანა დროსა და ადგილთან, მისი [მმართველობის] მოდიფიცირება გარემოებათა და ადამიანთა მიხედვით – ასეთი გახლავთ ის უმთავრესი მოვალეობანი, რომლებიც ამჟამად ეკისრებათ საზოგადოების მმართველებს. სრულიად ახალ სამყაროს ახალი პოლიტიკური ცოდნა სჭირდება[11].“

ასეთ ვითარებაში კი ჟურნალისტიკა მაყურებლის როლით ვერ შემოიფარგლება, მისი მნიშვნელობა და პასუხისმგებლობა გაცილებით დიდია, რადგან მედიას ხელში მმართველობის ეფექტური ბერკეტები აქვს და საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედება შეუძლია.

პერიოდული ორგანოების უმრავლესობა კერძო პირების ხელშია, ეს ფაქტი სიტუაციას ართულებს, რადგან ხსენებულმა ფაქტორმა შესაძლოა სარედაქციო პოლიტიკა განსაზღვროს და გაზეთის პრიორიტეტებზე იმოქმედოს. ასახოს ის, დრო და სივრცე დაუთმოს მას, გააშუქოს და მკითხველის ყურადღება გაამახვილოს იმ პრობლემაზე, რაც დამფუძნებლის ინტერესებშია და საზოგადოებრივ წინსვლას არ ემსახურება. სწორედ ამიტომაც საჭიროა პრესის მუდმივი მონიტორინგი, მის მიერ განხილულ თემატიკაზე დაკვირვება და კვლევა, ამგვარი ყურადღებით მედიის გაჯანსაღებაზე ზრუნვა და ჟურნალისტიკის ჭეშმარიტი იდეალების დეგრადირების პრევენცია.

ამგვარად, „ჭეშმარიტი ჟურნალისტიკა „მეოთხე ხელისუფლების“ როლს უნდა ასრულებდეს და საზოგადოების აზრის მიუკერძოებელი, პირუთენელი გამომხატველ-დამცველი იყოს [12]“, აუდიტორიამდე სათქმელი მაქსიმალურად დახვეწილი ფორმით მიიტანოს, „სარკის“ ფუნქცია იტვირთოს და საზოგადოებრივი ინტერესების სადარაჯოზე იდგეს.

ასეთ შემთხვევაში, ის თავის სახესაც შეინარჩუნებს და საზოგადოების განვითარებასაც მოემსახურება.

ლიტერატურა

Reference:

1. surgulaZe r., „Jurnalistikamcodneobis safuZvlebi“, Tbilisi, gamomcemloba „nike“, 1996w., gv.11;
2. tyebuCava d., „Jurnalistikamcodneoba momijnave disciplinaTa WrilSi“, Tbilisi, gamomcemloba „universali“, 2009w., gv.7;
3. nadareiSvili m., „media da politikuri imiji“, Tbilisi, gamomcemloba „universali“, 2011w., gv.61;
4. tyebuCava d., „Jurnalistikamcodneoba momijnave disciplinaTa WrilSi“, Tbilisi, gamomcemloba „universali“, 2009w., gv.11
5. surgulaZe r., „Jurnalistikamcodneobis safuZvlebi“, Tbilisi, gamomcemloba „nike“1996w., gv.15;
6. kutubiZe l., „2000-2004 wlebis qarTuli presis ZiriTadi sazogadoebriv-politikuri aspeqtobi“, sadisertacio naSromi akademiuri xarixsis – „Jurnalistikis doqtoris“ _ mosapoveblad, Tbilisi, 2009w., 25 gv.;
7. bertrani klod-Jan., „media eTika da angariSvaldebulebis sistemebi =La Deontologie des Medias: xarixsis kontroli/klod-Jan bertrani; [mTargmn.: manana gigauri; red.: Tamar kinwuraSvili] - Tb.: Tavisuflebis in-ti, 2004w.;
8. surgulaZe r., „Jurnalistikamcodneobis safuZvlebi“, Tbilisi, gamomcemloba „nike“1996w., gv.66-67;
9. surgulaZe r., „Jurnalistikamcodneobis safuZvlebi“, Tbilisi, gamomcemloba „nike“1996w., gv.70;
10. surgulaZe r., „Jurnalistikamcodneobis safuZvlebi“, Tbilisi, gamomcemloba „nike“1996w., gv.78;
11. de tokvili aleqsis, „demokratia amerikaSi, grigol robaqiZis saxelobis universitetis gamomcemloba, Tbilisi,2011w, gv. 19;
12. gemazaSvili z., „sazRvargareTuli mediaTeoriebi, Tbilisi, gamomcemloba „universali“, 2011w., gv.23.

Cicino Bukia

Responsibilities and priorities of Media

Summary

Journalist's activity first of all serves the awareness of wide masses of people. The audience has the right to know the truth and that's therefore the liability of the mass facility information presents just to perform this function. Each of the journalists is obliged to make morally justified step at any stage of his (her) activity.

If the principles of credibility and objectivity would be protected from the right beginning then the quality of the materials and journalist's professionalism should be focused on.

Mass media is obliged to get the audience the high quality material. With the opinion of comprehensibility it is important if a journalist suits the right genre for making optimal speech, if the suitable form would be perfectly chosen then any kind of problem would be easily solved.

Keywords: Journalist's activity, responsibilities, priorities, Mass media

Reviewer: Professor Soso Sigua, Georgian Technical University

Цицино Букна

Обязанности и приоритеты меди

Резюме

Журналистская деятельность, в первую очередь, служит информированию широких масс. Аудитория имеет право знать правду и обязательство средств массовой информации состоит в этом. Каждый журналист обязан, в любом этапе деятельности, делать нравственно оправданные шаги.

Если принцип достоверности и объективности изначально соблюден - в центре внимания должен стоять качество материалов и профессионализм журналиста.

Медиасредства обязаны передавать аудитории качественный материал, в то же время, значительно то, что журналист должен подобрать теме самый оптимальный, правильный жанр. Если соответствующая матрица будет подобрана теме, с точки зрения декодированности, все ожидаемые проблемы решаться легко.

Ключевые слова: Журналистская деятельность, обязанности, приоритеты, медиасредства

Рецензент: Профессор Сосо Сигуа. Грузинский технический университет.

პ რ ა ქ ტ ი კ ა

მარიამ ვარლიაშვილი პოლიტიკური გადაწყვეტილების მასშტაბის მუშაობით რეალიზების ზოგიერთი თავისებურება

ცნობილია, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილება სახელმწიფოს, საზოგადოების არსებობის თავისებურებებზე, ტენდენციებსა და კანონზომიერებებზე დაკვირვებისა და ანალიზის საფუძველზე მიიღება.

აქედან გამომდინარე, იგი შექმნილი ვითარების დარღვევასა და არსებულ სისტემურობაში გარდაქმნის მიზნის შემცველი ცვლილების შეტანას ვარაუდობს. ისიც კარგად არის ცნობილი, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებაზე არანაკლები მნიშვნელობა აქვს ამ გადაწყვეტილების რეალიზების კომუნიკაციური ტექნოლოგიის შერჩევას, რასაც, ტრადიციულად, პოლიტტექნოლოგიას უწოდებენ.

პოლიტტექნოლოგია, ფაქტობრივად, პოლიტიკური გადაწყვეტილების პრაგმატიკაა, ვერბალურად (თანამედროვე დონეზე ვიზუალურადაც) ფორმატირებული კომუნიკაციური მოდელია. ამ მოდელის შექმნა, როგორც წესი, პოლიტიკოსის პრეროგატივა იყო და გარკვეულწილად დღესაც ასეთად რჩება, რადგან პოლიტიკური გადაწყვეტილება, როგორც ადამიანის გონებრივ-ინტელექტუალური მოღვაწეობის შედეგი, სტრუქტურულად მისი რეალიზების ასპექტებსაც შეიცავს, თუნდაც თეორიულად, ჩანაფიქრის დონეზე. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პოლიტიკური გადაწყვეტილების ავტორი და/ან ავტორები აბსოლუტურად იდენტურ მნიშვნელობას ანიჭებენ პოლიტიკური გადაწყვეტილების ორივე მხარეს – გადაწყვეტილების სემანტიკას (შინაარსს) და გადაწყვეტილების პრაგმატიკას (რეალიზების კომუნიკაციურ მოდელს). ამიტომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების სტრუქტურულ-სემანტიკური მოდელი, პოლიტიკური თვალსაზრისის, შეხედულების ორიგინალურობასა და სიახლესთან ერთად, მათი რეალიზების „რეკომინაციებსაც“ შეიცავს. ამ დონეზე, შესაძლოა, ისეთი შთაბეჭდილებაც კი შეიქმნას, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზების პრობლემა მისი პრაგმატიკის (ანუ პოლიტტექნოლოგიური კომუნიკაციური მოდელის) მექანიკურ რეალიზებაზე დაიყვანება და მას აღარაფერი სჭირდება, გარდა ეფექტური გადამცემისა, რომელშიც, უპირველესად, მასობრივ

აუდიტორიასთან დაკავშირებულ მასმედიას მოიაზრებენ. ნებისმიერი პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზების პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ეს ასე არ არის. მეტიც, არაიშვიათად, სამწუხაროდ, პროფესიულად სრულყოფილი პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზება ვერ ხერხდება, ვერ აღწევს სასურველ მიზანს. ასეთ შემთხვევაში, ფიასკოს ორი მიზეზი აქვს, ერთია არაზუსტად შერჩეული ან მცდარად გათვლილი პოლიტექნოლოგია (პოლიტიკური კომუნიკაციური მოდელი), ხოლო მეორეა კომუნიკაციის არხი (ჩვეულებრივ შემთხვევაში მედია საშუალება). თუმცა ამ ორიდან წარუმატებლობის მიზეზი უფრო ხშირად კომუნიკაციის (როგორც ინფორმაციის გადაცემის) არხი – მედია საშუალება გამოდის. პირველი მიზეზი – პოლიტიკური გადაწყვეტილების პრაგმატიკა – მისი ავტორის (ინიციატორის) პოლიტიკური ცნობიერების დონეზეა დამოკიდებული: რამდენადაც მაღალია პოლიტიკური ცნობიერების დონე, იმდენად მეტად არის უზრუნველყოფილი პოლიტიკური გადაწყვეტილების, თუ შეიძლება ითქვას, პოლიტიკური რეალიზების ასპექტები და პირიქით, – რამდენადაც დაბალია პოლიტიკური ცნობიერების დონე, იმდენად უმწიფარია თავად პოლიტიკური გადაწყვეტილებაც და იმდენად მოკლებულია პრაქტიკული რეალიზების შესაძლებლობებსაც.

პოლიტიკური გადაწყვეტილების „საშინაო“ პოლიტიკური ცოდნით, კულტურითა და ცნობიერებით განსაზღვრული ასპექტების თავისებურებები ცალკე, საგანგებო პოლიტოლოგიური კვლევების საგანია და ამიტომ აქ (და ამ შემთხვევაში) სცილდება ჩვენს ინტერესებს. ამჯერად ყურადღებას შევაჩერებთ პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზების იმ მხარეზე, რომელიც არ არის დამოკიდებული მისი ავტორის/ავტორების პოლიტიკურ ცნობიერებასა თუ პოლიტიკურ კულტურაზე. აქ, ცხადია, იგულისხმება კომუნიკაციური (ინფორმაციული) არხი – მედია საშუალება.

აღიარებულია, რომ „ნებისმიერ პოლიტიკურ გადაწყვეტილებას სჭირდება რეალიზაცია, რომლის გარეშეც ის აზრს მოკლებულია (2, 95). ისიც არის მითითებული, რომ მასმედიამ უნდა შეასრულოს პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზაციის ფუნქცია, რადგან „თვით დეტალურად დამუშავებული საკითხიც კი აუცილებლად საჭიროებს „დასაბუთებასა და საზოგადოებამდე მართებულად მიტანას“ (2, 95). თავი რომ დავანებოთ მოყვანილი ციტატის ბოლო ნაწილის

აშკარა უზუსტობას, უნდა ვადიაროთ, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზაციის ფუნქცია მასმედიას ეკისრება. თუმცა ამ ზოგადი მოსაზრების დეტალები გარკვეულ დაზუსტებას მაინც საჭიროებს. პოლიტიკურ გადაწყვეტილებასთან მიმართებაში დასაზუსტებელია, მაგალითად, გამონათქვამი, „თვით დეტალურად დამუშავებული საკითხიც კი აუცილებლად საჭიროებს დასაბუთებას“. ცხადია, აქ აშკარა აზრობრივ ნონსენსთან გვაქვს საქმე, რადგან „საკითხის დეტალურად დამუშავება“ თავისთავად გამორიცხავს „დასაბუთების საჭიროებას“. აქ უთუოდ უნდა ვივულისხმოთ პოლიტიკური გადაწყვეტილების კომენტირება – „თარგმანება“, რაც მასობრივი აუდიტორიისთვის პოლიტიკური ენის (ნართაულობის) სიმბოლიზების დემიფორირებას იხსნავს მიზნად. ამ ფუნქციას, როგორც ცნობილია, მასმედია (ჟურნალისტიკა) დასაბამიდან ასრულებდა. სწორედ ეს საშუაშაველო ფუნქცია განსაზღვრავდა მის პოპულარობასაც და საზოგადოებრივ გავლენასაც, ხოლო აღნიშნული გავლენა თავისი შედეგიანობით უფლებების ისეთ მასშტაბურობას იწვევდა, რომ პოლიტიკურ ელიტასთან გათანაბრების ილუზიასაც კი ქმნიდა (ამ გარემოებით არის წარმოქმნილი გამთთქმა „მეოთხე ხელისუფლება“). ამ ილუზორულობას გარკვეული საფუძველიც ჰქონდა, რადგან არაიშვიათად მასმედიის პოლიტიკური გადაწყვეტილების პუბლიცირების მასშტაბურობით და კომენტირება - „დემიფორირების“ გამიზნულობით წვეგტდა ამ პოლიტიკური გადაწყვეტილების პოლიტიკურ ბედს. მასმედიის თეორიის – მასკომუნიკაციის საფუძვლების დონეზე დღეისათვის დეტალურად არის დამუშავებული მედიის როლებრივი მხარეები და შემუშავებულია პროფესიული რეკომენდაციებიც. მაგალითად, გამთთქმულია აზრი, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების გაშუქების პროცესში მასმედიამ უნდა გაითვალისწინოს, ერთი მხრივ, სახელმწიფოს, მეორე მხრივ, საზოგადოების ინტერესი, თანაც ანგარიში უნდა გაუწიოს სწრაფადცვალებადი პოლიტიკური პროცესების დინებას. ამის საჭიროება იმითაც არის გამართლებული, რომ მასმედიას შეუძლია პოლიტიკური გადაწყვეტილებისადმი ინტერესის გაძლიერებაც (მობილიზებაც) და, პირიქით, შესუსტება და საზოგადოების თვალში სახელის გატეხა. ეს კი იმით მიიღწევა, რომ მასმედია სახელმწიფოს საზოგადოებრივ ყოფაში ეძიებს ისეთ ფაქტებს, რომლებიც დაადასტურებენ ან უარყოფენ პოლიტიკური

გადაწყვეტილების საფუძვლიანობას, საჭიროებას თუ სამართლიანობას. ამისათვის კი, ცხადია, მასშველიამ ნებისმიერი პოლიტიკური გადაწყვეტილება ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის დონეზე და პოლიტიკურ დინებათა და მიმდინარეობათა მთელი სპექტრის კონტექსტში უნდა გაიაზროს და შეაფასოს.

გამოყოფენ კიდევ ერთ საინტერესო მომენტს: პოლიტიკურ გადაწყვეტილებას, როგორც სახელმწიფო პოლიტიკის კონკრეტულ გამოვლენას, აუცილებლად სჭირდება მასშველია, „როგორც მტკიცებისა და დასაბუთების სპეციალური აპარატი“, რადგან პოლიტიკური გადაწყვეტილების წარმატება, როგორც წესი, დამოკიდებულია მისი შინაარსის გამოთებასა და გალეგენდებაზე, რადგან ამით ყველაზე ეფექტურად იფარება პოლიტიკური გადაწყვეტილების რეალიზებით მოსალოდნელი რისკები. მედიის პროფესიული ფუნქციონირების ეს მხარე იმითაც არის მნიშვნელოვანი, რომ მას ობიექტურად უწევს თანამშრომლობა ნებისმიერი ტიპის ხელისუფლებასთან, რადგან მასშველია ყოველთვის გარკვეული პოლიტიკურ-ეკონომიკური სისტემის პირობებში ფუნქციონირებს. ამის გამო ეს თანამშრომლობა, ყოველთვის და უპირველესად, აღნიშნული სისტემით არის განსაზღვრული. მაგალითად, ცნობილია, რომ საბჭოურ სინამდვილეში მედიის როლი დაყვანილი იყო მთავრობის მიზნების განხორციელებაზე ახალი ამბებითა და გასართობი პროგრამებით (5, 393). თუ ეს გარემოება სახელმწიფოს მხრიდან მედიაზე კომუნისტური დიქტატით აიხსნებოდა, უნდა ითქვას, რომ სახელმწიფოს მხრიდან გარკვეული რეგულირების მომენტები არც თავისუფალი, დემოკრატიული მედიისთვის არის უცხო. მაგალითად, აშშ-ის სინამდვილეში მედია კონტროლდება, მაგრამ იქ კონტროლი მოიცავს იმის შეზღუდვებს, რომლებითაც ბალანსდება მედიასთან ინდივიდუალური და სოციალური ინსტიტუტების ურთიერთობა. იქ, როგორც მიგვითითებენ, კონტროლის მექანიზმები ახორციელებს „საკომუნიკაციო პოლიტიკას“, რომელიც ადგენს პოლიტიკური საქმიანობის რეგულირებისა თუ კონკრეტულ უთანხმოებათა მოგვარების სტანდარტებს (5, 393).

თანამედროვე დონეზე პოლიტიკური გადაწყვეტილების მასშველის მეშვეობით რეალიზების პროცესების დახასიათებაში დიდ მნიშვნელობას იძენს იმის გათვალისწინება, რომ მასშველია პოლიტიკური თვალსაზრისის კომენტირების სიღრმით,

მრავალმხრივობითა და მასშტაბურობით თავად ხდება პოლიტიკური სივრცის აქტიური მოთამაშე. ამის გამო, ნებისთუ უნებლიეთ, იგი კარგავს თავის ერთ-ერთ მთავარ პრინციპს – მიუკერძოებლობას და პოლიტიკურ „თამაშებში“ (პროცესებში) ფიქსირდება, როგორც მხარე.

თანამედროვე ქართულ მედიაში აღნიშნული პროცესი იმდენად აქტიურად და დაუფარავად მიმდინარეობს, რომ რიგითი ობივაციისთვისაც სრულიად აშკარაა. ამ პროცესის ერთი გამოვლენაა ჟურნალისტების წასვლა ჟურნალისტიკიდან და ცალკე პოლიტიკური პარტიის შექმნა. ამის კონკრეტულ მაგალითად გვესახება პოლიტიკურ სივრცეში წარმატებული ქრისტიან-დემოკრატიული პარტია, რომლის ხელმძღვანელი ბირთვი (მაინც) ყოფილი ჟურნალისტებისა და ჟურნალისტიკაში ადრე მომუშავეთაგან შედგება. ყოფილი ჟურნალისტები აქტიურ პოლიტიკურ საქმიანობას ეწევიან სხვა პარტიათა შემადგენლობებშიც. გამონაკლისს, ცხადია, არც მმართველი პარტია – ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა წარმოადგენს. ეს გარემოება, ბუნებრივია, იმას ცხადყოფს, რომ დღეს ქართული მედია ფორმალურადაც ინტეგრირდება პოლიტიკაში. მთავარი კი ისაა, რომ ეს ტენდენცია სულაც არ არის ქართველი ჟურნალისტების მაღალი პოლიტიკური კულტურისა თუ პოლიტიკური განსწავლულობის მაჩვენებელი.

პოლიტიკური გადაწყვეტილების მედია საშუალებებით გავრცელება, ჟურნალისტების მხრიდან მიუკერძოებლობის პრინციპის უგულებელყოფის გამო, ამ გადაწყვეტილების შინაარსით მანიპულირების რისკების ზრდას განაპირობებს. ქართულ ჟურნალისტიკაში ამის არაერთი ფაქტია ცნობილი. ქართულ მასობრივ აუდიტორიაში ამის გამო თანდათან იზრდება მასმედიისადმი ნდობის დეფიციტი. ჟურნალისტი აღარ მოიაზრება მასის ინტერესების დაცვის გარანტად. ამგვარი მოსაზრების მკაფიო და მყარ პოზიციად გადაქცევას ხელს გარკვეულად უწყობს მასმედიის მუშაკთა კორპორაციული ცნობიერებაც. თანამედროვე ქართული მასმედიის მუშაკებში სულ უფრო აშკარა ხდება კორპორაციული ინტერესების სასარგებლოდ მიუკერძოებლობის პრინციპის ხელყოფა, რაც არც ინფორმაციით მანიპულირების მცდელობებს გამორიცხავს, განსაკუთრებით პოლიტიკური გადაწყვეტილების ინტერპრეტირება-კომენტირების შემთხვევებში. ინფორმაციით მანიპულირების შესაძლებლობა განსაკუთრებით დიდი

რისკების შემცველი ხდება თანამედროვე საზოგადოებისთვის, რადგან ამ საზოგადოების უმთავრესი კაპიტალი სწორედ ინფორმაციაა, ხოლო პოლიტიკური გადაწყვეტილება, თავისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, განსაკუთრებული ღირებულების ინფორმაციაა. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული რისკების რეალიზების ალბათობა სულ უფრო მცირდება და ამ რისკების მინიმიზება პირდაპირ უკავშირდება თანამედროვე საინფორმაციო სივრცის სპეციფიკას.

თანამედროვე საინფორმაციო სივრცე ინფორმაციის ძიების, ფორმატირებისა და გავრცელების თვალსაზრისით სულ უფრო კონკურენტული ხდება, რადგან ინფორმაციას ჟურნალისტებთან ერთად „აწარმოებენ“ ელექტრონული მედიის ინფომეიკერები – ბლოგერები, სამთავრობო, არასამთავრობო დაწესებულებების, პოლიტიკური პარტიების პრესცენტრების მუშაკები, რომელთაგან უმეტესობას ჟურნალისტური განათლება აქვს მიღებული და თანამედროვე პროფესიული სტანდარტებით აფორმატირებენ ინფორმაციას და ავრცელებენ საკუთარი მედია არხებით. ამგვარი წარმოების ინფორმაცია თავისი არსით ალტერნატიულია და ამდენად, კონკურენციას უწევს სხვა მედია საშუალებების ჟურნალისტურ მედია პროდუქციას, რომელიც იმავე ინფორმაციას ემყარება. მთავარი, ცხადია, ის არის, რომ ჟურნალისტმა როდესაც იცის ინფორმაციის ფორმატირებისა და გავრცელების მედია საშუალების არსებობა, ამ ინფორმაციის საფუძველზე საკუთარი მედიაპროდუქციის შექმნის პროცესში გაყალბებამანიპულირებისაგან მაქსიმალურად შეიკავებს თავს გაყალბებაში მხილების შიშის გამო.

პოლიტიკური გადაწყვეტილების მასობრივი აუდიტორისთვის მიწოდების შემთხვევაშიც, ალტერნატიული და მით უფრო კონკურენტული მედია საშუალებების არსებობის გამო, ჟურნალისტი, ცხადია, ვერ „შეეხება“ მის ფაქტობრივ მხარეს, მაგრამ საკუთარ სუბიექტივიზმს პოლიტიკური გადაწყვეტილების სხვადასხვა ასპექტის კომენტარებში გაუხსნის გზას. სწორედ ანალიზში გადაზრდილი კომენტარებით ხორციელდება პოლიტიკური გადაწყვეტილების აგიტაცია-პროპაგანდისა თუ დისკრედიტაციის ჟურნალისტური ინტენციები. იმავე ფაქტორით განისაზღვრება პოლიტიკური გადაწყვეტილების საფუძველზე შექმნილი ჟურნალისტური ტექსტის ორიგინალობის საკითხიც: პოლიტიკური გადაწყვეტილების

ფაქტობრივ-შინაარსობრივი მხარე ყველა ჟურნალისტიკისთვის ერთგვაროვანი იქნება, ამიტომ ცალკეული (კონკრეტული) ჟურნალისტიკის პროფესიო-ნალიზმს განსაზღვრავს პროფესიული გადაწყვეტილების ფაქტობრივი მხარის საერთო სახელმწიფო პოლიტიკის პრობლემურ-შინაარსობრივი ასპექტების ხედვის, გააზრების, ერთეულებრივ გამოვლენებს შორის მიზეზშედეგობრივი კავშირების დანახვის უნარი. თუმცა ისიც სრულიად ცხადია, რომ ამგვარი ხედვის უნარი მთლიანად პრობლემის ცოდნაზე, ანუ არა უბრალოდ ჟურნალისტურ განათლებაზეა დამოკიდებული, არამედ კონკრეტული ჟურნალისტიკის პოლიტიკურ განათლებაზე, ხოლო პოლიტიკური განათლების ხარისხი (სიღრმე, ყოვლისმომცველობა) პოლიტოლოგიის თანადროული პროფესიული განათლების სტანდარტებს საჭიროებს, რადგან დიდეტანტიზმი აქ საქმეს ვეღარ შველის. საზოგადოდ, ჟურნალისტური პროფილური (დარგობრივი) განათლების საკითხი ახლებურად ამ გარემოების გამოც დაისმის ასე კატეგორიულად, ამიტომაც გახდა დღეს ჟურნალისტიკა დარგობრივი და ამიტომაც ირგებს ჟურნალისტიკონკრეტული დარგის ექსპერტის ფუნქციებს. მაგალითად, დღეს უკვე რეალობაა ეკოლოგიური ჟურნალისტიკა, სპორტის ჟურნალისტიკა, კინოს ჟურნალისტიკა, პოლიტიკის ჟურნალისტიკა. სულ უფრო ამკარად იგრძნობა ეკონომიკის ჟურნალისტიკის საჭიროება, რადგან თანამედროვე ეკონომიკური პროცესების გააზრება-ანალიზის საჭირო დონეს ჟურნალისტიკის ზოგადი ეკონომიკური ცოდნა ვეღარ უზრუნველყოფს. აქ აუცილებელი პროფესიონალური ცოდნის „დეფიციტს“ ვეღარ ფარავს ვერც ჟურნალისტიკისთვის ისეთი „მშობლიური“ სივრცე, როგორცაა საზოგადოების სოციალური გარემო. ამის უტყუარი ნიშანია ამ სფეროს დარგობრივი ჟურნალისტიკის – სოციოლოგიური ჟურნალისტიკის გაჩენა-დამკვიდრებაც. პოლიტიკური ჟურნალისტიკის სფეროში მუშაობა ჟურნალისტს ინტელექტუალური კაპიტალით (ცოდნით) პოლიტოლოგთან აახლოებს, ხოლო ეს გარემოება ჟურნალისტური ცოდნის ექსპერტულ ცოდნაში გადაზრდის პროცესს უდებს სათავეს.

ამ მიზეზით არის განპირობებული ჟურნალისტების პროფესიული სფეროდან – ჟურნალისტიკიდან – პოლიტიკის სფეროში „მიგრირების“ პროცესი, რომელიც კიდევ უფრო გაღრმავდება და, ცხადია, უკვე დგება ჟურნალისტიკისა და პოლიტოლოგიის პროფესიული კომპეტენტურობების

ურთიერთმიმართებათა კვლევის საჭიროება. ერთი სიტყვით, პოლიტიკური გადაწყვეტილების მასმედიაში გაშუქების საკითხი გარკვეული თვალსაზრისით სცილდება ტრადიციული პოლიტექნოლოგიების სფეროს, პოლიტიკური ჟურნალისტიკის სივრცეში გადაინაცვლებს და ჟურნალისტური და ექსპერტული ცოდნის შერწყმის აუცილებლობასა და გარდაუვალობას ცხადყოფს.

ლიტერატურა

Reference:

1. o. kandelaki, politika SesaZleblis xelovneba, Tb., 2004.
2. v. papaskiri, saxelmwifo, politika da masmedia, Tb., 2012.
3. g. jolia, biznes-etiketi da molaparakebis xelovneba, Tb., 2006.
4. b. kovaCi, t. rozenstili, Jurnalistikis elementebi, Tb., 2006.
5. m. deflori, e. denisi, masobrivi komunikaciis gaazrebisaTvis, Tb., 2009.

Mariam Vardiashvili

Some peculiarities of implementation of policydecisions by means of massmedia

Summary

In the paper are analyzed some peculiarities of implementation of policy decisions by means of massmedia, is mentioned that policy decision is the pragmatics of political technologies. It includes semantics (content) and pragmatics of decision (communicative model of implementation). Its implementation in massmedia implies commentation that requires decoding of political language for mass audience. At the same time, such deep professional knowledge is required from journalist that according to its competence is similar to expert knowledge of politologist. This circumstance becomes the reason of journalists' transition into politics.

Keywords: implementation of policydecisions, semantics, pragmatics of decision, expert knowledge.

Reviewer: Professor Liana Katamadze, Georgian Technical University

Мариам Вардиашвили
Некоторые особенности реализации политических решений
посредством массмедии

Резюме

В статье проанализированы отдельные особенности реализации политических решений посредством массмедии; отмечено, что политическое решение является прагматикой политтехнологий. Оно включает в себя семантику (содержание) и прагматику решения (коммуникативную модель реализации). Её реализация в массмедии подразумевает комментирование, которое для массовой аудитории требует дешифрации языка политики. Вместе с тем, от журналиста требуется такое глубокое профессиональное знание, которое своей компетентностью идентично экспертному знанию политолога. Это обстоятельство и становится причиной ухода журналистов в политику.

Ключевые слова: реализации политических решений, семантика, прагматика решения, экспертному знанию.

Рецензент: Профессор Лиана Катамадзе. Грузинский технический университет.

CONTENTS

THEORY

Nino Kereselidze, Otar Kochoradze

Salus Populi Suprema Lex Esto: Democracy and Elections -----5

Shota Dogonadze

International Practice of State and diplomatic

Protocol and protocol service features Georgia-----16

Natia Koiava, Zaza Koiava,

Georgia face to the newest challenges of management-----31

Nunu Ovsyannikova, Tamar Tvalchrelidze

Some aspects of the staff management-----41

HISTORY

Tsisana Kutateladze

The relationship of Noe Zhordania and Joseph Stalin in the early

20-th century-----49

Manana Darchiashvili, Giorgi Chkhikvishvili

The role of Georgian press in political conflict -----55

Merab Tsomaia

The Post Soviet period Russia’s foreign policy-----64

SOCIETY

Lasha Tsaishvili

Vazha-Pshavela and Nature-----77

Tsitsino Bukia

Responsibilities and priorities of Media-----98

PRACTICE

Mariam Vardiashvili

Some peculiarities of implementation of policydecisions by means

of massmedia-----106

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ

ნინო კერესელიძე, ოთარ კოჩორაძე

Благо народа – Высший Закон: О демократии и выборах
(на английском языке) -----5

შოთა დოგონაძე

Международная практика Государственного и дипломатического
протокола и особенности протокольной службы Грузии-----16

ნათია კოიავა, ზაზა კოიავა

Грузия перед лицом новейших вызовов менеджмента-----31

ნუნუ ოვსიანიკოვა, თამარ ტვალჩელიძე

Некоторые аспекты управления персоналом-----41

ИСТОРИЯ

ციხანა კუთათელაძე

Отношения Иосифа Сталина и Ноя Жорданий в начале 20-го века----49

მანანა დარჩაშვილი, გიორგი ჩხიკვიშვილი

Роль грузинской прессы в политическом конфликте-----55

მერაბ ცომაია

Внешняя политика России постсоветского периода-----64

ОБЩЕСТВО

ლაშა ცაიშვილი

Важа Пшавела и природа-----77

ციციინო ბუკია

Обязанности и приоритеты медиа-----98

ПРАКТИКА

მარიამ ვარდიანიშვილი

Некоторые особенности реализации политических решений
посредством массмедиа-----106

აგტორები

ციცინო ბუკია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
შოთა დოღონაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მანანა დარჩაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მარიამ ვარდიაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ნინო კერესელიძე	სეინტ ენდრიუსის უნივერსიტეტი, საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორანტი, დიდი ბრიტანეთი
ნუნუ ოვსიანიკოვა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
თამარ თვალჭრელიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
ცისანა ქუთათელიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ოთარ ქონორაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ნათია ქოიავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრი, "ლიდერშიფის" სერტიფიცირებული ტრენერი
ზაზა ქოიავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მერაბ ცომაია	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სტუდენტი
ლაშა ცაიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
გიორგი ჩხიკვიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Authors

Tsitsino Bukia	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Giorgi Chkhikvishvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Shota Dogonadze	Professor of Georgian Technical University
Manana Darchiashvili	Professor of Georgian Technical University
Nunu Ovsyannikova	Professor of Georgian Technical University
Nino Kereselidze	PhD Candidate, School of International Relations. University of St Andrews, United Kingdom
Otar Kochoradze	Professor of Georgian Technical University
Natia Koiava	Master of Georgian Technical University, Certified Trainer “Lidership”
Zaza Koiava	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tsisana Kutateladze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Lasha Tsaishvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tamar Tvalchrelidze	Graduate student, Georgian Technical University
Merab Tsomaia	Student of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Mariam Vardiashvili	Professor of Georgian Technical University

Авторы

ციციно Букиа	Докторант Грузинского технического университета
Мариам Вардиашвили	Профессор Грузинского технического университета
Шота Догонაძე	Профессор Грузинского технического университета
Манана Дарчашვილი	Профессор Грузинского технического университета
Нино Кереселидзе	Докторант международных отношений Сент-Эндрюсский университет, Великобритания
Отар Кочораძე	Профессор Грузинского технического университета
ნათია კოიავა	Магистр Грузинского технического университета, сертифицированный тренер «Лидершип»
Заза Коиავა	Докторант Грузинского технического университета
Цисана Кутателაძე	Докторант Грузинского технического университета
Нуну Овсянникова	Профессор Грузинского технического университета
Тамара Твалчрелиძე	Магистрант Грузинского технического университета
Лаша Цაიшვილი	Докторант Грузинского технического университета
Мераб Цома	Студнт Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили
Георгий Чхиквишвили	Докторант Грузинского технического университета

ჟურნალის რედაქლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ეგვიპტეში საქართველოს საელჩოს დესპანი (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეუფე აბრაამი (გარშელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო)
ევგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, პოლიტიკის დოქტორი (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური გორიციკი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოლონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, სახელმწიფო მართვის მიმართულების ხელმძღვანელი (საქართველო)
ელუნ დრაკე ჰარალდ ვერტცი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი) სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და სამართლის საერთაშორისო გერმანულენოვანი ინსტიტუტის ხელმძღვანელი (საქართველო)

სერჯო კამიზი	“ლა საპიენბა”-ს უნივერსიტეტის პროფესორი. (იტალია)
რინარდ მასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)
როინ მეტრეველი	საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ვეროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, Counselor-envoy of Georgia in Egypt (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Ph.D. (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council (France)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, Head of Public Administration Department (Georgia)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Academy of Sciences of Russia (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the International German Institute (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“ (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration (Georgia)
OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University,

RICHARD MAAS	Dean of Business-Engineering faculty (Georgia)
ROIN METREVELI	Professor of the University of Notrdam (The Netherlands)
IOSHIKA MITSUI	Academy of Science of Georgia, Academician (Georgia)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of National University of Yokohama (Japan)
RAMON PIETRO-SUARES	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
BUDI NURANI RUCHJANA	Expert of European Council (Spain)
GERT SURMIULEN	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
LIZAVETA DJAKHANINA	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
HARALD WERTZ	Professor of Kanzas State University (USA)
	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8" (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Посол по особым поручениям МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ) РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Митрополит Западной Европы (Грузия) Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Ответственный секретарь, Ph.D. (Грузия) Профессор Грузинского технического университета, руководитель департаментга экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университетета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-привольжия АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университетета им. Ив. Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Эксперт Совета Европы (Франция) Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, руководитель направления государственного управления (Грузия)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора,

РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	профессор Грузинского технического университета (Грузия) Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжинеринга (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам (Нидерланды)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ ИОШИКА МИЦУИ	Академик АН Грузии (Грузия) Профессор национального университета Йогогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДZE РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ) Эксперт Совета Европы (Испания) Профессор университета Паджанджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДZE	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель Международного Германоязычного института экономики и права (Грузия)